

cursus:

VERVOERDER VAN DIEREN

Versie 16052013

Samengesteld door het consortium 'Arsia, DGZ, KULeuven, K.H.Kempen'

Samenstellers:

- **DGZ-Vlaanderen:** De Bleecker Koen, Van Damme An, Vangroenweghe Frédéric, Van Meirhaeghe Hilde
- **Katholieke Hogeschool Kempen** Geel: Lommelen Fons, Van Thielen Jos
- **Katholieke Universiteit Leuven:** Geers Rony

Vertaling naar het Frans en Duits:

- **ARSIA**

Een uitgave van het consortium 'Arsia, DGZ, KULeuven, K.H.Kempen'

ISBN 9789081055628

EAN 9789081055628

Deze cursustekst mag uitsluitend voor eigen gebruik gedownload worden, en dit in functie van zelfstudie voor het behalen van een 'Getuigschrift vakbekwaamheid voor bestuurders en verzorgers van dieren'. Deze cursus mag onder geen enkel beding zonder voorafgaandelijke schriftelijke toelating gekopieerd of vermenigvuldigd worden voor derden, noch onder elektronische vorm, noch in een gedrukte versie.

Een gedrukt exemplaar kan aangevraagd worden bij DGZ: per mail (helpdesk@dgz.be), fax (078/05 23 23) of per brief (DGZ Vlaanderen, Deinse Horsweg 1 te 9031 Drongen). Vermeld duidelijk uw naam en adres, evenals "aanvraag cursus chauffeur/verzorgers". De kostprijs, verzending inclusief, bedraagt 30 € per cursus. U ontvangt het exemplaar binnen de 6 werkdagen na ontvangst aanvraag en overschrijving van het verschuldigde bedrag.

Meer informatie over en inschrijven voor het examen kan via www.dgz.be

Het consortium ('Arsia, DGZ, KULeuven, K.H.Kempen ') kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor eventuele schade voortvloeiend uit het toepassen van de adviezen, geformuleerd in onderhavig tekstboek, en aanvaardt als dusdanig dan ook hiervoor geen enkele aansprakelijkheid.

VOORWOORD

Verordening 1/2005 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer stelt dat vanaf 1 januari 2008 iedereen die commercieel vervoer van landbouwhuisdieren uitvoert over een certificaat van vakbekwaamheid moet beschikken. Dit certificaat wordt verkregen na het met goed gevolg afleggen van een examen. Voorafgaand kan hiervoor een opleiding gevolgd worden.

Wat is het belang van deze opleiding? In de huidige maatschappij is het duidelijk dat het belang van voedselkwaliteit en -veiligheid een prominente plaats inneemt.

Die eis voor kwaliteit is bovendien niet beperkt tot het voedselpakket dat in de winkel gekocht wordt, maar strekt zich uit over de volledige productiekolom. Een aspect hiervan dat bij de consument aan belang wint, is het dierenwelzijn gedurende het productieproces, inclusief en vooral ook bij transport. Transport van dieren is hierbij inderdaad een belangrijke schakel, in de eerste plaats omdat het voor iedereen zichtbaar is wat er met de dieren gebeurt, maar ook omdat deze activiteit bepalend kan zijn voor de vleeskwaliteit van de geslachte dieren. Maar ook voor fokdieren en jonge dieren is het transport belangrijk, gezien de transportomstandigheden hun productiewaarde en weerstand tegen ziekteontwikkeling kunnen beïnvloeden, dus hun welzijn en de productiekosten. In de cursus wordt ook aandacht besteed aan traceerbaarheid van getransporteerde dieren. De noodzaak van een goede traceerbaarheid is reeds voldoende bewezen in de voorbije dierenziekte-uitbraken en voedselcrisisen. Hoe sneller en efficiënter getraceerd kan worden, hoe kleiner het probleem en hoe lager de algemene kosten voor de sector zijn. De voornaamste bekommernis van alle betrokkenen, is dan ook om op een transparante wijze te kunnen beschikken over al de gewenste informatie.

Het bestaan van een Europese verplichting mag niet de enige reden zijn om deze cursus ter hand te nemen. Het is in het belang van de (transport)sector om aan de vragen van de maatschappij tegemoet te komen, niet alleen op nationaal vlak, maar ook internationaal gezien de buitenlandse markt noodzakelijk is om de binnenlandse werkgelegenheid te verzekeren. De cursus vormt een basis en is een ondersteuning door de Federale Overheid voor de vervoerders om de wettelijke vereisten te begrijpen als een kans om hun arbeidsomstandigheden en imago te verbeteren. De Overheid ziet deze cursus ook als aanzet en aanmoediging aan de transportsector tot het opstellen van een eigen gids voor goede praktijk (zie artikel 29 van de Verordening).

De cursus is opgevat als een algemeen gedeelte dat voor alle dieren van toepassing is, en per diersoort specifieke modules, nl. voor kleine herkauwers (geiten en schapen), paarden, pluimvee en loopvogels, runderen en varkens. Een aantal aspecten i.v.m. lang transport worden eveneens behandeld.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	3
INHOUDSTAFEL	4
DEFINITIES	11
ALGEMENE MODULE	12
1 IDENTIFICATIE EN REGISTRATIE VAN DIEREN	12
2 ALGEMENE VOORWAARDEN VOOR HET VERVOER VAN DIEREN	13
2.1 Algemene bepalingen	13
2.2 Geschiktheid van de dieren voor het vervoer	13
2.2.1 Zieke of gewonde dieren	14
2.2.2 Drachtige en pasgeboren dieren	16
2.3 Het vervoermiddel	16
2.4 Laad- en losvoorzieningen	18
2.5 Dieren en het vervoermiddel	18
2.5.1 Algemene bepalingen	18
2.5.2 Ruimte voor de dieren	19
2.6 Behandeling van de dieren	19
2.7 Transport- en rusttijden, drenken en voeren	20
2.7.1 Algemene bepalingen	20
2.7.2 Als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, runderen, schapen, geiten en varkens	20
2.8 Noodslachting buiten het slachthuis	21
2.9 Lang Transport: aanvullende bepalingen	22
2.9.1 Bepalingen voor alle lange transporten	22
2.9.1.1 Ventilatie bij wegvervoermiddelen en temperatuurbewaking	23
2.9.1.2 Navigatiesysteem	23
3 ADMINISTRATIEVE VERPLICHTINGEN	24
3.1 Documenten tijdens het vervoer	24
3.2 Andere administratieve verplichtingen	24
3.3 Lang transport: bijkomende administratieve verplichtingen	25
MODULE RUNDEREN	27
3.4 Identificatie en Registratie van Runderen	27
3.4.1 Identificatie	27
3.4.2 Registratie	29
3.5 Algemene voorwaarden voor het vervoer van runderen	32
3.5.1 Ruimte voor de dieren	32
3.5.2 Transport- en rusttijden, drenken en voeren	32
3.5.2.1 Jonge dieren = kalveren	32
3.5.2.2 Runderen	33
3.6 Administratieve verplichtingen	34
3.6.1 Documenten tijdens het vervoer van runderen en kalveren	34
3.6.2 Andere administratieve verplichtingen	35
MODULE VARKENS	36
3.7 Identificatie en Registratie van varkens	36
3.7.1 Identificatie	36
3.7.2 Registratie	37
3.8 Algemene voorwaarden voor het vervoer van varkens	37
3.8.1 Ruimte voor de dieren	37
3.8.2 Transport- en rusttijden, drenken en voeren	38
3.8.2.1 Jonge dieren = niet-gepeende biggen	38

3.8.2.2	Varkens = vanaf 10 kg-biggen.....	38
3.9	Administratieve verplichtingen	39
3.9.1	Documenten tijdens het vervoer	39
MODULE SCHAPEN EN GEITEN.....		42
3.10	Identificatie en Registratie van schapen en geiten	42
3.10.1	Identificatie	42
3.10.2	Registratie	43
3.11	Algemene voorwaarden voor het vervoer van schapen en geiten	43
3.11.1	Ruimte voor de dieren	43
3.11.2	Transport- en rusttijden, drinken en voeren	44
3.11.2.1	Jonge dieren = lammeren en jonge geiten op melkvoeding	44
3.11.2.2	Schapen en geiten	44
3.12	Administratieve verplichtingen	45
3.12.1	Documenten tijdens het vervoer	45
3.12.2	Andere administratieve verplichtingen	46
MODULE PLUIMVEE EN LOOPVOGELS		47
3.13	Identificatie en Registratie van pluimvee en loopvogels	47
3.14	Algemene voorwaarden voor het vervoer van pluimvee en loopvogels.....	47
3.14.1	Ruimte voor de dieren	47
3.14.2	Transport- en rusttijden, drinken en voeren	47
3.14.2.1	Eéndagskuikens	47
3.14.2.2	Ander pluimvee	48
3.15	Administratieve verplichtingen	48
3.15.1	Documenten tijdens het vervoer	48
3.15.2	Andere administratieve verplichtingen	49
MODULE PAARDEN		50
3.16	Identificatie en Registratie van paarden	50
3.17	Algemene voorwaarden voor het vervoer van paarden	50
3.17.1	Ruimte voor de dieren	50
3.17.2	Transport- en rusttijden, drinken en voeren	51
3.17.2.1	Jonge dieren = veulens jonger dan 4 maanden.....	51
3.17.2.2	Paarden	52
3.18	Administratieve verplichtingen	52
3.18.1	Documenten tijdens het vervoer	52
3.18.2	Andere administratieve verplichtingen	53
ALGEMENE MODULE		54
4	EERSTE HULP BIJ ONGEVALLLEN (EHBO).....	54
4.1	Algemeen.....	54
MODULE RUNDEREN		55
4.1.1	Runderen	55
4.1.1.1	Maatregelen bij een verkeersongeval.....	55
4.1.1.2	Maatregelen in geval van onderkoeling	55
4.1.1.3	Maatregelen in geval van oververhitting.....	55
4.1.1.4	Beperkingen	56
MODULE VARKENS.....		57
4.1.2	Varkens	57
MODULE SCHAPEN EN GEITEN.....		58
4.1.3	Schapen en geiten	58
MODULE PAARDEN		59
4.1.4	Paarden	59

MODULE PLUIMVEE	60
4.1.5 Pluimvee.....	60
ALGEMENE MODULE	61
5 REINIGEN EN ONTSMETTEN (R&O)	61
5.1 Algemeen	61
5.1.1 Beoordeling van resultaat R&O	61
5.1.2 Terminologie R&O	62
5.1.3 Het R&O-proces: praktische aanpak	62
5.1.4 R&O: praktische aanpak bij pluimvee	63
5.2 Lijst van de erkende ontsmettingsmiddelen.....	64
6 DIERENWELZIJN EN TRANSPORT	65
ALGEMENE MODULE	65
6.1 Inleiding	65
6.2 Dierenwelzijn en stress.....	65
6.3 Laden	68
MODULE PAARDEN	69
6.3.1 Laden van paarden.....	69
MODULE RUNDEREN	70
6.3.2 Laden van runderen	70
MODULE VARKENS.....	71
6.3.3 Laden van varkens	71
MODULE SCHAPEN EN GEITEN.....	74
6.3.4 Laden van schapen.....	74
MODULE PLUIMVEE	75
6.3.5 Laden van gevogelte	75
6.4 Transport	76
ALGEMENE MODULE	76
MODULE PAARDEN	78
6.4.1 Transport: paarden	78
MODULE RUNDEREN	79
6.4.2 Transport: runderen	79
MODULE VARKENS.....	80
6.4.3 Transport: varkens.....	80
MODULE SCHAPEN EN GEITEN.....	81
6.4.4 Transport: schapen	81
MODULE PLUIMVEE	84
6.4.5 Transport: gevogelte	84
6.4.5.1 Fysieke en mentale stressoren.....	84
6.4.5.2 Thermische stress.....	85
6.4.5.3 Lichamelijke en mentale stressoren.....	85

6.5	Wachtruimte	86
	ALGEMENE MODULE	86
	MODULE PAARDEN	87
6.5.1	Wachtruimte: paarden	87
	MODULE RUNDEREN	88
6.5.2	Wachtruimte: runderen	88
	MODULE VARKENS	89
6.5.3	Wachtruimte: varkens	89
	MODULE SCHAPEN EN GEITEN	90
6.5.4	Wachtruimte: schapen	90
	MODULE PLUIMVEE	91
6.5.5	Wachtruimte: gevogelte	91
	ALGEMENE MODULE	92
6.6	Gevolgen voor welzijn en vleeskwiteit	92
6.7	Richtlijnen voor welzijn en principes voor behandeling	94
6.8	Besluiten	94
7	PRAKTISCHE ASPECTEN VAN DE ONGANG MET DIEREN	95
	ALGEMENE MODULE	95
7.1	Aanbevelingen voor transport tijdens warme zomerdagen	95
	MODULE RUNDEREN	96
7.2	Praktische aspecten van de omgang met runderen	96
7.2.1	Lichaamsparameters	96
7.2.2	Zintuigen (horen, voelen, zien)	96
7.2.2.1	Runderen horen beter dan mensen	96
7.2.2.2	Runderen zien anders dan de mens	96
7.2.2.3	Reukorgaan belangrijk voor de communicatie	97
7.2.2.4	De tastzin	97
7.2.3	Runderen zijn sociale dieren	98
7.2.4	Gedrag en rasverschillen	99
7.2.5	Waarom kan je zien dat een koe gezond is?	99
7.2.6	Runderen met pijn	99
	MODULE VARKENS	100
7.3	Praktische aspecten van de omgang met varkens	100
7.3.1	Stressgevoeligheid	100
7.3.2	Geen zweetklieren	100
7.3.3	Lichaamsparameters	100
7.3.4	Zintuigen (horen, voelen, zien)	101
	MODULE SCHAPEN EN GEITEN	102
7.4	Praktische aspecten van de omgang met kleine herkauwers (schapen, geiten)	102
7.4.1	Het schaap	102
7.4.1.1	Lichaamsparameters	102
7.4.1.2	Een gezond schaap	102
7.4.1.3	Welzijn en veiligheid van de dieren bij het drijven	103
7.4.2	De geit	104
7.4.2.1	Lichaamstemperatuur	104
7.4.2.2	Natuurlijk gedrag	104

7.4.3	Het transport van schapen en geiten	105
MODULE PLUIMVEE		106
7.5	Praktische aspecten van de omgang met pluimvee	106
7.5.1	Blootgesteld aan vele stressactoren	106
7.5.2	Zintuigen (horen, voelen, zien)	106
7.5.3	Kippen zijn sociale dieren	107
7.5.4	Kippen kunnen angstig reageren	107
7.5.5	Kippen kunnen agressief reageren	107
7.5.6	De diverse diergroepen	107
7.5.6.1	Ééndagskuikens	108
7.5.6.2	Braadkippen (vleeskippen, broilers)	108
7.5.6.3	Opfokdieren	108
7.5.6.4	Moederdieren en leghennen	108
7.5.7	Pluimvee en aan transport gerelateerde eigenschappen	108
7.5.8	Planning en communicatie	109
MODULE PAARDEN		110
7.6	Praktische aspecten van de omgang met paarden	110
7.6.1	Normaal gedrag bij paarden	110
7.6.2	Lichaamstaal	110
7.6.3	Zintuigen van het paard	111
7.6.3.1	Zien:	111
7.6.3.2	Reuk:	111
7.6.3.3	Tastzin:	111
7.6.3.4	Gehoor:	111
7.6.3.5	Zesde zintuig:	111
7.6.4	Gezondheidsindicatoren	112
7.6.4.1	Hartslag:	112
7.6.4.2	Ademhaling:	112
7.6.4.3	Temperatuur:	112
7.6.4.4	Slijmvliezen:	112
7.6.4.5	Huid, haren en hoorn:	112
8	VEILIG OMGAAN MET DIEREN	113
ALGEMENE MODULE		113
8.1	Veilig rijden met levend pluimvee	113
8.1.1	Defensief rijden	113
8.1.2	Anticiperend en hoffelijk rijden	113
8.1.3	Belang voor veevervoer	113
MODULE RUNDEREN		114
8.2	Veilig omgaan met runderen	114
8.2.1	Risicomomenten in de stal	114
8.2.2	Rustig handelen met een kudde runderen	114
8.2.3	Tips bij het (veilig) omgaan met en drijven van rundvee	115
8.2.4	Algemene omgang met runderen	116
8.2.5	Bijkomende eisen bij het transport van runderen	116
8.2.6	Beladingsdichtheid	117
MODULE VARKENS		118
8.3	Veilig omgaan met varkens	118
8.3.1	Hanteren van biggen	118
8.3.2	Rustig behandelen van varkens	118
8.3.3	Tips bij het verplaatsen	118
8.3.4	Transport van varkens	119
8.3.4.1	Laden van varkens	119
8.3.4.2	Transport van varkens	120

MODULE SCHAPEN EN GEITEN.....	121
8.4 Veilig omgaan met kleine herkauwers	121
8.4.1 Tips voor het welzijnsvriendelijk en veilig laden, transporteren en lossen van dieren.....	121
8.4.2 Veiligheid van de drijver/transporteur.....	122
8.4.3 Ruimte-eisen tijdens het transport	122
MODULE PLUIMVEE	124
8.5 Veilig omgaan met pluimvee	124
8.5.1 Voorbereiding voor het afleveren van vleeskuikens	124
8.5.2 Het vangen van pluimvee.....	124
8.5.3 Het lossen van pluimvee	125
8.5.4 Transport van opfokdieren	125
8.5.5 Beladingsdichtheid voor het vervoer van pluimvee in containers	126
8.5.6 Vangen en transporteren van kalkoenen	126
MODULE PAARDEN	127
8.6 Veilig omgaan met paarden: voorbereiding transport	127
8.6.1 Vanginstallatie	127
8.6.2 Eisen bij het transport van paarden	128
8.6.3 Gewenste ruimte voor paarden	128
8.6.4 Omgaan met paarden	128
8.6.4.1 Benaderen van het paard.....	128
8.6.4.2 Grondwerk met paarden	129
9 BIJLAGEN	130
9.1 Module Algemeen.....	130
9.1.1 Bijlage A-I: Vergunning vervoerder – Type 1 (niet geldig voor lange transporten).....	130
9.1.2 Bijlage A-II: Vergunning vervoerder – Type 2 (alle transporten, inclusief lange transporten)	131
9.1.3 Bijlage A-III: Certificaat voertuig	132
9.1.4 Bijlage A – IV: Folder (ter info).....	133
9.1.5 Bijlage A - V: Register Reiniging en Ontsmetting ~ voertuig	135
9.1.6 Bijlage A VI : Register Reiniging en Ontsmetting: invulinstructie	136
9.1.7 Bijlage A-VII: Getuigschrift van vakbekwaamheid	137
9.1.8 Bijlage A-VIII: Document voor noodslachting	138
9.1.9 Bijlage LT - I: Journaal	139
9.2 Module Rundvee.....	144
9.2.1 Bijlage R-I: Register Rundvee.....	144
9.3 Module Varkens	145
9.3.1 Bijlage V - I: Laad- en losbon Varkens	145
9.3.2 Bijlage V - II: Invulinstructie Laad- en Losbon	146
9.4 Module Schapen en geiten	147
9.4.1 Bijlage SGH - I: Verplaatsingsdocument 'Kleine Herkauwers'	147
9.4.2 Bijlage SGH - II: Invulinstructie Verplaatsingsdocument	148
9.4.3 Bijlage SGH - III: Uitzonderingen bij het invullen van het verplaatsingsdocument	150
9.5 Module Pluimvee en Loopvogels	151
9.5.1 Bijlage PL - I: Document begeleiding slachtpluimvee	151
9.5.2 Bijlage PL-II: Begeleidingsdocument 'Vervoer van levende dieren'	153
9.6 Module Paarden	154
9.6.1 Bijlage P - I: Begeleidingsdocument 'Vervoer van levende dieren'	154

10	EXAMENVRAGEN	155
10.1	Hfdst. 1: Identificatie en registratie.....	155
10.2	Hfdst. 2: Algemene voorwaarden voor het vervoer van dieren.....	157
10.3	Hfdst. 3: Administratieve verplichtingen	161
10.4	Hfdst. 4: Eerste hulp bij ongevallen	164
10.5	Hfdst. 5: Reinigen en ontsmetten.....	167
10.6	Hfdst. 6: Dierenwelzijn en transport	170
10.7	Hfdst. 7: Praktische aspecten van de omgang met dieren	175
10.7.1	Praktische aspecten van de omgang met runderen.....	175
10.7.2	Praktische aspecten van de omgang met varkens.....	178
10.7.3	Praktische aspecten van de omgang met kleine herkauwers	180
10.7.4	Praktische aspecten van de omgang met pluimvee.....	181
10.7.5	Praktische aspecten van de omgang met paarden	183
10.8	Hfdst. 8: Veilig omgaan met dieren	186
10.8.1	Veilig omgaan met runderen	186
10.8.2	Veilig omgaan met varkens	187
10.8.3	Veilig omgaan met kleine herkauwers.....	189
10.8.4	Veilig omgaan met pluimvee.....	190
10.8.5	Veilig omgaan met paarden	191
	EXAMENREGLEMENT 'VERVOERDER VAN DIEREN' EN 'LESGEVERS VERVOERDER VAN DIEREN'	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
	VERORDENING (EG) NR. 1/2005 VAN DE RAAD	195

DEFINITIES

Landbouwhuisdieren:

Tot de landbouwhuisdieren behoren alle diersoorten die door veehouders gehouden en eventueel gekweekt worden en die in aanmerking kunnen komen voor de productie van voedsel. Vrij in het wild levende everzwijnen, herten, konijnen, fazanten... behoren niet tot de landbouwhuisdieren.

Eenhoevigen:

Paarden en pony's

Geregistreerde eenhoevigen:

Paarden ingeschreven in een stamboek

Feromonen:

Door dieren geproduceerde stof, welke ze aan de omgeving afgeven met als doel het gedrag van andere soortgenoten te beïnvloeden.

ALGEMENE MODULE

1 IDENTIFICATIE EN REGISTRATIE VAN DIEREN

DGZ-Vlaanderen staat in voor de organisatie van de identificatie en de registratie van de beslagen en de landbouwhuisdieren runderen, varkens, schapen, geiten en hertachtigen, pluimvee en loopvogels in Vlaanderen. In Wallonië gebeurt dit door ARSIA. Voor een effectieve gezondheidsbewaking is een goed I&R-systeem onontbeerlijk.

Contactgegevens voor vragen i.v.m. identificatie en registratie:

Dierengezondheidszorg Vlaanderen

Dienst Identificatie & Registratie
Deinse Horsweg 1
9031 Drongen
Telefoon Dienst I&R: 078/05.05.23
Fax Dienst I&R: 078/05.23.23
Website: www.dgz.be
E-mail : helpdesk@dgz.be

Association Régionale de Santé et d'Identification Animales (ARSIA)

Service Identification & Enregistrement
Allée des Artisans 2
5590 Ciney
Tel. Helpdesk 02/386.11.20 (site Braine-Alleud)
E-Mail : helpdesk@arsia.be

2 ALGEMENE VOORWAARDEN VOOR HET VERVOER VAN DIEREN

2.1 Algemene bepalingen

Voor het vervoer van dieren gelden een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden worden hieronder vermeld en verder in de cursus toegelicht:

- Vooraf worden alle nodige voorzieningen getroffen om de duur van het transport tot een minimum te beperken en tijdens het transport in de behoeften van de dieren te voorzien.
- De dieren zijn geschikt voor het voorgenomen transport (zie 2.2).
- Het vervoermiddel is zodanig geconstrueerd, en wordt op zodanige wijze gebruikt dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd (zie 2.3).
- De laad- en losvoorzieningen zijn zodanig geconstrueerd, en worden op zodanige wijze gebruikt dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd (zie 2.4).
- Het personeel dat met de dieren omgaat, heeft daarvoor de nodige opleiding of bekwaamheid, naargelang van het geval, en voert zijn werkzaamheden uit zonder gebruikmaking van geweld of een methode die de dieren onnodig angstig maakt of onnodig letsel of leed toebrengt (zie 2.6).
- Het transport wordt zonder oponthoud tot de plaats van bestemming uitgevoerd, en de omstandigheden voor het welzijn van de dieren worden regelmatig gecontroleerd en naar behoren in stand gehouden (zie 2.7).
- De dieren beschikken, gelet op hun grootte en op het voorgenomen transport, over voldoende vloeroppervlak en stahoogte; de dieren moeten in hun natuurlijke houding kunnen staan (zie 2.5).
- De dieren krijgen op gezette tijden water, voeder en rust, in kwaliteit en in kwantiteit afgestemd op hun soort en grootte (zie 2.7).
- Er moet passende aandacht worden besteed aan de behoeften van bepaalde categorieën dieren, zoals wilde dieren, zodat zij vóór het voorgenomen transport aan de wijze van vervoer kunnen wennen.

2.2 Geschiktheid van de dieren voor het vervoer

Vooraleer een dier geladen wordt, moet eerst beoordeeld worden of dit dier geschikt is voor transport, en tijdens de reis ook geschikt zal blijven. Dit betekent dat het dier gezond genoeg moet zijn om de reis te kunnen doorstaan en dat het transport geen of zeer weinig negatieve gevolgen voor het dier mag hebben. Er moet dus ook rekening gehouden worden met de zwaarte van de reis. Voor transporten die lang duren of waar extreme temperaturen verwacht worden, moeten de dieren in zeer goede conditie zijn.

De volgende dieren worden beschouwd als niet geschikt voor transport en mogen dan ook niet vervoerd worden:

- Dieren die ziek of gewond zijn, en in het bijzonder:
 - Dieren die niet in staat zijn zelfstandig te lopen of zich zonder pijn te verplaatsen
 - Dieren met ernstige open wonden of een prolaps (= een uitstulping vb. uitpuilende baarmoeder)
- Drachtige dieren waarvan de draagtijd reeds meer dan 90 % gevorderd is, of die in de week ervoor geworpen hebben (°)
- Pasgeboren dieren waarvan de navel nog niet geheeld is (°)
- Biggen van minder dan 3 weken oud, lammeren van minder dan een week oud en kalveren van minder dan 10 dagen oud, tenzij ze over een afstand van minder dan 100 km worden vervoerd.
- Herten met een bastgewei

(°) Dit is niet van toepassing voor:

- geregistreerde eenhoevigen (zie definities), indien het transport bedoeld is om de gezondheids- en welzijnsomstandigheden rondom de geboorte te verbeteren
- pasgeboren veulens met het geregistreerde moederpaard

op voorwaarde dat de dieren permanent begeleid worden door een verzorger die zich gedurende het transport aan hun verzorging wijdt.

2.2.1 Zieke of gewonde dieren

Zieke of gewonde dieren mogen niet getransporteerd worden, tenzij met het oog op een diergeneeskundige behandeling. Licht gewonde of zieke dieren kunnen echter wel vervoerd worden, voor zover het vervoer geen extra lijden veroorzaakt. Dit betekent dat het slechts om een lichte aandoening mag gaan, en dat de conditie van het dier niet achteruit mag gaan door het transport. Het transport mag voor het dier geen lijden of pijn veroorzaken die het niet gehad zou hebben indien het niet getransporteerd werd. Dit moet geval per geval bekeken worden en het is altijd beter het advies van een dierenarts in te winnen. Bij twijfel is het beter het dier niet te transporteren.

- Het is onmogelijk om alle ziekten op te noemen waardoor een dier ongeschikt wordt voor transport. Van een dier dat een van de volgende symptomen vertoont, is het echter onwaarschijnlijk dat het geschikt is voor transport:
 - Extreme magerte
 - Stoornissen van het spijsverteringsstelsel die leiden tot herhaaldelijk braken of diarree
 - Ademhalingsproblemen
 - Abnormaal gangwerk; een dier dat enkel functioneel mank is zonder dat het pijn heeft, kan wel geschikt zijn voor transport. Hierbij moet het dier in ieder

geval stabiel genoeg staan op alle vier de poten om tijdens de reis zijn evenwicht te bewaren.

- Als het dier niet kan eten of drinken
- Aandoeningen waardoor het dier nerveus of agressief wordt
- Koorts
- Een dier dat aan een infectieuze aandoening lijdt, is niet geschikt voor transport.
- Dieren met een wonde die een lichaamsholte (zoals de borst- of buikholte) penetreert zijn niet geschikt voor transport.
- Dieren met wonden die behoorlijk bloeden (behalve door oormerken die beschadigd werden tijdens het laden) of geïnfecteerd zijn, zijn niet geschikt voor transport.
- Dieren met een kleine, niet-geïnfecteerde wonde die aan het helen is en het dier geen pijn bezorgt, kunnen geschikt zijn voor transport.
- Bij dieren die een prolaps vertonen heeft een orgaan of weefsel zich verplaatst ten opzichte van zijn normale positie in het lichaam. Dieren met een uitwendige prolaps van het rectum of de vagina zijn zeker niet geschikt voor transport.
- Zieke of gewonde dieren kunnen echter in staat worden geacht te worden vervoerd in de volgende gevallen:
 - wanneer het licht gewonde of zieke dieren betreft waarvoor het vervoer geen extra lijden veroorzaakt. Bij twijfel wordt het advies van de dierenarts ingewonnen.
 - wanneer zij vervoerd worden voor experimentele en andere wetenschappelijke doeleinden (cf. Richtlijn 86/609/EEG) en indien de ziekte of de verwonding deel uitmaakt van het onderzoeksprogramma. In dit geval is advies van de betrokken instelling vereist.
 - wanneer zij onder veterinaire toezicht vervoerd worden ten behoeve van of ingevolge een veterinaire behandeling of diagnose. Dit vervoer mag echter alleen worden toegestaan als het de dieren geen onnodig leed berokkent en zij niet mishandeld worden.
 - wanneer zij veterinaire procedures hebben ondergaan die verband houden met landbouwpraktijken, zoals onthoorning of castratie, mits de wonden daarvan volledig geheeld zijn.
- Wanneer dieren tijdens het vervoer ziek worden of gewond raken, moeten zij van de andere dieren worden gescheiden en moeten zij zo spoedig mogelijk eerste hulp krijgen. Zij moeten een passende diergeneeskundige behandeling krijgen en, zo nodig, een noodslachting ondergaan of gedood worden in het dichtstbijzijnde slachthuis en op een wijze die geen onnodig lijden veroorzaakt.

Meer informatie over EHBO bij dieren is terug te vinden in hoofdstuk 4.

- Aan te vervoeren dieren mogen alleen kalmerende middelen worden verstrekt als dat voor het welzijn van de dieren strikt noodzakelijk is. Deze middelen mogen alleen worden gebruikt onder toezicht van een dierenarts. Dieren, waaraan een kalmeringsmiddel toegediend werd, kunnen moeilijker omgaan met de stress die een transport met zich meebrengt. Ze kunnen moeilijker hun lichaamstemperatuur regelen en hebben meer moeite om hun evenwicht te bewaren.

2.2.2 Drachtige en pasgeboren dieren

Drachtige dieren, waarvan de dracht reeds meer dan 90 % gevorderd is, zijn niet geschikt voor transport. Dus als de verwachte draagtijd bvb. 150 dagen is, mag het dier niet vervoerd worden in de laatste 15 dagen van de dracht.

- Enkele gemiddelde draagtijden:
 - Runderen: 270 dagen
 - Schapen: 150 dagen
 - Varkens: 116 dagen
 - Paarden: tussen de 305 en 360 dagen

Soms komt het voor dat een dier vroeger werpt. Een drachtig dier mag in geen geval vervoerd worden als het tekenen vertoont dat het gaat werpen. Deze tekenen zijn melkgift, relaxatie van de bekkenbanden, gedragsveranderingen, uitvloeit uit het geboortekanaal.

Een dier dat geworpen heeft mag tijdens de 7 dagen daarna niet vervoerd worden.

Omdat de verordening enkel geldt voor commercieel transport, is het wel toegestaan dat een veehouder eigen dieren vervoert die in het laatste deel van de dracht zijn of die pas geworpen hebben, als dit gebeurt met de bedoeling om de omstandigheden rond de geboorte te verbeteren.

Zogende koeien, oeien en geiten die niet vergezeld worden door hun jongen, moeten minimaal om de twaalf uur gemolken worden.

Pasgeboren dieren mogen pas vervoerd worden als hun navel volledig geheeld is. Dit betekent dat de navelstreng droog en verschrompeld moet zijn en dat de huid volledig genezen moet zijn, zonder openingen. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de leeftijdsgrenzen die de verordening opgeeft voor het transport van kalveren, lammeren en biggen.

Biggen van minder dan 3 weken oud, lammeren van minder dan een week oud en kalveren van minder dan 10 dagen oud mogen niet vervoerd worden tenzij over een afstand van minder dan 100 km.

2.3 Het vervoermiddel

- De vervoermiddelen, containers en toebehoren moeten zodanig zijn geconstrueerd, en op zodanige wijze worden onderhouden en gebruikt dat:
 - letsel en onnodig lijden van de dieren voorkomen wordt en hun veiligheid gegarandeerd is

- zij de dieren bescherming bieden tegen slechte weersomstandigheden, extreme temperaturen en klimaatveranderingen
 - zij gemakkelijk gereinigd en ontsmet kunnen worden
 - de dieren niet kunnen ontsnappen of eruit kunnen vallen, en zij de bewegingsbelasting kunnen weerstaan
 - steeds een aan de vervoerde diersoort aangepaste luchtkwaliteit en -hoeveelheid gewaarborgd is
 - de dieren toegankelijk zijn zodat ze gecontroleerd en verzorgd kunnen worden
 - zij voorzien zijn van een antislipvloer
 - het weglekken van urine en uitwerpselen niet mogelijk is bij vervoer van runderen, varkens of paarden. Voor andere diersoorten moet dit beperkt worden tot een minimum
 - voldoende verlichting aanwezig is om de dieren tijdens het vervoer te kunnen controleren en verzorgen.
- In het dierencompartiment en op de verschillende laadvloeren dient voldoende ruimte te zijn om voor gepaste ventilatie boven de dieren te zorgen wanneer deze in hun natuurlijke houding rechtop staan, zonder dat zij gehinderd worden in hun natuurlijke bewegingen.
 - Tussenschotten moeten sterk genoeg zijn om het gewicht van de dieren te weerstaan. De uitrusting moet zo ontworpen zijn dat zij snel en gemakkelijk kan worden bediend.
 - Biggen lichter dan 10 kg, lammeren lichter dan 20 kg, kalveren jonger dan zes maanden en veulens jonger dan vier maanden moeten de beschikking hebben over passend strooisel of gelijkwaardig materiaal dat comfortabel is, en is afgestemd op de vervoerde diersoorten, het aantal vervoerde dieren, de transporttijd en de weersomstandigheden. Dat materiaal moet een afdoende absorptie van de urine en de uitwerpselen garanderen.
 - Goederen die in hetzelfde vervoermiddel als de dieren worden vervoerd, moeten op zodanige wijze worden geplaatst dat zij de dieren geen letsel, lijden of andere ongemakken berokkenen.
 - Voertuigen waarin dieren worden vervoerd, moeten op duidelijk zichtbare wijze voorzien zijn van een merkteken waaruit de aanwezigheid van levende dieren blijkt, tenzij de dieren worden vervoerd in containers, die van een dergelijk merkteken zijn voorzien en waarbij ook een teken aanduidt wat de bovenkant is. Het merkteken kan op het vervoermiddel geschilderd zijn, kan een sticker zijn of een aanplakbord.

Voorbeeld van het merkteken: 'Vervoer van dieren'.

2.4 Laad- en losvoorzieningen

- Indien het laden of lossen meer dan vier uur duurt, behalve in het geval van pluimvee:
 - moeten er passende voorzieningen aanwezig zijn waar de dieren zich, niet aangebonden, buiten het vervoermiddel kunnen ophouden, en kunnen eten en drinken
 - moeten de verrichtingen onder toezicht staan van een bevoegde dierenarts en moeten er bijzondere voorzorgen genomen worden om ervoor te zorgen dat het welzijn van de dieren tijdens deze verrichtingen op de juiste wijze wordt gehandhaafd
- De voorzieningen voor het laden en lossen, met inbegrip van de vloeren, moeten zodanig zijn ontworpen en geconstrueerd, en op zodanige wijze worden onderhouden en gebruikt dat:
 - tijdens de verplaatsing van de dieren letsel en lijden worden voorkomen en opwinding en stress tot een minimum worden beperkt, en dat de veiligheid van de dieren wordt gewaarborgd. Zo mogen met name de vloeren niet glad zijn en moeten er beschuttende zijkanten aanwezig zijn om ontsnappen van de dieren te voorkomen.
 - zij gemakkelijk gereinigd en ontsmet kunnen worden
- Laadbruggen mogen voor varkens, kalveren en paarden niet steiler zijn dan 20 graden, oftewel 36,4 %, en voor schapen en runderen, kalveren uitgezonderd, niet steiler dan 26 graden 34 minuten, oftewel 50 %. Wanneer de hellingsgraad meer dan 10 graden is, oftewel 17,6 %, moet de laadbrug voorzien zijn van een systeem, bijv. dwarslatten, waardoor de dieren gemakkelijk en zonder risico of problemen het voertuig in en uit kunnen lopen.
- Hefplatforms en verdiepingen moeten voorzien zijn van veiligheidshekkens die voorkomen dat dieren er tijdens het laden of lossen af vallen of ontsnappen.
- Tijdens het laden en lossen moet passende verlichting aanwezig zijn.
- Wanneer containers met dieren op het vervoermiddel op elkaar worden gestapeld, moeten de nodige voorzorgen worden genomen om:
 - te voorkomen, of, in het geval van pluimvee, konijnen en pelsdieren, zoveel mogelijk te verhinderen, dat urine en uitwerpselen op de dieren eronder vallen
 - de stabiliteit van de containers te waarborgen
 - de ventilatie niet te belemmeren

2.5 Dieren en het vervoermiddel

2.5.1 Algemene bepalingen

- De volgende dieren mogen niet samen vervoerd worden, behalve als het gaat om moeders en hun jongen, of als de dieren aan elkaar gewend zijn:

- dieren van verschillende soorten
- dieren van beduidend verschillende grootte of leeftijd
- volwassen fokberen en fokhengsten
- dieren met en dieren zonder hoornen
- De volgende dieren mogen nooit samen vervoerd worden:
 - geslachtsrijpe mannelijke en vrouwelijke dieren
 - dieren die elkaar vijandig gezind zijn
 - aangebonden en niet-aangebonden dieren
- Eenhoevigen mogen niet in voertuigen met meerdere laadvloeren vervoerd worden, tenzij de dieren op de onderste laadvloer geladen worden terwijl de hogere laadvloeren leeg blijven. De inwendige hoogte van het compartiment dient ten minste 75 cm hoger te zijn dan de schofthoogte van het grootste dier.
- Niet-afgerichte eenhoevigen mogen niet in groepen van meer dan vier dieren worden vervoerd.
- Er moet voor voldoende ventilatie gezorgd worden zodat volledig aan de behoeften van de dieren wordt voldaan, met name rekening houdend met het aantal en het soort van de te vervoeren dieren en de verwachte weersomstandigheden tijdens het transport. Containers moeten zodanig worden gestuwd dat de ventilatie niet wordt belemmerd.

2.5.2 Ruimte voor de dieren

De ruimte waarover de dieren beschikken voldoet ten minste aan de bepaalde minima. De minima voor het wegvervoer worden vermeld in de modules per diersoort.

2.6 Behandeling van de dieren

- Het is verboden:
 - de dieren te slaan of te schoppen
 - op een bijzonder gevoelig deel van het lichaam op zodanige wijze druk uit te oefenen dat het de dieren onnodige pijn of onnodig lijden berokkent
 - de dieren met mechanische middelen in een hangende positie te houden
 - de dieren bij kop, oren, horens, poten, staart of vacht op te tillen of voort te trekken, of ze zodanig te behandelen dat het hen onnodige pijn of onnodig lijden berokkent
 - prikstokken of andere puntige voorwerpen te gebruiken
 - opzettelijk dieren te hinderen die gedreven of geleid worden door een gedeelte waar doorstroming nodig is

- Het gebruik van apparaten waarmee elektrische schokken worden toegediend, moet zoveel mogelijk worden vermeden. Deze instrumenten mogen in elk geval alleen worden gebruikt voor volwassen runderen en volwassen varkens die weigeren zich te verplaatsen, en uitsluitend op voorwaarde dat de dieren vóór zich ruimte hebben om zich voort te bewegen. De schokken mogen niet langer duren dan één seconde, moeten voldoende worden gespreid en mogen uitsluitend op de spieren van de achterpoten worden toegediend. Ook wanneer de dieren niet reageren, mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.
- Markten of verzamelcentra dienen, zo nodig, voorzieningen te verstrekken voor het aanbinden van de dieren.
- Op markten of verzamelcentra geldt: dieren die dit niet gewend zijn, mogen niet worden aangebonden. De dieren moeten toegang tot water hebben.
- Dieren mogen in geen geval aan horens, gewei, neusringen of met samengebonden poten worden aangebonden.
- Kalveren mogen niet worden gemuilkorfd.
- Als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, ouder dan acht maanden, moeten tijdens het vervoer een halster dragen, niet-afgerichte paarden uitgezonderd.
- Wanneer de dieren moeten worden aangebonden, moeten de gebruikte touwen, tuiers of andere middelen die worden gebruikt:
 - zo sterk zijn dat ze onder normale vervoersomstandigheden niet breken
 - zodanig zijn dat de dieren eventueel kunnen gaan liggen, eten en drinken
 - zo ontworpen zijn dat ieder risico van wurging of verwonding uitgesloten is, en de dieren snel kunnen worden losgemaakt

2.7 Transport- en rusttijden, drinken en voederen

2.7.1 Algemene bepalingen

Tijdens het vervoer moeten de dieren met passende tussenpozen, en met name met inachtneming van de voorschriften, gedrenkt en gevoederd worden en de gelegenheid krijgen om te rusten, op een wijze die bij hun soort en leeftijd past.

Tenzij anders bepaald, moeten zoogdieren en vogels ten minste om de 24 uur gevoederd en ten minste om de 12 uur gedrenkt worden.

Water en voeder moeten van goede kwaliteit zijn, en moeten aan de dieren op zodanige wijze worden aangeboden dat het risico van besmetting tot een minimum beperkt is. De nodige aandacht moet worden besteed aan het feit dat dieren aan de voeder- en drenkmethoden moeten wennen.

2.7.2 Als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, runderen, schapen, geiten en varkens

De voorschriften van dit onderdeel zijn van toepassing op het vervoer van als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, met uitzondering van geregistreerde eenhoevigen, runderen, schapen, geiten en varkens.

- De transporttijd mag niet langer zijn dan 8 uur. Een uitzondering hierop is dat een transport maximum 12 uur kan duren op voorwaarde dat het geen grensoverschrijdend transport is.
- De maximale transporttijd kan worden verlengd indien aan de aanvullende voorschriften voor lange transporten is voldaan.
- Na de vastgestelde transporttijd moeten de dieren worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt, en moeten zij een rusttijd van ten minste 24 uur krijgen.
- In het belang van de dieren kunnen de transporttijden met twee uur worden verlengd, met name gelet op de nabijheid van de plaats van bestemming.
- De lidstaten kunnen een niet te verlengen maximale transporttijd van acht uur vaststellen voor het vervoer van voor de slacht bestemde dieren, uitsluitend wanneer dit vervoer plaatsvindt tussen een punt van vertrek en een punt van bestemming die beide gelegen zijn op het eigen grondgebied van een lidstaat.

De tussenpozen voor het voederen en drenken, alsmede de transport- en rusttijden voor lang transport worden toegelicht in de module van de betreffende diersoort.

Opmerking: Bovenstaande rij- en rusttijden hebben betrekking op de dieren. Daarnaast zijn er andere reglementeringen die betrekking hebben op de rij- en rusttijden van de chauffeur. Deze worden hier niet toegelicht.

2.8 Noodslachting buiten het slachthuis

Aan onderstaande voorwaarden moet gelijktijdig voldaan zijn om een noodslachting buiten het slachthuis uit te voeren:

- Het dier moet een ongeval gehad hebben.
- Het dier moet gezond zijn op het ogenblik van het ongeval.
- Het dier is om welzijnsredenen niet geschikt voor transport en kan of mag dus niet levend naar het slachthuis worden vervoerd.

Alvorens het dier geslacht wordt, moet een dierenarts een keuring van het dier uitvoeren. Het dier wordt gedood door verbloeding na te zijn bedwelmd.

Het genoodslachte dier moet zonder nodeloos uitstel en onder hygiënische omstandigheden naar het slachthuis vervoerd worden. Het dier moet tevens 'schoon' zijn bij aanvoer in het slachthuis. Indien er meer dan twee uur is tussen het slachten en de aankomst in het slachthuis moet het dier gekoeld worden.

Het transport van het noodgeslachte dier moet, naast de andere verplichte documenten, vergezeld zijn van een verklaring van de veehouder en een verklaring van de dierenarts. (zie bijlage A-VIII)

Opmerking:

Noodslachtingen van varkens, het vervoer van voor de dood gekeelde varkens en het vervoeren van varkens voor noodslachtingen zijn verboden.

2.9 Lang Transport: aanvullende bepalingen

Deze bepalingen gelden voor lange transporten van als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, runderen, schapen, geiten en varkens.

2.9.1 Bepalingen voor alle lange transporten

Dak

Het vervoermiddel moet uitgerust zijn met een dak in een lichte kleur en moet goed geïsoleerd zijn.

Vloer en strooisel

De dieren moeten beschikken over passend strooisel of gelijkwaardig materiaal dat comfortabel is, en is afgestemd op de vervoerde diersoorten, het aantal vervoerde dieren, de transporttijd en de weersomstandigheden. Dit materiaal moet een adequate absorptie van de urine en de uitwerpselen garanderen.

Voeder

Het vervoermiddel moet een hoeveelheid voeder aan boord hebben die toereikend is om aan de behoeften van de dieren in kwestie tijdens het transport te voldoen. Het voeder moet tegen weersinvloeden en verontreinigingen als stof, brandstof, uitlaatgassen, urine en mest beschermd zijn.

Als voor het voederen van de dieren speciale apparatuur wordt gebruikt, moet die in het vervoermiddel worden meegevoerd.

Indien een zoals hierboven bedoelde speciale voederapparatuur wordt gebruikt, moet die op zodanige wijze ontworpen zijn dat zij, zo nodig, aan het vervoermiddel kan worden bevestigd om het omstoten of omvallen ervan te voorkomen. Als het vervoermiddel in beweging is en de apparatuur niet in gebruik is, moet deze op een van de dieren gescheiden plaats worden ondergebracht.

Tussenschotten

Eenhoevigen moeten in individuele standen worden vervoerd, met uitzondering van merries met hun veulen.

Het vervoermiddel moet van tussenschotten voorzien zijn zodat er gescheiden compartimenten kunnen worden gecreëerd waarbij alle dieren toch vrije toegang tot water hebben.

De tussenschotten moeten zodanig zijn geconstrueerd dat zij zo geplaatst kunnen worden dat de afmetingen van het compartiment op de specifieke eisen en op de soort, de grootte en het aantal van de dieren zijn afgestemd.

Minimumcriteria voor bepaalde diersoorten

Lange transporten van als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen, runderen en varkens zijn, tenzij de dieren van hun moeder vergezeld zijn, uitsluitend onder de volgende voorwaarden toegestaan:

- De als landbouwhuisdier gehouden eenhoevigen moeten meer dan vier maanden oud zijn, met uitzondering van geregistreerde eenhoevigen.

- Kalveren moeten meer dan veertien dagen oud zijn.
- Biggen moeten meer dan 10 kg zwaar zijn.

Niet-afgerichte paarden mogen geen lange transporten ondergaan.

2.9.1.1 Ventilatie bij wegvervoermiddelen en temperatuurbewaking

- De ventilatiesystemen op wegvervoermiddelen moeten zodanig zijn ontworpen, geconstrueerd en onderhouden dat zij op elk moment tijdens het transport, ongeacht of het vervoermiddel stilstaat of in beweging is, volstaan om de temperatuur in het vervoermiddel voor alle dieren tussen 5 °C en 30 °C te handhaven met een tolerantie van plus of min 5 °C, afhankelijk van de buitentemperatuur.
- De ventilatiesystemen moeten een gelijkmatige verdeling van de lucht over het gehele voertuig kunnen garanderen, bij een minimumluchtstroom van nominaal 60 m³/uur/KN laadvermogen. Zij moeten gedurende ten minste 4 uur onafhankelijk van de motor van het voertuig kunnen werken.
- De vervoermiddelen moeten voorzien zijn van een systeem voor de bewaking van de temperatuur, en van een systeem voor de registratie van die gegevens. Er moeten sensoren aangebracht zijn in de delen van de vrachtwagen die, naargelang van het ontwerp, het meest onderhevig zijn aan slechte weersomstandigheden. De geregistreerde temperaturen worden gedagtekend en desgevraagd aan de bevoegde autoriteit voorgelegd.
- De wegvervoermiddelen moeten voorzien zijn van een alarmsysteem dat de bestuurder waarschuwt wanneer de temperatuur in de compartimenten waarin zich dieren bevinden, de minimum- of de maximumgrens bereikt.

2.9.1.2 Navigatiesysteem

Wegvervoermiddelen die voor de eerste keer in gebruik worden genomen, moeten met ingang van 1 januari 2007, en alle vervoermiddelen moeten met ingang van 1 januari 2009 voorzien zijn van een passend navigatiesysteem waarmee informatie kan worden geregistreerd en verschaft die gelijkwaardig is aan de informatie opgenomen in afdeling 4 van het journaal alsmede informatie over het openen en sluiten van de laadklep.

3 ADMINISTRATIEVE VERPLICHTINGEN

3.1 Documenten tijdens het vervoer

Algemeen geldt dat dieren enkel vervoerd mogen worden indien in het voertuig documenten aanwezig zijn met volgende gegevens:

- De herkomst en de eigenaar
- De plaats van vertrek
- Datum en uur van vertrek
- De plaats van bestemming
- De verwachte duur van het voorgenomen transport
- Reinigings- en ontsmettingsgegevens (zie bijlage A-IV en A-V)

Daarnaast moet de vervoerder ook volgende documenten bij zich hebben:

- Origineel certificaat van goedkeuring van het voertuig uitgereikt door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I en A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VI)
- Invoer- of uitvoercertificaat indien het een grensoverschrijdend transport betreft

De vervoerder moet de documenten ter beschikking stellen van de bevoegde autoriteit (PCE, FAVV, ...) indien deze daarom vraagt.

3.2 Andere administratieve verplichtingen

Naast de documenten die de vervoerder moet bij hebben tijdens het vervoer zijn er nog andere administratieve verplichtingen, meer bepaald:

- nalaten van een bewijs op de laad- en losplaats
- bijhouden van een register
- bijhouden van bepaalde documenten op het bedrijf
- centralisatie van de gegevens

Bovenstaande wordt verder toegelicht in de dierspecifieke modules.

3.3 Lang transport: bijkomende administratieve verplichtingen

Personen die een lang transport uitvoeren, zijn verplicht een journaal bij te houden.

Alle bladzijden van het journaal moeten afgestempeld en ondertekend worden.

- Het journaal dient de volgende afdelingen te omvatten:
 - Afdeling 1 — Planning
 - Afdeling 2 — Plaats van vertrek
 - Afdeling 3 — Plaats van bestemming
 - Afdeling 4 — Verklaring van de vervoerder (feitelijke route, rustplaatsen, overlaadplaatsen en plaatsen van uitgang)
 - Afdeling 5 — Modelformulier voor het melden van onregelmatigheden
 - De bladzijden van het journaal moeten aan elkaar worden gehecht.

Bijlage LT-I: modellen van iedere afdeling

- De organisator (de organisator en de vervoerder kunnen dezelfde zijn) van het lang transport moet:
 - elk journaal van een identificatienummer voorzien.
 - ten minste twee werkdagen voor het vertrek van het transport een kopie van het correct ingevulde (met uitzondering van de nummers van de veterinaire certificatie) ondertekende afdeling I van het journaal overmaken aan de PCE. De wijze van overmaken wordt vastgelegd door het FAVV.
 - alle instructies van het FAVV opvolgen.
 - ervoor zorgen dat het journaal afgestempeld wordt.
 - ervoor zorgen dat het journaal de dieren gedurende het transport begeleidt tot aan de plaats van bestemming of, in geval van uitvoer naar een derde land, ten minste tot aan de plaats van uitgang.
- De houders op de plaats van vertrek en, wanneer de plaats van bestemming op het grondgebied van de Gemeenschap is gelegen, de houders op de plaats van bestemming moeten de desbetreffende afdelingen van het journaal invullen en ondertekenen. Zij stellen de bevoegde autoriteit aan de hand van het model in afdeling 4 zo spoedig mogelijk in kennis van een eventueel voorbehoud ten aanzien van de naleving van de bepalingen van deze verordening.
- Wanneer de plaats van bestemming op het grondgebied van de Gemeenschap gelegen is, dienen de houders op de plaats van bestemming gedurende ten minste drie jaar na de datum van aankomst op de plaats van bestemming het journaal te bewaren, met uitzondering van afdeling 4.

- Het journaal moet desgevraagd ter beschikking van de bevoegde autoriteit worden gesteld.
- Voor reizen die op het grondgebied van de Gemeenschap eindigen, moet de vervoerder afdeling 4 van het journaal invullen en ondertekenen.
- Indien dieren naar een derde land worden uitgevoerd, moeten de vervoerders het journaal aan de officiële dierenarts op de plaats van uitgang overhandigen.
- Verplichtingen van de vervoerder (persoon vermeld in afdeling 3 van het journaal):
 - De vervoerder moet een kopie van het journaal bewaren.
 - Het desbetreffende registratieblad of de desbetreffende bestuurderskaart (= tachograafschijf) als bedoeld in bijlage I of bijlage I B van Verordening (EEG) nr. 3821/85 te bewaren, indien het voertuig onder die verordening valt.

Deze documenten moeten binnen één maand na invulling worden toegezonden aan de bevoegde autoriteit die de vervoersvergunning heeft afgegeven, en desgevraagd aan de bevoegde autoriteit van de plaats van vertrek. De documenten moeten door de vervoerder tot ten minste drie jaar na de controledatum worden bewaard.

Het journaal wordt binnen een maand na het transport naar de bevoegde autoriteit van de plaats van vertrek gezonden, tenzij er gebruik gemaakt is van een navigatiesysteem. Dit wil zeggen indien het GPS-systeem toelaat dat het journaal daarin gecodeerd kan worden.

MODULE RUNDEREN

3.4 Identificatie en Registratie van Runderen

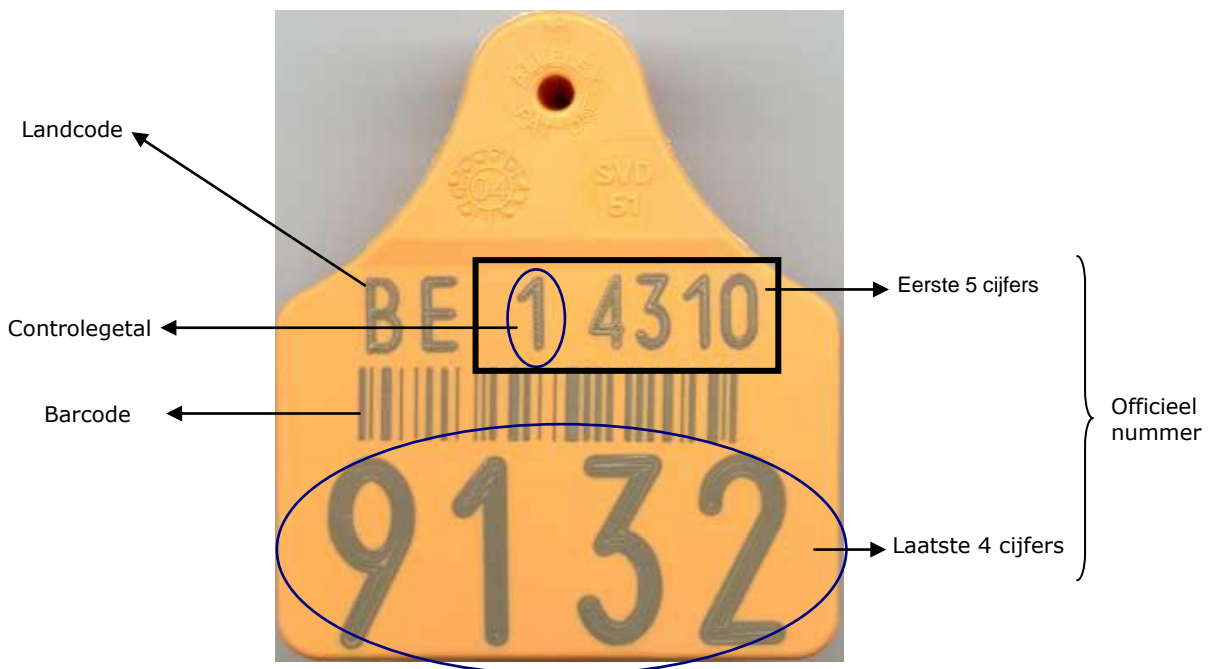
3.4.1 Identificatie

Elk rund wordt geïdentificeerd door één paar officiële oormerken: één oormerk voor het linker- en één voor het rechteroor. Elk oormerk bestaat uit twee flappen.

Het is verboden oormerken weg te nemen, te herplaatsen, te veranderen, te wijzigen of te vervalsen. Het is verboden op de oormerken andere vermeldingen aan te brengen dan de wettelijk bepaalde.

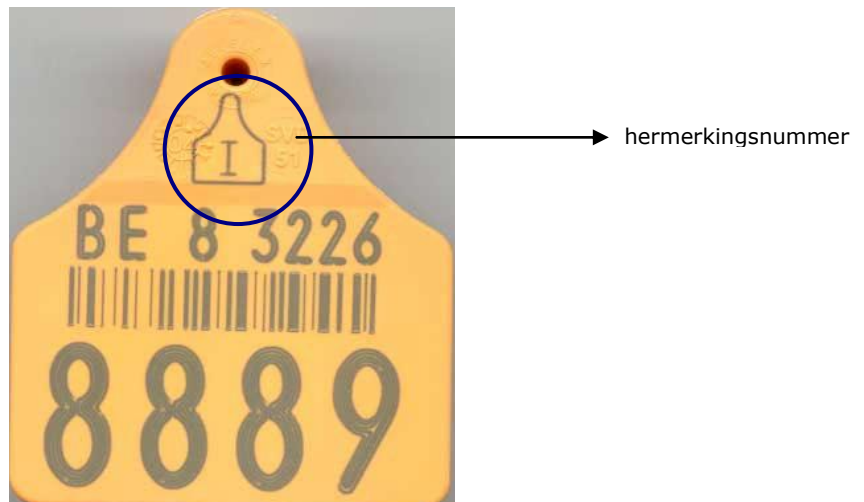

Het oormerk draagt volgende vermeldingen:

- De landcode: BE voor België

- Officieel nummer bestaande uit 9 cijfers
- Een barcode
- Ev. een hermerkingsnummer: duidt aan hoeveel keer er reeds een oormerk verloren en vervangen is.

Buitenlandse oormerken dragen minimaal volgende vermeldingen

- Landcode
- Officieel nummer bestaande uit max. 12 cijfers
- Ev. een hermerkingsnummer: duidt aan hoeveel keer er reeds een oormerk verloren en vervangen is.

Ieder rund behoudt zijn officieel nummer levenslang. Bijgevolg is er een systeem van kracht waardoor, op bestelling van de veehouder, elk verloren oormerk kan vervangen worden door een nieuw oormerk waarop hetzelfde nummer voorkomt.

Op dit oormerk staat met een Romeins cijfer het hermerkingsnummer vermeld. Het hermerkingsnummer geeft weer de hoeveelste keer er een oormerk bij besteld is.

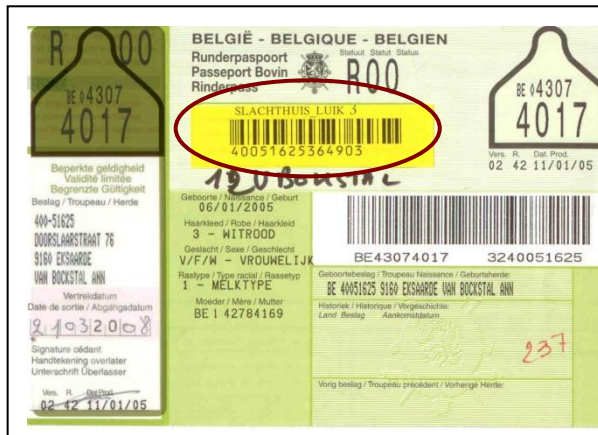
Belangrijk

Een rund moet beschikken over zijn twee officiële oormerken om vervoerd te mogen worden. Vooraleer de vervoerder een rund laadt, moet nagegaan worden of het dier correct geïdentificeerd is. Is dit niet het geval dan mag de vervoerder het rund niet laden.

Op deze regel is één uitzondering. Beschikt een rund maar over één officieel oormerk en het is bestemd voor onmiddellijke overbrenging naar een binnenlands slachthuis dan mag het dier geladen worden. Op het paspoort van het rund moet dan wel een slachthuisetiket gekleefd worden.

Een slachthuisetiket wordt besteld door de veehouder en bestaat uit een wit en een geel etiket met éénzelfde volgnummer.

Voorbeeld: Gevalideerd paspoort met een slachthuisetiket

3.4.2 Registratie

Elk rund beschikt vanaf de melding van de geboorte over een individueel identificatiedocument.

Het identificatiedocument bestaat uit verschillende onderdelen:

- Het paspoort
- Het vertrekluk
- De strook met het sanitair vignet

Op het identificatiedocument wordt het volgende vermeld:

PASPOORT:

Voorzijde:

- Het oormerk: bevat dezelfde informatie als het oormerk geplaatst bij het rund met uitzondering van het hermerkingsnummer
- Barcode: bevat het officieel nummer van het rund en het inrichtingsnummer
- Inrichtingsnummer en inrichtingsadres
- Identificatiegegevens van het dier: geboortedatum, haarkleed, geslacht, type en officieel nummer van de moeder
- de volledige historiek (alle voorgaande inrichtingen) van het dier
- residu- en hormonenstatuut van het beslag
- ruimte voor het kleven van het eventuele gele slachthuisvignet
- ruimte voor datum en handtekening bij vertrek van het dier
- versie van het document, reden van afdruk en afdrukdatum
- ev. ruimte voor het kleven van het beslagetiket bij aankoop

Achterzijde:

- ruimte voor het kleven van het beslagetiket bij aankoop
- gegevens van de overnemer(s) en tussenpersoon/persoon
- gegevens betreffende tuberculatie en bloedonderzoek
- ruimte voor informatie betreffende een eventueel toekomstig DNA-staal
- ev. ruimte voor het kleven van het beslagetiket bij aankoop

VERTREKLUIK:

Voorzijde:

- Het oormerk: bevat dezelfde informatie als het oormerk geplaatst bij het rund met uitzondering van het hermerkingsnummer
- Sanitair verantwoordelijke, adres van de sanitair verantwoordelijke, inrichtingsnummer en inrichtingsadres
- ruimte voorzien voor het kleven van het eventuele witte slachthuisvignet
- ruimte voor het noteren van de gegevens bij vertrek: vertrekdatum, meldingsnummer en meldingsdatum, overnemer en handtekening van de overnemer
- versie van het document, reden van afdruk en afdrukdatum

Achterzijde:

- reglementaire bepalingen

STROOK met sanitair vignet:

Voorzijde:

- Het oormerk: bevat dezelfde informatie als het oormerk geplaatst bij het rund met uitzondering van het hermerkingsnummer
- Identificatiegegevens: geboortedatum, haarkleed, geslacht, type en officieel nummer moeder
- ruimte voor het noteren van de gegevens bij vertrek: nummer en handtekening van de overnemer, vertrekdatum
- **SANITAIR VIGNET (= doorschijnende kleefstrook):**
 - vermelding van reden afdruk, versienummer en afdrukdatum van het document; gezondheidsstatuut van het dier
 - dient verkleefd te worden bij vertrek van het dier en dient als gezondheidsattest
 - **bepakt geldig (m.n. 7 dagen ingeval afvoer naar het slachthuis, in andere gevallen 14 dagen)**

Achterzijde:

- Codes van de haarkleden
- Plaats voor het noteren van de naam van het rund, de moeder en de vader

Overnemer Preneur Übernehmer / Tussenpersoon Intermédiaire Zwischenperson			
Sanitair Nr. / Nr. Sanitär	Naam / Nom / Name	Handl. / Sign. / Unterschr.	Datum / Date
Dierenarts / Vétérinaire / Tierarzt			
Dist. / Dist.	Stempel of gegevens / Cachet ou Coordonnées / Stempel oder Angaben	DINA / ADIN / DNA	
Handl. / Sign. / Unterschr.	Naam / Nom / Name :	Staatname / Préfecture / Probe :	
Laboratorium / Laboratoire		Nieuw bestag / Troupeau de destination / Neue Herde	
Refus / LIMS / Nr. Ref. / LIMS / Ref.-Nr. / LIMS		Kleef hier het etiket met afwegingscode van het nieuwe bestag / Collez ici l'étiquette code à barres du nouveau troupeau / Hier das Streichcode-Etikett der neuen Herde aufkleben	
Paspoort			
<p>Reglementaire bepalingen</p> <p>1. Bij voortzending moet het runderpaspoort het meest steeds vergezichten. 2. Het huidige document is geen eigendomsbewijs. 3. Bij aankoop dient de naam van de overnemer op de keerzijde van het runderpaspoort geschreven te worden. 4. Het vertrekklauk dient binnen de wettelijke voorsiene termijn opgesteld te worden naar de herveer erkende vervoering, enkel indien U geen andere wijze van communicatie gebuikt die wordt erkend door de bevoegde overheid.</p> <p>Dispositions réglementaires</p> <p>1. Le passeport devra être toujours visible le bovin lors d'un transfert. 2. Le présent passeport ne constitue pas un titre de propriété. 3. Lors de l'achat, le nom du preneur doit être inscrit sur le verso du ruminant. 4. Le veu de sortie doit être émis à un moment donné par l'association agréée à cet effet si vous n'utilisez pas d'autres systèmes de communication agréés par l'autorité compétente.</p> <p>Dienstanweisungen</p> <p>1. Der Rückpass muss das Tier beim Transfer immer begleiten. 2. Vorliegendes Dokument ist kein Eigentumsnachweis. 3. Beim Ankauf muss der Name des Übernehmers auf der Rückseite des Rinderpasses sumrecht werden. 4. Der Abgangsschein muss per Postweg binnen der gesetzlichen Frist nach der zu diesem Zweck angefallenen Vereinigung eingereicht werden, wenn Sie kein anderes von der zuständigen</p>			

Zijstrook

Belangrijk

Elk rund moet tijdens het transport vergezeld zijn van zijn paspoort. Een vervoerder moet dus steeds het paspoort van de geladen runderen bij zich hebben. Dit paspoort moet gevalideerd zijn door de verkoper. Dit wil zeggen dat op het paspoort de vertrekdatum is ingevuld en gehandtekend door de verkoper.

De vervoerder noteert op het vertrekluk zijn vervoerdersnummer, vertrekdatum en handtekening.

De vervoerder controleert of de vertrekdatum vermeld op het paspoort correct is. Is deze datum niet correct dan moet het identificatiedocument herdrukt worden. De datum mag niet gewijzigd worden. Daarnaast wordt de geldigheid van het vignet gecontroleerd (7 dagen voor vervoer naar het slachthuis, anders 14 dagen).

Vooraleer de vervoerder een rund laadt, controleert de vervoerder of het dier beschikt over een correct statuut. Dieren met een verschillend statuut mogen niet samen vervoerd worden. Een dier met een H-statuut mag enkel vervoerd worden naar een binnenlands slachthuis.

3.5 Algemene voorwaarden voor het vervoer van runderen

3.5.1 Ruimte voor de dieren

Onderstaande tabel geeft de ruimte, waarover runderen moeten kunnen beschikken, weer. Deze getallen kunnen variëren, afhankelijk van het gewicht en de grootte van de dieren, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en de vermoedelijke transporttijd.

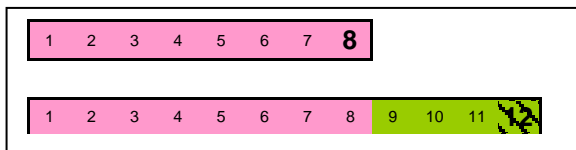
Categorie	Gewicht bij benadering (kg)	Oppervlakte in m ² per dier
Fokkalveren	50	0,30 tot 0,40
Middelgrote kalveren	110	0,40 tot 0,70
Zware kalveren	200	0,70 tot 0,95
Middelgrote runderen	325	0,95 tot 1,30
Grote runderen	550	1,30 tot 1,60
Zeer grote runderen	>700	> 1,60

3.5.2 Transport- en rusttijden, drenken en voederen

3.5.2.1 Jonge dieren = kalveren

- Jongen dieren mogen enkel vervoerd worden als de navel droog is (tenzij niet gespeend van de moeder).
- Kalveren jonger dan 10 dagen mogen max. over 100 km vervoerd worden.
- Kalveren van minder dan 14 dagen mogen geen lang transport ondergaan, tenzij vergezeld van hun moeder.

- Indien er kalveren van minder dan zes maanden vervoerd worden, moeten deze de beschikking hebben over strooisel of ander gelijkwaardig materiaal. Dit materiaal moet in voldoende mate aanwezig zijn, zodanig dat de uitwerpselen en urine zo veel mogelijk geabsorbeerd worden.
- Kalveren mogen niet gemuilkorfd worden.
- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

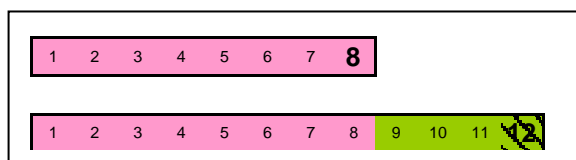

- Lang transport:
 - kalveren mogen maximaal 19 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 9 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drinken en indien nodig voeren), terug 9 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoerd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.

3.5.2.2 Runderen

- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

- Lang transport:
 - Runderen mogen maximaal 29 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 14 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drinken en indien nodig voeren), terug 14 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoerd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is

- De reistijd kan nationaal ook verlengd worden met 8 uur indien het slachtvee betreft

3.6 Administratieve verplichtingen

3.6.1 Documenten tijdens het vervoer van runderen en kalveren

Een vervoerder van runderen of kalveren moet onderstaande documenten bij zich hebben tijdens het transport:

- Certificaat van goedkeuring van het voertuig afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I of A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VII)
- Invoer- of uitvoercertificaat indien grensoverschrijdend transport
- Paspoort van de runderen/kalveren. Dit bevat volgende gegevens:
 - *Herkomst en eigenaar*
 - *Officieel nummer van het dier*
- Document met volgende gegevens:
 - *De plaats van vertrek*
 - *Datum en uur van vertrek*
 - *De plaats van bestemming*
 - *De verwachte duur van het voorgenomen transport*

⇒ Hiervoor kan de vervoerder een eigen model gebruiken of een adviesdocument van DGZ / ARSIA. (zie bijlage R-I)

- Ontsmettingsboekje of ontsmettingsregister (zie bijlage A-V en A-VI), dit bevat volgende gegevens:
 - *Datum en uur van reinigen en ontsmetten*
 - *Gegevens van diegene die de reiniging en ontsmetting uitvoerde*
 - *Ontsmettingsmiddel*
- Indien er voor de reiniging en ontsmetting gebruik gemaakt werd van de installatie van een derde (slachthuis, veemarkt, ...) moet de vervoerder

beschikken over een bewijs dat de reiniging en ontsmetting effectief is uitgevoerd. Dit bewijs kan een stempel zijn van de uitbater van de installatie, het aankoopbewijs van jetons, ...

3.6.2 Andere administratieve verplichtingen

- Nalaten van een bewijs op de laad- en losplaats: *niet van toepassing voor de vervoerder van runderen*
- Bijhouden van een register: de vervoerder moet op zijn bedrijfszetel een register bijhouden dat onderstaande gegevens bevat:
 - *Identificatienummer van het vervoermiddel*
 - *Toelatingsnummer van de vervoerder*
 - *Registratie- of erkenningsnummer van de handelaar in wiens opdracht het vervoer wordt uitgevoerd*
 - *De identificatiegegevens van de overlater van de dieren*
 - *De identificatiegegevens van de overnemer van de dieren*
 - *Datum en uur van laden*
 - *Datum en uur van lossen*
 - *De identificatiegegevens van de runderen m.n. het officieel nummer*

⇒ Dit register kan bijgehouden worden op papier of op PC. Indien het register bijgehouden wordt op PC, moet dit steeds afgedrukt kunnen worden. Dit register moet 5 jaar bewaard worden.

- Bijhouden van documenten op het bedrijf:
 - *Originele toelating als vervoerder*
 - *Kopie van het certificaat van het (de) voertuig(en)*
 - *Volle reiniging- en ontsmettingsboekjes (5 jaar te bewaren)*
- Centralisatie van gegevens: *niet van toepassing voor rundveevervoerders*

MODULE VARKENS

3.7 Identificatie en Registratie van varkens

3.7.1 Identificatie

Elk varken dient geormerkt te worden bij de speenleeftijd met een beslagoomerk van het geboortebeslag.

Elk gebruiksvarken dient bij het verlaten van een beslag geïdentificeerd te zijn door een beslagoomerk van dat beslag. Een varken dat reeds op meerdere beslagen heeft verbleven, zal meerdere oormerken hebben.

Er zijn verschillende identificatiemiddelen voor varkens:

- **Beslagoomerk:** vermeldt de letters BE (voor België), de beslagcode (4 letters en/of cijfers eigen aan het beslag) en een volgnummer (6 cijfers).

Bijvoorbeeld: BE 63PE 000504

Het beslagoomerk wordt gebruikt voor varkens geboren op het beslag alsook voor varkens die een beslag, dat niet het geboortebeslag is, verlaten om verder te leven.

- **Verbondsoormerk :** vermeldt de letters BE (voor België), 0000 en een volgnummer bestaande uit 6 cijfers.

Bijvoorbeeld: BE 0000 002731

Een verbondsoormerk wordt gebruikt om ingevoerde varkens te identificeren. Per uitzondering wordt dit oormerk, mits toestemming van de PCE, ook gebruikt als deponage-oormerk.

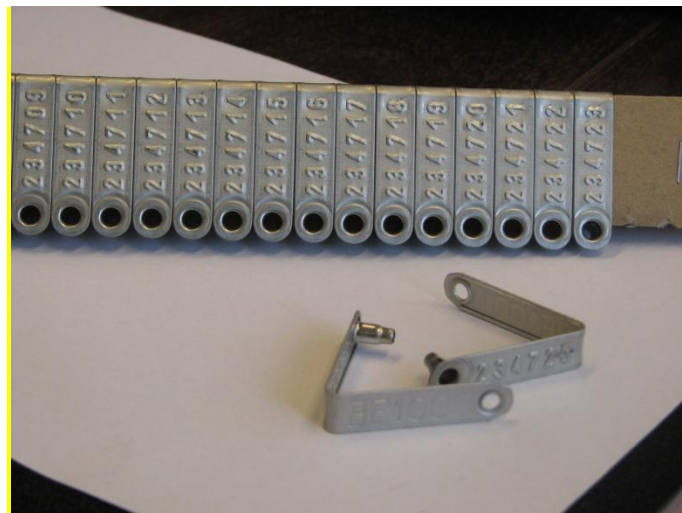
- **Klophamerstempel:** brengt een tatoeage van de beslagcode aan op beide flanken.

Elk slachtvarken moet, binnen de 5 dagen vóór vertrek naar het slachthuis, geïdentificeerd worden door het aanbrengen van een tatoeage van de beslagcode op beide flanken. Dit d.m.v. de KLOPHAMERSTEMPEL van het beslag.

- **Exportoormerk:** vermeldt een volgnummer.

Elk varken voor export wordt, bij de gezondheidscontrole door de Provinciale Controle-eenheid, bijkomend geïdentificeerd met één metalen exportoormerk.

Een exportoormerk wordt geplaatst bij varkens die geëxporteerd worden.

Het is verboden een officieel oormerk weg te nemen, te verplaatsen, te veranderen of er andere vermeldingen op aan te brengen. Eventuele supplementaire oormerken mogen niet zalmkleurig zijn.

3.7.2 Registratie

Aangezien varkens niet individueel geregistreerd worden, zijn er geen bepalingen omtrent de registratie van varkens die van belang zijn voor de vervoerder.

3.8 Algemene voorwaarden voor het vervoer van varkens

3.8.1 Ruimte voor de dieren

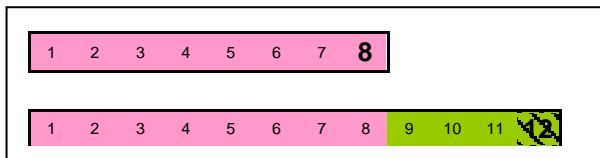
- Alle varkens moeten ten minste gelijktijdig kunnen gaan liggen en in hun natuurlijke houding kunnen staan.
- Om aan deze minimumeisen te voldoen mag de beladingsdichtheid voor varkens van ongeveer 100 kg tijdens het vervoer niet hoger zijn dan 235 kg/m².

- Ras, grootte en fysieke conditie van de varkens kunnen een vergroting van deze vereiste minimum grondoppervlakte noodzakelijk maken; deze kan ook met maximaal 20 % worden vergroot in verband met de weersomstandigheden en de transporttijd.

3.8.2 Transport- en rusttijden, drenken en voederen

3.8.2.1 Jonge dieren = niet-gespeende biggen

- Jonge dieren mogen enkel vervoerd worden als de navel droog is (tenzij niet gespeend van de moeder).
- Biggen van minder dan 10 kg mogen geen lang transport ondergaan tenzij vergezeld van hun moeder.
- Biggen van minder dan drie weken mogen max. over 100 km vervoerd worden.
- Biggen lichter dan 10 kg moeten de beschikking hebben over passend strooisel of gelijkwaardig materiaal dat comfortabel is, en is afgestemd op de vervoerde diersoorten, het aantal vervoerde dieren, de transporttijd en de weersomstandigheden.
- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

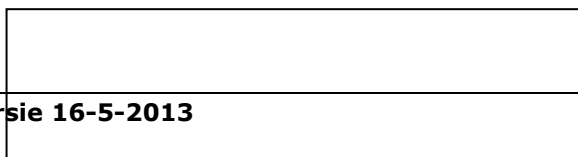

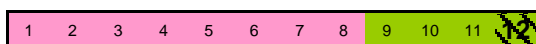
- Lang transport:
 - Niet gespeende biggen mogen maximaal 19 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 9 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drenken en indien nodig voederen), terug 9 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.

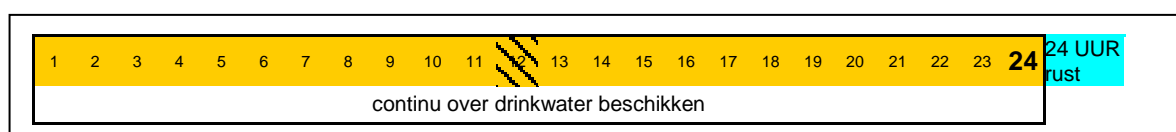
3.8.2.2 Varkens = vanaf 10 kg-biggen

- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

- Lang transport:
 - Varkens mogen maximaal 24 uur vervoerd worden, mits ze continu over drinkwater beschikken, waarna ze moeten worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.
 - De reistijd kan nationaal ook verlengd worden met 8 uur indien het slachtvarkens betreft.

3.9 Administratieve verplichtingen

3.9.1 Documenten tijdens het vervoer

Een vervoerder van varkens moet onderstaande documenten bij zich hebben tijdens het transport:

- Certificaat van goedkeuring van het voertuig afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I of A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VII)
- Invoer – of uitvoercertificaat indien grensoverschrijdend transport
- De volledig ingevulde laad- en losbon (zie bijlage V- I) met o.a. de volgende gegevens:
 - *De plaats van vertrek*
 - *Datum en uur van vertrek*
 - *De plaats van bestemming*
 - *De verwachte duur van het voorgenomen transport*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken (zie bijlage V- I)

⇒ In bijlage is tevens de invulinstructie voor de laad-en losbon terug te vinden (zie bijlage V-II)

- Ontsmettingsboekje of ontsmettingsregister; dit bevat volgende gegevens:
 - *Datum en uur van reinigen en ontsmetten*
 - *Gegevens van diegene die de reiniging en ontsmetting uitvoerde*
 - *Ontsmettingsmiddel*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken

- Indien er voor de reiniging en ontsmetting gebruik gemaakt werd van de installatie van een derde (slachthuis, ...) moet de vervoerder beschikken over een bewijs dat de reiniging en ontsmetting effectief is uitgevoerd. Dit bewijs kan een stempel zijn van de uitbater van de installatie, het aankoopbewijs van jetons, ...

Andere administratieve verplichtingen:

- Nalaten van een bewijs op de laad- en losplaats:
 - *Op de laadplaats wordt het gele exemplaar van de laad- en losbon achtergelaten.*
 - *Op de losplaats wordt het roze exemplaar van de laad- en losbon achtergelaten.*
- Bijhouden van een register: de vervoerder moet op zijn bedrijfszetel een register bijhouden dat onderstaande gegevens bevat:
 - *Identificatienummer van het vervoermiddel*
 - *Toelatingsnummer van de vervoerder*
 - *Registratie- of erkenningsnummer van de handelaar in wiens opdracht het vervoer wordt uitgevoerd*
 - *De identificatiegegevens van de overlater van de dieren*
 - *De identificatiegegevens van de overnemer van de dieren*
 - *Datum en uur van laden*
 - *Vermoedelijke losuur*
 - *Datum en uur van lossen*
 - *De identificatiegegevens van varkens*

⇒ Dit register kan bijgehouden worden op papier (bewaren van de dubbels van de laad-en losbonnen) of op PC. Indien het register bijgehouden wordt op PC, moet dit steeds afgedrukt kunnen worden. Deze documenten dienen gedurende 5 jaar bewaard te worden.

- Bijhouden van documenten op het bedrijf:

- *Originele toelating als vervoerder*
- *Kopie van het certificaat van het (de) voertuig(en)*
- *Volle reiniging- en ontsmettingsboekjes (5 jaar te bewaren)*
- Centralisatie van gegevens: de gegevens van de laad- en losbonnen dienen overgemaakt te worden aan Sanitel. Dit kan door het opsturen van de laad- en losbonnen naar DGZ/ARSIA of door het registreren in de daartoe voorziene toepassing.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

3.10 Identificatie en Registratie van schapen en geiten

3.10.1 Identificatie

Elk schaap of geit wordt geïdentificeerd door één paar officiële oormerken: één oormerk voor het linker- en één voor het rechteroor. Elk oormerk bestaat uit twee flappen. Het oormerk draagt volgende vermeldingen:

- Landcode: voor België is dit BE
- Het officiële nummer dat bestaat uit 9 cijfers

Het is verboden om bij schapen of geiten andere identificatiemiddelen aan te brengen. Dit verbod geldt evenwel niet voor het in de oren plaatsen van oormerken met therapeutische doeleinden.

Het is verboden om bij schapen of geiten identificatiemiddelen te verwijderen met uitzondering door de verantwoordelijke in bepaalde wettelijk vastgelegde gevallen.

Op bovenstaande regel zijn enkele uitzonderingen:

- Slachtdieren (schapen of geiten), dit zijn dieren die van het geboortebeslag rechtstreeks naar een slachthuis vervoerd worden en dit voor de leeftijd van 12 maanden, mogen gemerkt zijn met één beslagoormerk. Dit geldt ook voor hertachtigen met afvoer naar het slachthuis maar dan ongeacht de leeftijd. Een beslagoormerk draagt volgende vermeldingen:
 - Landcode: voor België is dit BE
 - Beslagnummer
 - Een volgnummer bestaande uit 4 cijfers

- Schapen of geiten geboren vóór 10 juli 2005 mogen nog geïdentificeerd zijn met 1 oud enkelvoudig oormerk in het linkeroor.

- Schapen, geiten of hertachtigen die in het intracommunautair handelsverkeer (handel binnen de lidstaten van de EU) komen, dienen met een visueel en een elektronisch oormerk gemerkt te zijn

Belangrijk

Een schaap, geit of hertachtige moet correct geïdentificeerd zijn om vervoerd te mogen worden. Vooraleer de vervoerder een schaap, geit of hertachtige laadt, moet nagegaan worden of dit het geval is. Is dit niet het geval dan mag de vervoerder het schaap, de geit of hertachtige niet laden.

Op deze regel is een uitzondering:

Een schaap of een geit dat beschikt over maar één officieel oormerk en bestemd is voor directe afvoer naar een binnenlands slachthuis mag toch vervoerd worden op voorwaarde dat een beslagoomerk geplaatst wordt in het oor zonder oormerk.

3.10.2 Registratie

Er zijn geen bepalingen met betrekking tot de registratie van schapen, geiten en hertachtigen die van belang zijn voor de vervoerder.

3.11 Algemene voorwaarden voor het vervoer van schapen en geiten

3.11.1 Ruimte voor de dieren

Onderstaande tabel geeft de ruimte, waarover kleine herkauwers moeten kunnen beschikken, weer.

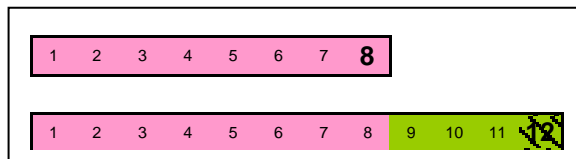
Categorie	Gewicht in kg	Oppervlakte in m ² per dier
Geschoren schapen en lammeren van 26 kg en meer	< 55	0,20 à 0,30
	> 55	> 0,30
Niet geschoren schapen	< 55	0,30 à 0,40
	> 55	> 0,40
Hoogdrachtige oaien	< 55	0,40 à 0,50
	> 55	> 0,50
Geiten	< 35	0,20 à 0,30
	35 à 55	0,30 à 0,40
	> 55	0,40 à 0,75
Hoogdrachtige geiten	< 55	0,40 à 0,50
	> 55	> 0,50

Bovenstaande grondoppervlakte kan variëren naar gelang van het ras, de grootte, fysieke conditie en vachtdikte van de dieren, alsmede van de weersomstandigheden en de transporttijd. Voor kleine lammeren kan bijvoorbeeld worden volstaan met minder dan 0,2 m² per dier.

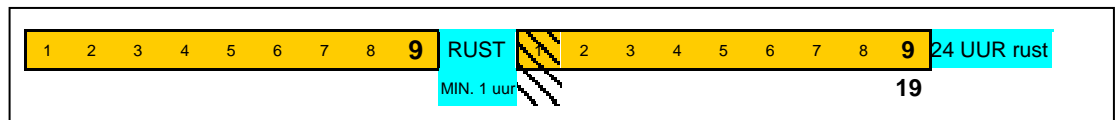
3.11.2 Transport- en rusttijden, drinken en voeren

3.11.2.1 Jonge dieren = lammeren en jonge geiten op melkvoeding

- Jonge dieren mogen enkel vervoerd worden als de navel droog is (tenzij niet gespeend van de moeder).
- Lammeren van minder dan een week mogen max. over 100 km vervoerd worden.
- Indien er lammeren van minder dan 20 kg vervoerd worden, moeten deze de beschikking hebben over strooisel of ander gelijkwaardig materiaal. Dit materiaal moet in voldoende mate aanwezig zijn, zodanig dat de uitwerpselen en urine zo veel mogelijk geabsorbeerd worden.
- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

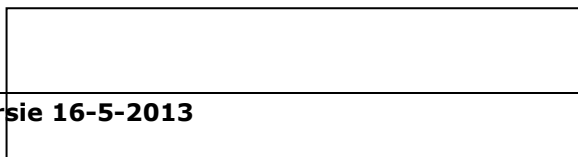

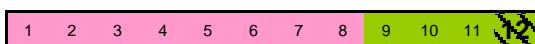
- Lang transport:
 - Jonge kleine herkauwers mogen maximaal 19 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 9 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drinken en indien nodig voeren), terug 9 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.

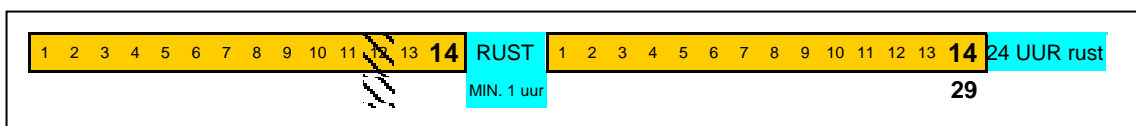
3.11.2.2 Schapen en geiten

- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

- Lang transport:
 - Kleine herkauwers mogen maximaal 29 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 14 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drenken en indien nodig voederen), terug 14 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 8 uur indien het slachtdieren betreffen.

3.12 Administratieve verplichtingen

3.12.1 Documenten tijdens het vervoer

Een vervoerder van schapen of geiten moet onderstaande documenten bij zich hebben tijdens het transport:

- Certificaat van goedkeuring van het voertuig afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I of A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VII)
- Invoer – of uitvoercertificaat indien grensoverschrijdend transport
- Verplaatsingsdocument (zie bijlage SG-I) met o.a. de volgende gegevens:
 - *De plaats van vertrek*
 - *Datum en uur van vertrek*
 - *De plaats van bestemming*
 - *De verwachte duur van het voorgenomen transport*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken (zie bijlage SG-I en SG-II)

- Ontsmettingsboekje of ontsmettingsregister. Dit bevat volgende gegevens:
 - *Datum en uur van reinigen en ontsmetten*

- *Gegevens van diegene die de reiniging en ontsmetting uitvoerde*
- *Ontsmettingsmiddel*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken (zie bijlage A-VI en A-VII).

- Indien er voor de reiniging en ontsmetting gebruik gemaakt werd van de installatie van een derde (slachthuis, veemarkt, ...) moet de vervoerder beschikken over een bewijs dat de reiniging en ontsmetting effectief is uitgevoerd. Dit bewijs kan een stempel zijn van de uitbater van de installatie, het aankoopbewijs van jetons, ...

3.12.2 Andere administratieve verplichtingen

- Afgeven van een bewijs op de laad- en losplaats: zowel op de laad- als losplaats wordt een kopie van het verplaatsingsdocument afgegeven.
- Bijhouden van een register: de vervoerder moet op zijn bedrijfszetel een register bijhouden dat onderstaande gegevens bevat:
 - Identificatienummer van het vervoermiddel
 - Toelatingsnummer van de vervoerder
 - Registratie- of erkenningsnummer van de handelaar in wiens opdracht het vervoer wordt uitgevoerd
 - De identificatiegegevens van de overlater van de dieren
 - De identificatiegegevens van de overnemer van de dieren
 - Datum en uur van laden
 - Datum en uur van lossen
 - De identificatiegegevens van de schapen, geiten of hertachtigen m.n. het officieel nummer

⇒ Dit register kan bijgehouden worden op papier (bewaren van de dubbels van de verplaatsingsdocumenten) of op PC. Indien het register bijgehouden wordt op PC, moet dit steeds afgedrukt kunnen worden. Het register moet 5 jaar bewaard worden.

- Bijhouden van documenten op het bedrijf:
 - Originele toelating als vervoerder
 - Kopie van het certificaat van het (de) voertuig(en)
 - Volle reinigings- en ontsmettingsboekjes (5 jaar bewaren)
- Centralisatie van gegevens: de gegevens van de laad- en losbonnen dient overgemaakt te worden aan Sanitel. Dit kan door het opsturen van de verplaatsingsdocumenten naar DGZ/ARSIA of door het registreren in de daartoe voorziene toepassing.

MODULE PLUIMVEE EN LOOPVOGELS

3.13 Identificatie en Registratie van pluimvee en loopvogels

Voor pluimvee en loopvogels zijn er geen bepalingen rond identificatie en registratie.

3.14 Algemene voorwaarden voor het vervoer van pluimvee en loopvogels

3.14.1 Ruimte voor de dieren

Beladingsdichtheid voor het vervoer van pluimvee in containers:

De minimumvloeroppervlaktes worden als volgt vastgesteld:

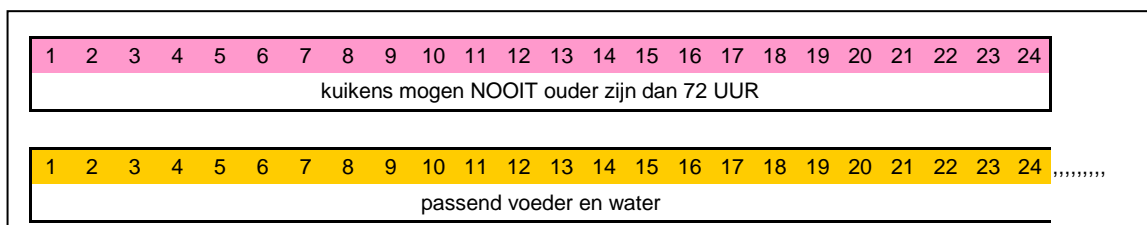
Categorie	Oppervlakte cm ²
Eendagskuikens	21-25 per kuiken
<i>Pluimvee, behalve eendagskuikens in kg</i>	<i>Oppervlakte in cm² per kg</i>
< 1,6	180-200
1,6 tot < 3	160
3 tot < 5	115
> 5	105

Deze getallen kunnen variëren, afhankelijk niet alleen van het gewicht en de grootte van de dieren, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en de vermoedelijke transporttijd.

3.14.2 Transport- en rusttijden, drinken en voederen

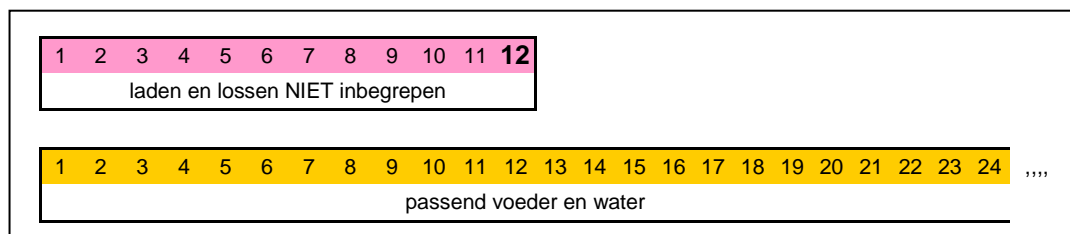
3.14.2.1 Eéndagskuikens

- Voor pluimvee dient passend voeder en water in voldoende hoeveelheden voorhanden te zijn, tenzij het transport korter duurt dan 24 uur voor kuikens van alle soorten, mits het transport binnen 72 uur na het uitkomen van de kuikens wordt voltooid.

3.14.2.2 Ander pluimvee

- Voor pluimvee dient passend voeder en water in voldoende hoeveelheden voorhanden te zijn, tenzij het transport korter duurt dan 12 uur, afgezien van de laad- en lostijden.

3.15 Administratieve verplichtingen

3.15.1 Documenten tijdens het vervoer

Een vervoerder van pluimvee of loopvogels moet onderstaande documenten bij zich hebben tijdens het transport:

- Certificaat van goedkeuring van het voertuig afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I of A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VII)
- Invoer- of uitvoercertificaat indien grensoverschrijdend transport
- Document met o.a. de volgende gegevens:
 - *De plaats van vertrek*
 - *Datum en uur van vertrek*
 - *De plaats van bestemming*
 - *De verwachte duur van het voorgenomen transport*

⇒ Hiervoor kan de vervoerder een eigen document gebruiken. Een mogelijk te gebruiken document is bijlage PL-II. Voor slachtpluimvee kan het document 'begeleiding slachtpluimvee' (zie bijlage PL-I) gebruikt worden mits toevoeging van de ontbrekende gegevens.

- Ontsmettingsboekje of ontsmettingsregister; dit bevat volgende gegevens:
 - *Datum en uur van reinigen en ontsmetten*
 - *Gegevens van diegene die de reiniging en ontsmetting uitvoerde*
 - *Ontsmettingsmiddel*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken. (zie bijlage A-V en A-VI)

- Indien er voor de reiniging en ontsmetting gebruik gemaakt werd van de installatie van een derde (slachthuis, veemarkt, ...) moet de vervoerder beschikken over een bewijs dat de reiniging en ontsmetting effectief is uitgevoerd. Dit bewijs kan een stempel zijn van de uitbater van de installatie, het aankoopbewijs van jetons, ...

3.15.2 Andere administratieve verplichtingen

- Nalaten van een bewijs op de laad- en losplaats: niet van toepassing voor de vervoerder van pluimvee in het kader van de vervoerswetgeving

Voor slachtpluimvee wordt op de laadplaats en in het slachthuis een 'document begeleiding slachtpluimvee' nagelaten (zie bijlage PL-I) in het kader van de VKI-wetgeving.

- Bijhouden van een register: de vervoerder moet op zijn bedrijfszetel een register bijhouden dat onderstaande gegevens bevat:
 - *Identificatienummer van het vervoermiddel*
 - *Toelatingsnummer van de vervoerder*
 - *Registratie- of erkenningsnummer van de handelaar in wiens opdracht het vervoer wordt uitgevoerd*
 - *De identificatiegegevens van de overlater van de dieren*
 - *De identificatiegegevens van de overnemer van de dieren*
 - *Datum en uur van laden*
 - *Datum en uur van lossen*
 - *De identificatiegegevens van het pluimvee of de loopvogels m.n. aantal dieren + categorie*

⇒ Dit register kan bijgehouden worden op papier of op PC. Indien het register bijgehouden wordt op PC, moet dit steeds afgedrukt kunnen worden. Dit register moet 5 jaar bewaard worden.

- Bijhouden van documenten op het bedrijf:
 - *Originele toelating als vervoerder*
 - *Kopie van het certificaat van het (de) voertuig(en)*
 - *Volle reinigings- en ontsmettingsboekjes (5 jaar bewaren)*

MODULE PAARDEN

3.16 Identificatie en Registratie van paarden

De identificatie van paardachtigen gebeurt door het inbrengen van een microchip. Enkel steriele microchips, beantwoordend aan de ISO-normen 11784 en 11785, mogen geplaatst worden in de linkerhalsstreek van de paarden.

Daarnaast beschikt de eigenaar van een paard over volgende documenten voor zijn paard:

- een mutatiedocument = apart formulier voor het melden van de eigenaarswijziging
- een paspoort, dat het grafisch signalement van het paard bevat

Voor de veulens die bestemd zijn om in hun geboortjaar (kalenderjaar) geslacht te worden is er evenwel een vereenvoudigde identificatie voorzien door middel van het voorlopig identificatie-attest opgesteld door de identificeerder. In dit geval dient men erover te waken dat de moeder geïdentificeerd is met een microchip daar het haar nummer is dat op het identificatiedocument van het veulen hernomen wordt.

3.17 Algemene voorwaarden voor het vervoer van paarden

3.17.1 Ruimte voor de dieren

Onderstaande tabel geeft de ruimte, waarover paarden moeten kunnen beschikken, weer.

Volwassen paarden	1,75 m ² (0,7 × 2,5 m)
Jonge paarden (6-24 maanden) (voor transporten tot 48 uur)	1,2 m ² (0,6 × 2 m)
Jonge paarden (6-24 maanden) (voor transporten van meer dan 48 uur)	2,4 m ² (1,2 × 2 m)
Pony's (kleiner dan 144 cm)	1 m ² (0,6 × 1,8 m)
Veulens (0-6 maanden)	1,4 m ² (1 × 1,4 m)

NB: Tijdens lange transporten moeten veulens en jonge paarden kunnen gaan liggen.

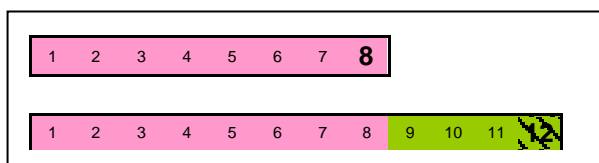
- Deze getallen kunnen maximaal 10 % variëren voor volwassen paarden en pony's, en maximaal 20 % voor jonge paarden en veulens, afhankelijk niet alleen van het gewicht en de grootte van de paarden, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en de vermoedelijke transporttijd.
- Paarden mogen niet vervoerd worden in voertuigen met meerdere niveaus, behalve als ze enkel op het onderste niveau vervoerd worden en de andere niveaus leeg blijven. In dit geval dient de hoogte van het onderste compartiment ten minste 75 cm hoger te zijn dan de schofthoogte van het grootste paard.

- Paarden die ouder zijn dan acht maanden moeten tijdens het vervoer een halster dragen, uitgezonderd paarden die nog niet afgericht zijn.
- Niet-afgerichte paarden mogen niet in groepen van meer dan 4 dieren vervoerd worden.
- Niet-afgerichte paarden mogen geen lange transporten ondergaan.

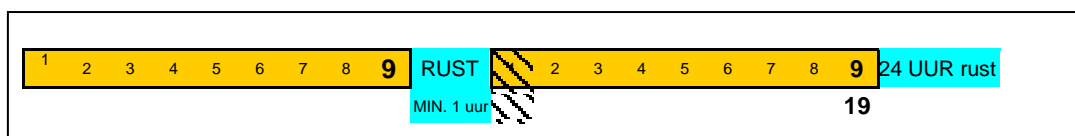
3.17.2 Transport- en rusttijden, drinken en voederen

3.17.2.1 Jonge dieren = veulens jonger dan 4 maanden

- Jonge dieren mogen enkel vervoerd worden als de navel droog is (tenzij niet gespeend van de moeder).
- Niet gespeende veulens van minder dan een week mogen max. over 100 km vervoerd worden.
- Veulens van minder dan vier maanden oud, met uitzondering van geregistreerde paarden, mogen geen lang transport ondergaan tenzij vergezeld van hun moeder.
- Indien er veulens van minder dan vier maand vervoerd worden, moeten deze de beschikking hebben over strooisel of ander gelijkwaardig materiaal. Dit materiaal moet in voldoende mate aanwezig zijn, zodanig dat de uitwerpselen en urine zo veel mogelijk geabsorbeerd worden.
- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

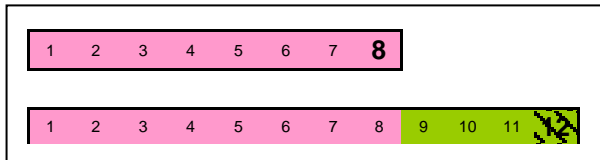
- Lang transport:
 - Veulens jonger dan 4 maand mogen maximaal 19 uur vervoerd worden. Dit bestaat uit 9 uur rijden, 1 uur rust op de vrachtwagen (met drinken en indien nodig voederen), terug 9 uur rijden waarna de dieren moeten worden uitgeladen, gevoederd en gedrenkt en 24 uur rust krijgen.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.

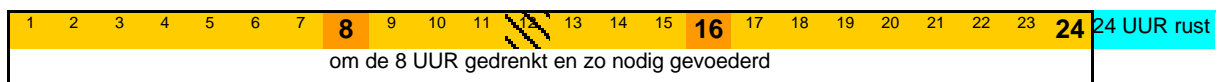
3.17.2.2 Paarden

De maximale transporttijden gelden niet als het om geregistreerde paarden gaat. Voor deze gevallen is er geen maximum tijdsduur vastgesteld.

- Kort transport:
 - maximum 8 uur indien grensoverschrijdend
 - indien nationaal maximum 12 uur

- Lang transport:
 - De maximale transporttijd voor paarden bedraagt 24 uur. Tijdens het transport moeten ze om de acht uur drinken krijgen en zo nodig gevoederd worden.
 - Deze reistijd kan eventueel verlengd worden met max. 2 uur indien de bestemming in de nabijheid is.
 - De reistijd kan nationaal ook verlengd worden met 8 uur indien het slachtpaarden betreft.

3.18 Administratieve verplichtingen

3.18.1 Documenten tijdens het vervoer

- Certificaat van goedkeuring van het voertuig afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-III)
- Kopie van de toelating als vervoerder afgeleverd door de PCE van het FAVV (zie bijlage A-I of A-II)
- Getuigschrift van vakbekwaamheid (zie bijlage A-VII)
- Invoer- of uitvoercertificaat indien grensoverschrijdend transport
- Paspoort van de paarden. Dit bevat volgende gegevens
 - *Herkomst en eigenaar*
 - *Nummer van het dier*
- Document met volgende gegevens:
 - *De plaats van vertrek*

- *Datum en uur van vertrek*
- *De plaats van bestemming*
- *De verwachte duur van het voorgenomen transport*

⇒ Hiervoor kan de vervoerder een eigen document gebruiken (zie bijlage P-I)

- Ontsmettingsboekje of ontsmettingsregister. Dit bevat volgende gegevens:
 - *Datum en uur van reinigen en ontsmetten*
 - *Gegevens van diegene die de reiniging en ontsmetting uitvoerde*
 - *Ontsmettingsmiddel*

⇒ Hiervoor moet de vervoerder het wettelijk verplichte document gebruiken. (zie bijlage A-V en A-VII)

Indien er voor de reiniging en ontsmetting gebruik gemaakt werd van de installatie van een derde (slachthuis, veemarkt, ...) moet de vervoerder beschikken over een bewijs dat de reiniging en ontsmetting effectief is uitgevoerd. Dit bewijs kan een stempel zijn van de uitbater van de installatie, het aankoopbewijs van jetons, ...

3.18.2 Andere administratieve verplichtingen

- Centralisatie van gegevens: niet van toepassing voor vervoerders van paarden
- Afgifte van een bewijs op de laad- en losplaats: niet van toepassing voor de vervoerder van paarden
- Bijhouden van een register: ja, wel van toepassing op een vervoerder van paarden
- Bijhouden van documenten op het bedrijf:
 - Toelating als vervoerder
 - Kopie van het certificaat van het (de) voertuig(en)
 - Volle reinigings- en ontsmettingsboekjes (5 jaar te bewaren)
- Centralisatie van gegevens: niet van toepassing voor vervoerders van paarden

ALGEMENE MODULE

4 EERSTE HULP BIJ ONGEVALLLEN (EHBO)

4.1 Algemeen

Wanneer een veetransporteur bij een ongeval betrokken raakt, dient als volgt gehandeld te worden:

- Bel het algemene noodnummer 112.
- Meld dat bij het ongeval een veetransportwagen betrokken is.
- Bel de werkgever.
- Verleen medewerking bij het takelen van de transportwagen.

MODULE RUNDEREN

4.1.1 Runderen

Wanneer runderen tijdens het verloop van het transport gewond of ziek raken moet de vervoerder de nodige maatregelen nemen om het lijden van de dieren te voorkomen of toch tot een minimum te beperken. Tijdens het verloop van het transport kan de vervoerder met verschillende onvoorziene omstandigheden geconfronteerd worden, waarbij het nodig is om zo snel mogelijk te handelen en eventuele bevoegde instanties te verwittigen.

4.1.1.1 Maatregelen bij een verkeersongeval

Zo snel mogelijk de hulpdiensten verwittigen of, indien zelf in de onmogelijkheid, een derde dit laten doen.

Controleer zo snel mogelijk de toestand van de dieren in de laadruimte. Tracht het aantal gewonde dieren in te schatten evenals de ernst van de verwondingen. Verwittig steeds een dierenarts en probeer niet op eigen houtje de dieren te helpen. Uitladen van de dieren op de plaats van het ongeval omwille van bijvoorbeeld vertrapping kan enkel onder toezicht en advies van een dierenarts en de hulpdiensten.

4.1.1.2 Maatregelen in geval van onderkoeling

Onderkoeling of hypothermie van de dieren kan optreden bij gevallen van extreem koude temperaturen gepaard gaande met neerslag, ongevallen waarbij het voertuig in een met koud water gevulde gracht of vijver beland is en vervoer van dieren die tijdens het verloop van het transport in shock raken. Vooral jonge dieren zijn gevoelig voor onderkoeling.

Kenmerken van onderkoeling bij het dier: koud aanvoelen, rillen en tenslotte volledig suf worden en gaan liggen. Indien mogelijk kan het handig zijn de lichaamstemperatuur te meten met een normale in de handel verkrijgbare koortsthermometer (evt. digitaal) die men rectaal inbrengt. Wanneer de temperatuur van het rund zakt onder de 38°Celsius kan men spreken van onderkoeling.

In geval van onderkoeling:

- Breng het transport zo snel mogelijk naar een warmere plaats of ruimte.
- Tracht het onderkoelde dier te verwarmen door opleggen van warme doeken of het wrijven over de romp om de bloedcirculatie te stimuleren.
- Indien het dier na 30 minuten niet zichtbaar herstelt, verwittig dan zo snel mogelijk een dierenarts.

4.1.1.3 Maatregelen in geval van oververhitting

Oververhitting of hyperthermie van de dieren kan optreden - vooral in de zomer bij extreem hoge temperaturen (hittegolf) - als het transport langdurig stil moet staan in de volle zon tengevolge van filevorming, bij warmte in combinatie met stress bij de dieren, bij overbezetting van de laadruimte, enz.

Kenmerken die we bij het dier zien zijn vooral extreem warm aanvoelen, hijgen met soms kwijlen uit de muil, hypergevoeligheid en tenslotte in shock gaan. Wanneer men over een koortsthermometer beschikt kan men de temperatuur proberen te meten.

Men spreekt van oververhitting als de lichaamstemperatuur tot boven de 41° Celsius stijgt.

In geval van oververhitting:

- Probeer het dier af te koelen met natte doeken en koud (maar niet ijskoud) water.
- Verwittig zo snel mogelijk een dierenarts.

4.1.1.4 Beperkingen

Het is te allen tijde verboden aan de vervoerders, begeleiders en bestuurders om diergeneeskundige handelingen of ingrepen op de dieren uit te voeren.

Euthanaseren van dieren d.m.v. intraveneuze of intramusculaire injecties kan enkel door een dierenarts. Euthanasie d.m.v. een slachtpistool gevolgd door het kelen van het dier kan verricht worden door de vervoerder, doch dit laatste enkel onder advies en begeleiding van een dierenarts.

MODULE VARKENS

4.1.2 Varkens

Varkens kunnen tijdens het transport ziek of gewond raken. Wanneer men met dergelijke situatie geconfronteerd wordt, moet onmiddellijk een dierenarts verwittigd worden. In geval van oververhitting of onderkoeling kan de chauffeur van de transportwagen onmiddellijk zelf ingrijpen.

Oververhitting is een situatie die tijdens de zomer nogal eens voorkomt. Bij oververhitting is de lichaamstemperatuur van de betrokken dieren gestegen boven 41°C en vertonen de dieren tekenen van benauwdheid, hijgen, overmatig speekselen en warm aanvoelen. In dit geval moeten de dieren onmiddellijk afgekoeld worden met koud water (niet te koud) en met bevochtigde doeken. Ondertussen kan een dierenarts verwittigd worden.

Onderkoeling is een fenomeen dat vooral bij jonge dieren tijdens de wintermaanden kan voorkomen. Het kan ook voorkomen wanneer het voertuig in het water belandt, door een ongeluk (shock) of bij grote brandwonden. Bij dieren die aan onderkoeling lijden kan men rillen, sufheid en koud aanvoelen vaststellen.

De mogelijke maatregelen die door de chauffeur van het veetransport onmiddellijk kunnen genomen worden zijn:

- Breng het dier over naar een warmere ruimte.
- Verwarm het dier.
- Wrijf eventueel over het lichaam met een (hand)doek, stro of ander materiaal om de bloedsomloop te stimuleren.

Door deze maatregelen kan een dier vrij snel herstellen. Dit kan vastgesteld worden door het meten van de lichaamstemperatuur. Voor varkens is 38-39°C een normale lichaamstemperatuur.

Indien ondanks het nemen van de bovenstaande maatregelen het dier niet herstelt binnen een tijdspanne van 30 minuten, dan dient een dierenarts ingeschakeld te worden.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

4.1.3 Schapen en geiten

Dezelfde maatregelen als vermeld bij eerste hulp bij runderen zijn van kracht voor de diersoorten schapen, geiten en hertachtigen. Zie daarvoor 4.1.1.

MODULE PAARDEN

4.1.4 Paarden

Wanneer paarden tijdens het verloop van het transport ziek of gewond raken moet er zonder dralen een dierenarts verwittigd worden. Paarden zijn stressgevoelige dieren waarbij in geval van erge wonden en kwetsuren de snelheid van ingrijpen erg belangrijk is.

Bij oververhitting of hyperthermie kunnen paarden erg gaan zweten, hijgen en speekselen. De lichaamstemperatuur van de dieren kan daarbij tot ver boven de normale temperatuur van 38° Celsius uitstijgen. Hierbij moeten de dieren zo snel mogelijk worden afgekoeld met koud water en natte doeken. Zo snel mogelijk een dierenarts verwittigen is tevens de boodschap.

Ook onderkoeling of hypothermie kan voorkomen, hoewel zeldzamer bij paarden, tenzij het om jonge en/of zieke dieren gaat. Hierbij zullen de dieren erg koud aanvoelen, rillen en tenslotte suf worden, waarbij de lichaamstemperatuur tot ver onder de 38° Celsius kan zakken. Zo snel mogelijk een dierenarts verwittigen en in de tussentijd het dier proberen op te warmen door het met een doek te wrijven om de bloedcirculatie te stimuleren is dan de boodschap. Nog beter is het dier proberen zo snel mogelijk naar een warme ruimte over te brengen in afwachting van de komst van de dierenarts.

Indien euthanasie noodzakelijk is kan dit enkel beslist en uitgevoerd worden door de aanwezige dierenarts. Zie ook beperkingen 4.1.1.4.

MODULE PLUIMVEE

4.1.5 Pluimvee

Bij een ongeval moet de vervoerder het noodnummer 112 bellen, en melden dat er levend pluimvee bij betrokken is.

Indien nodig moet een ander transportmiddel ingeschakeld worden om de dieren over te laden.

In afwachting moet de vervoerder ervoor zorgen dat de temperatuur op punt blijft, er voldoende ventilatie is en de dieren niet in de tocht staan.

Eventueel kunnen er enkele kratten afgeladen worden om luchtcirculatie te bevorderen.

ALGEMENE MODULE

5 REINIGEN EN ONTSMETTEN (R&O)

5.1 Algemeen

Reiniging en ontsmetting zijn een essentiële schakel in het beperken van risico's op de verspreiding en insleep van besmettelijke dierziekten.

Het proces van reiniging en ontsmetting van veewagens en verzamelplaatsen moet dan ook volgens de regels van de kunst uitgevoerd worden om dit risico tot een minimum te beperken.

Na het verplichte volledige lossen van evenhoevigen op één losadres moeten het transportvoertuig en alle hiermee geassocieerde materialen (schop, borstel, drijfplanken, ...) op een geregistreerde of erkende R&O-wasplaats gereinigd en ontsmet worden.

Ook het reinigen en ontsmetten van de stuurcabine is belangrijk. Hierbij moet vooral gelet worden op de rubberen voetmatten en op de opstaptreden van de chauffeur en medepassagier. Tevens moet de chauffeur letten op het reinigen en ontsmetten van het schoeisel na het lossen of laden. Best is steeds apart en proper schoeisel te voorzien bij het betreden van de stuurcabine. Het reinigen en ontsmetten van de stuurcabine, inclusief de voetmatten, dient regelmatig te gebeuren, doch niet met dezelfde frequentie als de laadruimte.

Het volledige proces van reinigen en ontsmetten bestaat uit verschillende essentiële stappen met als finaal doel een visueel en bacteriologisch rein transportvoertuig. Om deze doelstelling te halen moet ook het eindresultaat beoordeeld worden.

5.1.1 Beoordeling van resultaat R&O

De beoordeling van het resultaat van R&O bestaat uit twee belangrijke onderdelen, met name:

- visuele beoordeling
- bacteriologische beoordeling

Een visuele beoordeling is een evaluatie met het blote oog. Een onvoldoende gereinigde wagen hoeft geen verdere beoordeling op bacteriologisch vlak, gezien aan de eerste voorwaarde voor reinheid niet voldaan is: visuele reinheid. Indien geen volkomen visuele reinheid aanwezig is, dan zal een hierop volgende stap van ontsmetting weinig effect hebben, daar ontsmettingsmiddelen in aanwezigheid van organisch materiaal (mest, speeksel, ...) snel hun activiteit verliezen.

Een tweede stap is de bacteriologische beoordeling, waarbij de reinheid via afdrukplaatjes wordt beoordeeld. Hierbij wordt een beter beeld gekregen van de correcte uitvoering van de ontsmettingsprocedure. Met een dergelijke test kunnen enkel bacteriën, gisten en schimmels aangetoond worden; virussen kunnen hiermee niet opgespoord worden.

5.1.2 Terminologie R&O

Het reinigen beoogt het verwijderen van zichtbare verontreinigingen. Dit kan op verschillende manieren geschieden:

- mechanisch: door vegen, schrobben en afspoelen, met hoge drukspuit
- chemisch: met behulp van reinigingsmiddelen (zepen, detergenten) waardoor het aanklevende vuil gemakkelijker losgeweekt kan worden

Het ontsmetten of desinfecteren beoogt het doden van micro-organismen (bacteriën, virussen) door gebruik van een ontsmettingsmiddel (desinfectiemiddel). Niet alle ontsmettingsmiddelen werken op dezelfde manier. Afhankelijk van het type ontsmettingsmiddel zal er een verschil zijn in aan te wenden concentratie, inwerkingsduur en kiemdodend effect. Finaal blijft steeds een klein deel kiemen op het oppervlak aanwezig, doch deze zijn meestal niet ziekteverwekkend en van een aanvaardbaar risiconiveau.

Het gebruik van ontsmettingsmiddelen kan drie mogelijke nadelen inhouden:

- Ontsmettingsmiddelen kunnen schadelijk zijn voor het milieu.
- Ontsmettingsmiddelen kunnen schade veroorzaken bij mens en dier.
- Ontsmettingsmiddelen kunnen bij onvoldoende spoelen na ontsmetting schade veroorzaken aan de transportwagen.

5.1.3 Het R&O-proces: praktische aanpak

Om een goed resultaat te bekomen moet het reinigen en ontsmetten volgens een vast stramien en met de juiste opeenvolging van handelingen uitgevoerd worden. De verschillende onderscheiden stappen zijn:

- reinigingsproces:
 - voorbehandeling
 - reinigen
 - spoelen
- ontsmettingsproces:
 - ontsmetten
 - naspoelen
 - drogen

De voorbehandeling houdt het verwijderen van alle losliggende vuil en beddingsmateriaal (houtkrullen, stro ...) in, gevolgd door het inweken. Vooraf inweken met water zal het verwijderen van vastklevend vuil vergemakkelijken. De ideale werkvolgorde is: eerst grof vuil verwijderen, daarna plafonds afsprengen, waarna wanden, hekken, vloeren en andere oppervlakten worden afgespoten.

Tijdens het reinigen wordt vastklevend vuil verder losgemaakt door gebruik van reinigingsmiddelen (detergenten, zeep ...). De werkvolgorde bij deze handeling is eveneens van boven naar onder: plafonds, wanden, hekken, vloeren en andere oppervlakten.

Tijdens het spoelen wordt het in de vorige handelingen losgemaakte vuil met een voldoende debiet water weggespoeld. De residuen van de reinigingsmiddelen worden hierbij ook geneutraliseerd. Hoe beter het spoelen, hoe minder vuil er zal achter blijven. Elk overgebleven vuildeeltje kan bacteriën bevatten, wat zorgt voor een minder goede werkzaamheid van de ontsmettingsmiddelen. Vooraleer de volgende stap (ontsmetten) wordt aangevat dient het overtollige water van alle oppervlakten (vooral plassen op de vloer) verwijderd te worden.

Het ontsmetten zal zorgen voor het doden van de overgebleven bacteriën en virussen die tijdens de voorafgaande reiniging niet werden verwijderd. Voor een goede werking van het ontsmettingsmiddel is het belangrijk zowel met de concentratie als met de inwerkingstijd rekening te houden.

Na het ontsmetten van de oppervlakten gedurende de minimaal gewenste contacttijd moet het ontsmettingsmiddel door naspoelen verwijderd worden. Dit is noodzakelijk om enerzijds mogelijke schade aan het transportvoertuig door langdurig contact met ontsmettingsmiddelen te vermijden en anderzijds een mogelijk contact met dieren te verhinderen (huidirritatie door contact, opname door oplikken...). De kwaliteit van spoelwater is niet wettelijk bepaald, doch om het effect van een goede voorafgaande ontsmetting niet teniet te doen, verdient het spoelen met water geschikt als drinkwater de aanbeveling.

Een laatste stap in het volledige R&O-proces is het drogen van het transportvoertuig. Dit bestaat uit het verwijderen van resterende plassen en het drogen door wind (tijdens het rijden).

5.1.4 R&O: praktische aanpak bij pluimvee

In het bijzonder gaat het hier om zoönosen: Salmonellose en Aviaire Influenza, maar ook ziekten die voor het pluimvee zelf gevaarlijk zijn en zware economische gevolgen kunnen hebben door hun impact op het internationaal handelsverkeer zoals Pseudovogelpest (NCD) of Mycoplasma gallisepticum (CRD).

De vervoerder dient:

- *ofwel te beschikken over een toegelaten of erkende reinigings- en ontsmettingsinstallatie*
- *ofwel te kunnen bewijzen dat die handelingen worden verricht met een erkende reinigings- en ontsmettingsinstallatie van een derde*

De reiniging en ontsmetting van vervoermiddelen dient te gebeuren:

- na elk transport van pluimvee of ééndagskuikens of van een product dat de gezondheid van de dieren kan aantasten en, indien nodig, voordat opnieuw pluimvee of ééndagskuikens worden geladen
- op alle onderdelen van het vervoermiddel alsook op alle voorwerpen die zich tijdens het vervoer in het vervoermiddel bevonden. De kuikenbakjes, kratten of containers worden in een speciale wasmachine gereinigd en ontsmet.

De reiniging en ontsmetting dienen steeds uitgevoerd te worden bij vervoermiddelen waarmee pluimvee aangevoerd werd naar een slachthuis en alvorens het leeg vervoermiddel het slachthuis verlaat. De reinigings- en ontsmettingsinstallatie dient te beschikken over een toelating of erkenning. Bovendien zijn reiniging en ontsmetting van vervoermiddelen enkel toegestaan met toegelaten ontsmettingsmiddelen en overeenkomstig de gebruiksvoorwaarden van de producent.

De reiniging bestaat erin - na het uitladen van het pluimvee - alle stof, vuil, overblijfselen van strooisel, uitwerpselen en eventuele andere materie op en in het vervoermiddel zorgvuldig te verwijderen en vervolgens het vervoermiddel nat te reinigen. Dit moet gebeuren op alle onderdelen van het vervoermiddel die in contact komen met het pluimvee alsook bij alle voorwerpen die zich tijdens het vervoer in het vervoermiddel bevonden.

De ontsmetting bestaat erin alle delen van het vervoermiddel en alle voorwerpen die in contact geweest zijn met het pluimvee tijdens het vervoer te besproeien met een toegelaten ontsmettingsmiddel.

De verantwoordelijke voor het vervoer controleert direct aansluitend aan de reiniging en de ontsmetting of de vervoermiddelen, kratten, containers en heftrucks visueel schoon zijn.

5.2 Lijst van de erkende ontsmettingsmiddelen

De actuele lijst van de erkende ontsmettingsmiddelen kan geconsulteerd worden op volgend webadres: http://www.favv.be/sp/pa-sa/pma-cont_nl.asp via doorklikken bij de rubriek 'algemeen erkende ontsmettingsmiddelen' (onder 2.2.2).

6 DIERENWELZIJN EN TRANSPORT

ALGEMENE MODULE

6.1 Inleiding

In dit onderdeel wordt dierenwelzijn behandeld in relatie tot de fysiologie of het functioneren van dieren, hun gedrag, en hoe transporteren rekening houdend met het dierenwelzijn kan bijdragen tot de vleeskwaliteit. Ethische aspecten worden tegenwoordig ook vaak opgenomen in kwaliteitssystemen, omdat de maatschappij meer en meer belang hecht aan dierenwelzijn. De volgende punten zullen behandeld worden:

- Dierenwelzijn en stress
- Laden
- Transport
- Wachtruimte
- Gevolgen voor welzijn en vleeskwaliteit
- Richtlijnen voor welzijn en principes voor omgang met dieren

De te kennen leerstof is terug te vinden in de formulering van de examenvragen. De tekst zelf heeft tot doel wat meer achtergrondkennis ter beschikking te stellen.

6.2 Dierenwelzijn en stress

Consumenten zijn zich bewust van en maken zich zorgen over de effecten van transport, met inbegrip van laden, lossen en drijven, slachten en dergelijke op het welzijn van dieren en de kwaliteit van de eindproducten.

Het maatschappelijk uitgangspunt is dan ook, dat een betere gezondheidsstatus van de dieren, een betere voeding, huisvesting, reproductie en een beter beheer van de afvalstromen zorgen voor een betere kwaliteit van de verse producten en een verhoogde voedselveiligheid in de hele productieketen, namelijk van bij de boer tot op het bord. Er is een rechtstreeks verband tussen dierenwelzijn en de kwaliteit inzake primaire productie van voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong.

Goed gedocumenteerde voorbeelden van stress zijn:

1. Wanneer dieren gestresst of uitgeput zijn voor het slachten daalt de energiereserve in de spieren, wat resulteert in lagere melkzuurgehaltes tijdens het slachten.
2. De uiteindelijke pH is hoog (≥ 6.0). Het gevolg daarvan is DFD-vlees (dark, firm en dry = donker, vast en droog).
3. Het vlees wordt meestal snel besmet door ziekteverwekkers o.a. bacteriën, waarvan de ontwikkeling niet afgeremd wordt door een voldoende lage pH, en waardoor het vlees dus risicovol wordt bij consumptie.

Een goed begrip van het gedrag van de dieren zal het hanteren vergemakkelijken, stress reduceren en zowel de veiligheid van de veehouder en het dierenwelzijn verbeteren. Het welzijn komt dus in gevaar als het dier zich niet of onvoldoende kan aanpassen, dus de stress niet kan wegwerken bij een verandering in de omgeving. Stress bij dieren tijdens hanteren en transport kan erg verschillende resultaten opleveren.

Die verschillen zijn meestal het gevolg van variaties in de niveaus van:

- emotionele stress: controle, hantering en nieuwheid van de omgeving
- fysieke stress: honger, dorst, vermoeidheid, kwetsuren en/of temperatuur

Voor geïnteresseerden is er meer informatie beschikbaar op de volgende website: www.animalhandling.org

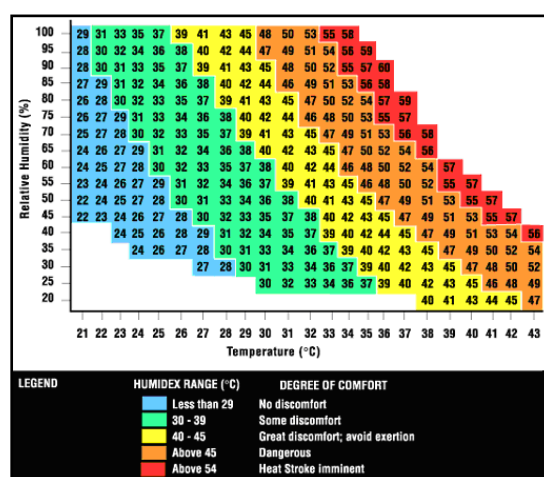
Hittestress, omdat de dieren dicht opeen in een kleine ruimte zitten, is de voornaamste reden van transportstress. Om te bepalen hoe oververhitte dieren zich voelen kan de Temperatuur – Vochtigheidsindex (Temperature Humidity Index = THI) gebruikt worden.

THI is een equivalente temperatuur om de gecombineerde effecten van luchttemperatuur en luchtvochtigheid weer te geven (zie Figuur 6.1):

http://www.qc.ec.gc.ca/meteo/Documentation/Humidex_e.html

In zomeromstandigheden zou er ook tijdens korte transporten best water aan de dieren gegeven worden, om de lichaamsvochten op peil te houden, zodat de lichaamstemperatuur minder snel stijgt. Tijdens transporten, die langer dan 8 uren duren, wordt er aangeraden om water en voeder aan de dieren te geven. De hoeveelheid voeder moet volstaan om de onderhoudsbehoeften te dekken. Diersoortspecifieke maatregelen worden beschreven in de bijlagen van de basisrichtlijn 2005/1.

Figuur 6.1: de THI als gecombineerd effect van luchtvochtigheid en luchttemperatuur

Uit deze inleiding kunnen de volgende punten afgeleid worden, die verder in te tekst zullen besproken worden:

- Dieren moeten op een rustige wijze geladen, getransporteerd, afgeladen en gedreven worden.
- Hun welzijn zal dan in orde zijn, en ook zullen hun spieren minder vermoeid zijn.
- In geval beide voorgaande aspecten in orde zijn, zal de vleeskwiteit na slachten optimaal zijn.

De effecten van korte termijnstressoren zoals hantering en transport kunnen makkelijker gemeten worden dan de effecten van langdurige stress veroorzaakt door de omgeving of door het huisvestings- of managementsysteem.

De belangrijkste punten zijn:

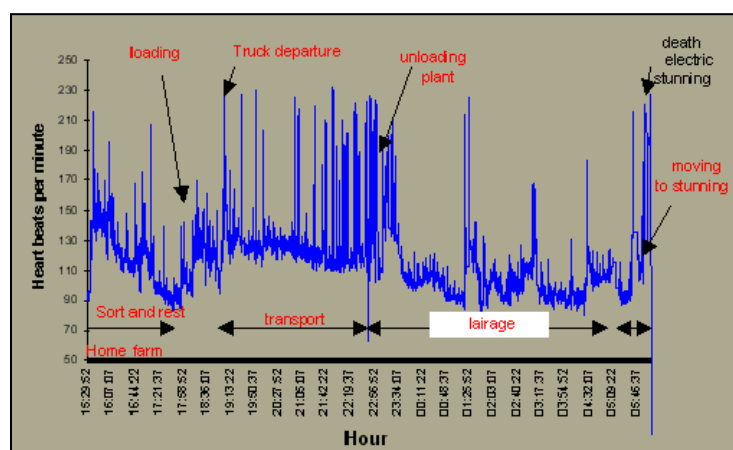
- angst in relatie tot effecten van nieuwe ervaringen
- aanpassing aan stress veroorzaakt door de omgang met de mens
- interactie van genetische factoren zoals stressgevoeligheid, ervaring en leerprocessen van het dier
- angst-feromonen

Stress en ongemak kunnen worden vastgesteld aan de hand van metingen van gedrag en fysiologische gegevens, zoals hartslag (zie Figuur 6.2) en stresshormonen.

Onder gedragsindicaties dient begrepen te worden:

- pogingen om te ontsnappen, schreeuwen, stampen, vechten
- hoe de dieren de hantering ervaren, testen van keuze en afkeer

Figuur 6.2: hartslag in functie van uitgevoerde activiteiten.

6.3 Laden

Het laden van dieren op de vrachtwagen wordt beschouwd als een belangrijke kritieke fase van transport door de sterke mens-dierinteractie en de verandering van omgeving. Daarom moet de duur van het laden zo kort mogelijk zijn.

MODULE PAARDEN

6.3.1 Laden van paarden

Het paard is neofob, d.w.z. bang van nieuwe dingen. Paarden kunnen verlammen van angst. Laden op een vrachtwagen is een test voor de gehoorzaamheid van het paard.

Elk paard moet een natuurlijke houding kunnen aannemen, met de vier poten op de grond staan en de volledige beweging van hoofd en nek moet mogelijk zijn, zonder aan het plafond te komen. Voor een veilige en efficiënte beweging van paarden moet er adequate verspreide verlichting in de gangen, en hellingen voor het laden op de vrachtwagen aanwezig zijn. Gangen en hellingen moeten minimum 76 cm breed zijn, en mogen geen scherpe draaien hebben die de beweging kunnen verhinderen of kwetsuren veroorzaken. Alhoewel de verordening een helling van 20° toelaat, is het beter te zorgen voor een geleidelijke helling van minder dan 15°. Binnenmuren moeten iets lager gemaakt worden zodat de paarden de bovenkant van de andere paarden voor zich, kunnen zien. Dieren die eerst gelost worden zullen naar het einde van de gang bewegen en diegene die later gelost worden zullen de neiging hebben om bij de eerst geloste dieren te komen.

Aandachtspunten bij het laden van paarden: de ingang van het transportvoertuig moet breed, goed verlicht en ongehinderd zijn, om rekening te houden met de natuurlijke angst van een paard voor opsluiting en verminderd zicht.

Water- en voederopname tijdens transport en na aankomst zijn kritiek om de normale lichaamsfuncties te onderhouden .

Vergeleken met ervaren paarden die makkelijk op de vrachtwagen stappen en normaal staan, zijn onervaren paarden weigerachtig om op het voertuig te stappen via een helling.

MODULE RUNDEREN

6.3.2 Laden van runderen

Nadelen op korte termijn van uitvasten voor het laden zijn verlies van karkasgewicht en sterfte. Uitvasten is echter wel voordelig voor voedselveiligheid en kan de uiteindelijke pH, het waterhoudend vermogen en de vleeskleur verbeteren. Het gedrag van runderen is gerelateerd met energieuitputting in de spier en 'DFD'-vlees, een fenomeen dat gestimuleerd wordt door hergroeperen van sociale groepen.

Mengen van runderen van verschillende hokken op weilanden zal het aandeel DFD-vlees verhogen. Daarom moet tijdens het laden en lossen van runderen het mengen van vreemde dieren vermeden worden, om vechten te voorkomen. Factoren die bijdragen aan stress zijn onder andere de omgevingstemperatuur, het vasten, ruw hanteren, mengen van vreemde dieren, ras, geslacht, temperament, wachttijd in het slachthuis, en duur van het transport.

MODULE VARKENS

6.3.3 Laden van varkens

Het drijven van varkens uit de stal en naar de laadplaats veroorzaakt stress. Het laden van varkens op de vrachtwagen is de meest kritieke fase van transport door de sterke mens-dier interactie en de verandering van omgeving. Daarom moet de duur van het laden zo kort mogelijk zijn.

Varkens moeten ongeveer 18 uur uitgevast worden voor het slachten en moeten ad libidum drinkwater krijgen. Uitvasten twaalf uur voor het laden vermindert het risico op sterfte en hyperthermie tijdens transport. Voederrestrictie bij varkens kan verlies van zowel karkaskwaliteit als vleeskwiteit veroorzaken.

Mengen van varkens met ongekende dieren veroorzaakt veel agressie. Door het vechten is er meer huidbeschadiging en zijn er meer problemen met de vleeskwiteit (zie Tabel 1).

Uitleg bij Tabel 1: Treatment = niet-mengen t.o.v. mengen; skin damage = huidbeschadiging; mean = gemiddelde; sign = significantie.

Tabel 1: effect van *agressie (huidbeschadigingen) op vleeskwiteit*

	Treatment				Sign
	Unmixed (n=150)		Mixed (n=100)		
	Mean	s.e	Mean	s.e	
PH1 (LD)	6.15	0.02	6.02	0.03	*
Phu (LD)	5.45	0.01	5.50	0.01	**
Skin damage score ^a	0.6	0.06	1.3	0.07	***
PSE(%)	13		19		
DFD(%)	4.0		7.0		

^a According to a 0-3 scoring method (0=none; 3= severe) (Warriss and Brown, 1985).

* P<0.05

** P<0.01

*** P<0.001

Het gebruik van een lift maakt varkens makkelijker te hanteren. Het is bewezen dat het gebruik van vrachtwagens uitgerust met een hydraulische lift aan de achterzijde het gebruik van elektrische sticks en stokken doet verminderen (zie volgende foto's: Foto 1, Foto 2, Foto 3, Foto 4 ; <http://www.cuppers.nl/veeE.htm>)

Foto 1

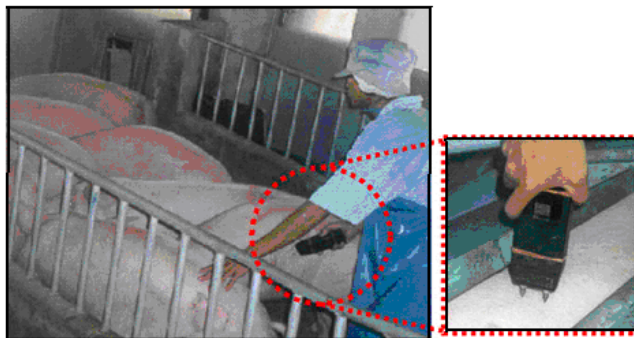

Foto 2

Foto 3

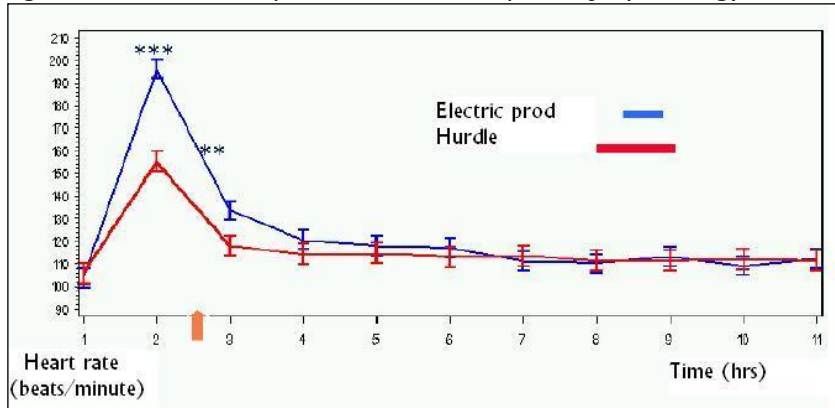
Foto 4

Wanneer een helling gebruikt wordt mag de hoek niet groter zijn dan 20°. De helling moet een stap-type zijn en bedekt zijn met rubber om te voorkomen dat de varkens schuiven en lawaai maken.

Het gebruik van de prikkelaar wordt afgeraden en het gebruik van stokken moet vermeden worden aangezien die nadelige effecten hebben op het welzijn met een verhoogde hartslag (zie Figuur 6.3), karkasbeschadiging en verminderde vleeskwiteit en meer bloedingen tot gevolg.

Figuur 6.3: effect van prikkelaar of stok op welzijn (hartslag)

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

6.3.4 Laden van schapen

Als schapen, net zoals dat bij varkens en runderen kan, 2 tot 3 dagen voor transport worden samengezet zodat ze aan elkaar kunnen wennen zal de stress van transport verminderen. Het ontwerp van de omheining om de aanvoer van de schapen te verbeteren, zoals bij runderen, is belangrijk. Het gebruik van honden voor het hoeden van schapen veroorzaakt een reactie van alertheid bij de dieren vaak met een verhoogde hartslag. Elk dier dat opgeschrikt wordt door honden of mensen tijdens het laden kan een extreme reactie vertonen, maar de meest efficiënte procedures voor laden, hebben weinig invloed op de schapen.

Een voorbeeld van het laden van schapen in het buitenland: Foto 5 (Bron: <http://www.bondi.is/landbunadur/wgbi.nsf/key2/rettir>).

Foto 5

MODULE PLUIMVEE

6.3.5 Laden van gevogelte

Wat betreft het vangen, laden en transporteren van gevogelte is de manier waarop de vogels werden gekweekt belangrijk. Het verbetert de latere angst- en stressreactie. Maar noch omgevingsverrijking, noch voorafgaande ervaring met zachte behandeling verbeteren de soms extreme stressoren die kunnen optreden bij commercieel transport.

Meer lezen voor geïnteresseerden:

<http://www.grandin.com/behaviour/effect.of.transport.html>

6.4 Transport

ALGEMENE MODULE

Het Wetenschappelijk Comité Dierenwelzijn en Diergezondheid van de Europese commissie (SCAHAW) (2002) raadt aan dat "levend transport zoveel mogelijk moet vermeden worden. Het optreden van een laag welzijn kan aanzienlijk verminderd worden door te slachten nabij de kwekerij en het vlees te transporteren."

De laatste jaren is het bewustzijn van de consument in de EU en in de rest van de wereld aanzienlijk toegenomen wat dierenwelzijn tijdens transport betreft. Daarom wordt er wetgeving i.v.m. dierenwelzijn geïmplementeerd in de hele productieketen.

Aanbevelingen voor goede hantering van landbouwdieren (Grandin, 2005):

- Verplaats in kleine groepen.
- Niet teveel dieren op de verzamelplaats.
- Personen die met dieren werken moeten de basisconcepten kennen van het evenwichtspunt en de vluchtzone.
- Antislipbevloering.
- Dieren rustig houden.

Om comfort voor de dieren te verzorgen moeten transportvoertuigen uitgerust zijn met geschikte laadfaciliteiten, antislip-vloeren en goede ventilatie. De wagens mogen niet overladen worden. Laaddichtheid voor verschillende soorten worden in de EU richtlijn 2005/1 weergegeven. De laaddichtheid wordt best aangepast in functie van de buitentemperatuur, zoals blijkt uit onderstaande Tabel 2:

Tabel 2: beladingsdichtheid in functie van de buitentemperatuur

Beladingsdichtheid	Daling binnentemperatuur
- 10%	- 0,5 °C
- 30%	- 1,2 °C

Voorbeeld: In geval de hoge kritische temperatuur voor een dier 30 °C is, en bij een normale bezetting de binnentemperatuur 5°C toeneemt, dan zal vanaf een buitentemperatuur van 26°C de beladingsdichtheid best met 10% verminderd worden, en bij een buitentemperatuur van 27°C met 30%.

Hoe dan ook moet de ventilatiecapaciteit in een rijdende vrachtwagen in winteromstandigheden minimaal 0,25 m³/kg.uur zijn, en in zomeromstandigheden 1 m³/kg.uur. Dit is ook het geval voor een stilstaande vrachtwagen, waarbij de ventilatoren volgens de verordening gedurende 4 uren op maximale capaciteit moeten kunnen draaien onafhankelijk van het functioneren van de motor, maar een marge van 6 uren wordt aangeraden.

Tijdens transport moet er met een matige snelheid gereden worden en niet-noodzakelijke haltes moeten vermeden worden. Optrekken en remmen moet geleidelijk aan uitgevoerd worden, en bochten moeten traag genomen worden. Deze procedures zullen er voor zorgen, dat de dieren met beperkte spierarbeid hun evenwicht kunnen bewaren. Voor de dieren het bedrijf verlaten moet gecontroleerd worden of ze geschikt zijn voor transport. Na het lossen in het slachthuis moet het transportvoertuig schoongemaakt en ontsmet worden.

De meerderheid van de dieren wordt getransporteerd met wegvoertuigen met een laadklep achteraan. Deze kan neergelaten worden en heeft een antislipvloer met hekken aan beide zijden zodat de dieren er niet kunnen afvallen tijdens het laden en lossen. Grotere voertuigen hebben meerdere verdiepingen.

Foto 6: Nieuw model vrachtwagen voor dierenvervoer (Bron: <http://www.cuppers.nl/veeE.htm>.)

Foto 7: Vrachtwagen met 2 verdiepingen voor grote dieren zoals runderen en paarden. Kleinere dieren zoals varkens, schapen en geiten kunnen getransporteerd worden in vrachtwagens met 3 verdiepingen (Bron: <http://www.agrota-2l.hu/eng/index.html>).

MODULE PAARDEN

6.4.1 Transport: paarden

Sommige paarden raken gewend aan transport maar anderen niet. Factoren van het transport die bijdragen aan de stress zijn onder andere fysieke stress zoals opsluiting, onthouding van water en voedsel, beweging van het voertuig, geluid en omstandigheden op de weg, emotionele stressoren zoals afscheiding van de kudde en blootstelling aan een nieuwe omgeving of aan nieuwe dieren, klimatologische factoren zoals temperatuur en vochtigheid van de lucht en de gezondheidsstatus van het paard. Ze kunnen ook last hebben van kleine of acute kwetsuren opgelopen tijdens het transport. Bovendien kan de stress van transport het energiemetabolisme wijzigen. Daarom is het belangrijk voor het welzijn van paarden om de stress van transport te minimaliseren. Meting van lichaamsgewicht, rectale temperatuur en aantal witte bloedcellen (WBC) geven een algemeen idee over de gezondheid en de mogelijkheid van het paard om met de stress van transport om te gaan.

Paarden zijn zenuwachtige, schichtige en kwetsbare dieren. Transport van paarden langer dan 12 uur verhoogt sterk het risico op 'shipping fever' (reiskoorts).

Paarden verliezen gemiddeld 6% van hun lichaamsgewicht, mogelijk door warmteverlies, zweten en een verminderde darmvulling tijdens transport.

De bloedconcentratie van cortisol, een stresshormoon, bij paarden die 24 uur getransporteerd worden stijgt tijdens het laden en blijft stijgen tijdens de hele periode van transport met een piek bij het beëindigen van het transport. Na het lossen verdwijnt de stress van het transport en de cortisolconcentratie vermindert drastisch.

Foto 8: Transport van paarden (Bron: <http://www.horsetransport.org.uk/index.htm>)

MODULE RUNDEREN

6.4.2 Transport: runderen

Transport tot 15 uur is niet schadelijk voor het welzijn van runderen, maar er zijn verschillen in fysiologische respons tussen de rassen. Geslacht zou ook een rol kunnen spelen. Omdat transport een bron van stress is, verhoogt het de lichaamstemperatuur, de hartslag en de ademhalingsfrequentie.

Runderen staan liefst tijdens transport. Ze vermijden neerliggen omdat ze zich verwonden aan de harde vloer en omdat ze kunnen be- of vertrappeld worden door andere dieren. Maar, de inspanning om rechtop te staan is vermoeiend en vraagt veel van de dieren.

Tijdens een langdurig transport gaan runderen neerliggen. Dit geeft aan dat ze vermoeid zijn. Verlies van evenwicht kan toegewezen worden aan het rijgedrag van de chauffeur zoals afremmen, stoppen en draaien, er vallen ook minder dieren bij hoge ladingsdichtheid dan bij lage ladingsdichtheid. Veranderingen in evenwicht zijn voornamelijk verantwoordelijk voor verschuiven, struikelen en vallen tijdens transport.

DFD-vlees door stress, kneuzingen en bloedingen werden goed gedocumenteerd in de literatuur. Seizoenseffecten (warm weer en grote temperatuursverschillen) dragen veel bij tot het ontstaan van DFD-vlees.

De lengte van het transport op zich verhoogt niet het aantal kneuzingen. Gehoornde runderen hebben meer kneuzingen tijdens transport dan hoornloze of onthoornde dieren.

MODULE VARKENS

6.4.3 Transport: varkens

Varkens zijn bijzonder slechte reizigers. Ze zijn zeer gevoelig voor reisziekte en kunnen last hebben van dehydratatie na 8 uur. Het transport van varkens is een zeer stresserende procedure. Impact van de stress kan verminderd worden door de lengte van het transport te verminderen. Dit is een van de factoren die het welzijn beïnvloedt en er is bewijs dat het risico op sterfte groter is tijdens langer transport. Bij het onderzoek van problemen met dierenwelzijn tijdens transport moeten 2 punten in beschouwing genomen worden:

- laden van voor transport ongeschikte dieren
- ontbreken van financiële gevolgen gekoppeld aan kwetsuren, kneuzingen en verlies

Foto 9

Alhoewel de varkens op foto 9 goed verlucht zijn, zijn hun transportomstandigheden toch voor verbetering vatbaar. Om de transportomstandigheden te optimaliseren moet het voertuig overdekt zijn, een goed ventilatiesysteem hebben met aanpasbare openingen, beschikken over een hydraulisch bovendek, mobiele compartimentverdelers, een antisliprubber op de vloer wat ook het geluid dempt, en luchtvering. De vrachtwagen is ook best uitgerust met een ingebouwd sproeisysteem. De wanden en het plafond moeten geïsoleerd en lichtreflecterend zijn.

De impact van stress kan verminderd worden door de lengte van het transport te beperken.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

6.4.4 Transport: schapen

Zowel een koude als een warme omgeving kan een negatief effect hebben tijdens transport. Volgende 'best practices' worden aangeraden:

- Zorg ervoor dat alle dieren gezond zijn voor transport.
- Stop en controleer de schapen na het eerste uur van het transport en vervolgens om de 2-3 uur.
- Schapen moeten beschermd worden tijdens transport om problemen als gevolg van blootstelling aan extreme weersomstandigheden te voorkomen.
- Er moet altijd een goede ventilatie zijn (Foto 10 en 11).
- Er moet voor gezorgd worden dat de uitlaatgassen van de motor niet bij de schapen terecht komen.
- Ventilatie moet vanaf de buitenkant van het voertuig kunnen aangepast worden;
- Verminder de ladingsdichtheid tot 85% van het maximum voor transporten die langer dan 24 uur duren zodat de schapen kunnen neerliggen.

Foto 10

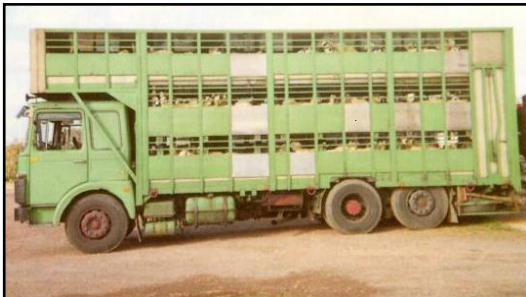

Foto 11

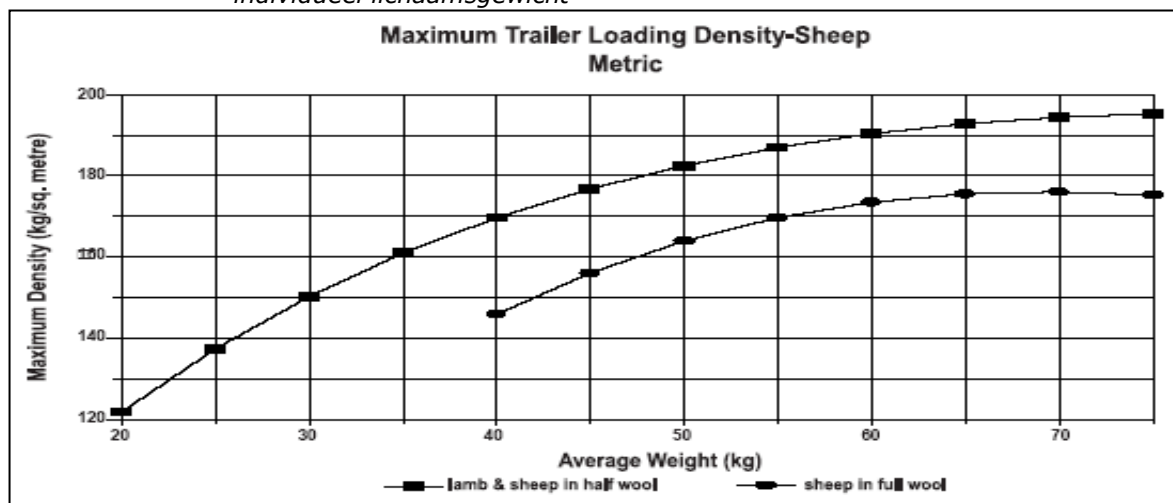

Tabel 3: Gevolgen van koudestress en hittestress

Koude-stress	Hitte-stress
	Overbezetting
<p>Natte schapen</p> <p>Eten van het beschikbare strooisel</p> <p>Vloeistoffen bevroren aan het gezicht en de neusgaten.</p>	<p>Overbezetting is niet goed en de schapen zullen blijven drummen voor voldoende ondergrond en de lading blijft lawaaierig voor langere tijd. Zij gaan onvrijwillig liggen en raken niet meer rechtop.</p> <p>Schapen hijgen als ze oververhit zijn; dieren die met de nek uitgestrekt staan en die ademen met open mond zijn gevaarlijk oververhit.</p>

De maximale ladingsdichtheid voor schapen die staand getransporteerd worden gebaseerd op het individueel lichaamsgewicht (Richardson, 2002), is weergegeven in Figuur 6.4, waarbij 'loading density' beladingsdichtheid betekent, en 'average weight' gemiddeld gewicht.

Figuur 6.4: Maximale ladingsdichtheid voor schapen die staand getransporteerd worden i.f.v. het individueel lichaamsgewicht

Schapen ervaren meer stress tijdens een ruwe reis dan tijdens een rustige. De ruwheid van de reis is afhankelijk van de staat van de weg en van de rijstijl; zowel opleiding van de chauffeurs als planning van de reis moeten worden aangeraden om ongewenste bewegingen van het voertuig te verminderen. Schapen zijn bestand tegen ontbreken van water en voedsel door hun pensmaag en hebben minder behoefte aan water dan andere landbouwdieren, maar gebrek aan voeder en water kan wel welzijnsproblemen veroorzaken.

Bij langere transporten is er een progressief verlies van lichaams- en karkasgewicht. Verlies van levend gewicht is 5,5-6% na een transport van 15 uur en 7-8% na 24 uur transport. Het meeste verlies treedt op in de eerste 15 uur en is het gevolg van het verlies van darmvulling.

MODULE PLUIMVEE

6.4.5 Transport: gevogelte

Transport is een zeer stresserend proces voor commercieel gevogelte. Vogels ervaren nieuwe stimuli zoals beweging en vibratie en van andere stimuli is de impact (daglicht, geluid, overlading, temperatuur) groter en gevarieerder dan ze gewend zijn.

De mogelijk nadelige gevolgen van transport zoals weergegeven op foto 12 zijn fysieke, fysiologische en gedragsveranderingen. Door thermische stress, trauma, vermoeidheid, honger en dorst traden fysiologische tekenen van stress angst en aversie op. Er zijn schattingen dat ¼ vleeskippen kneuzingen aan de poten, borst of vleugels oploopt tijdens het vangen en transporteren.

Foto 12

Wetenschappelijk bewijs toont aan dat stress en mortaliteit stijgen bij alle groepen van gevogelte als de duur van het transport, de wachttijd en de duur van voeder- en wateronthouding toenemen.

Het transport van levende vleeskippen is dus een multifactorieel proces met een aantal potentieel traumatische gebeurtenissen: fysieke en mentale stressfactoren.

6.4.5.1 Fysieke en mentale stressoren

Fysieke en mentale stressoren tijdens transport zijn (Bron: http://www.isrvma.org/article/56_1_1.htm):

Fysieke stressoren	Mentale stressoren
Temperaturen: warmte en koude	Mengen van sociale groepen
Wind	Voeder- en waterdeprivatie
Tocht en gassen	Angst en pijn
Vibratie van het voertuig	
Lichamelijke kwetsuren: kneuzingen, breuken en ontwrichtingen	

6.4.5.2 Thermische stress

Tijdens transport en in de wachtruimte van het slachthuis kunnen de vogels hittestress oplopen, in het bijzonder op warme vochtige dagen. Vogels zijn homeothermisch: ze houden hun lichaamstemperatuur op 41-42 °C bij een omgevingstemperatuur, met een boven- en ondergrens. De laagste kritieke temperatuur is 19-22 °C voor haantjes en een paar graden hoger voor hennetjes. De bovenste kritieke temperatuur is rond 45-47 °C, wat aangeeft dat kippen een vrij brede zone van thermisch comfort hebben. Hittestress treedt vaker op wanneer de kippen bij daglicht getransporteerd worden (straling van de zon), bij wederzijdse verwarming en verminderde capaciteit tot warmteverlies. Bij koudestress, wat niet vaak voorkomt, treedt hypothermie meestal op bij lage omgevingstemperatuur en bij hoge windsnelheden. Het temperatuursverschil binnen en buiten de vrachtwagen kan tot 20° C zijn.

6.4.5.3 Lichamelijke en mentale stressoren

Het is moeilijk om lichamelijke stressoren te onderscheiden van mentale. Lichamelijke stressfactoren kunnen tot mentale stress leiden wat zelfs nog meer schadelijk kan zijn voor de vogel, bijvoorbeeld lawaai verschikt de vogel waardoor die zijn normaal gedrag, zoals eten en drinken, niet meer vertoont. Vibratie, plotse versnelling en vertraging van het voertuig, blootstelling aan een ongekende omgeving, vogels en geluiden, klimaatsveranderingen en hanteren voor slachten zijn allemaal relatief stresserende factoren. De intensiteit van de uitgelokte angst als gevolg van transport is recht evenredig met de duur van de reis. Gekende responsen zijn een stijging van het cortisolgehalte, verhoogde hartslag en ademhalingsfrequentie en verhoogde tonische immobiliteit. Schade gaat van scheuren in een paar cellen tot ernstige verstoring van de werking van organen en interne bloedingen.

6.5 Wachtruimte

ALGEMENE MODULE

De wachtruimte, waar de dieren moeten wachten na het lossen moet adequaat ontworpen en uitgerust zijn en goed functioneren om het welzijn te verzekeren en onnodige pijn en stress te vermijden.

Bij aankomst in het slachthuis moet bij het lossen vermeden worden dat vreemde dieren gemengd worden om gevechten te voorkomen. Het is belangrijk om een drinkwatersysteem in de wachtruimte te plaatsen voor rehydratie. Dit is vooral belangrijk bij warm weer. Ervaring leert dat drinkwatersystemen in de wachtruimte efficiënt zijn.

Om hyperthermie bij warm weer te voorkomen, moet de wachtruimte geventileerd worden door vaste of mobiele ventilatoren of door het integreren van een koelsysteem door verdamping. De wachtruimte moet uitgerust zijn met een vernevelingssysteem om de dieren af te koelen en te kalmeren bij warm weer. Het besproeien van dieren, in het bijzonder varkens, met koud water (9-10 °C) heeft de volgende voordelen:

- afkoeling van lichaam van dieren
- vermindering agressie
- verbetering welzijn
- kalmeren cardiovasculair systeem
- verbetering vleeskwaliteit

Foto 13: Vernevelingssysteem in wachtruimte voor varkens (Bron: <http://www.danskeslagterier.dk>)

MODULE PAARDEN

6.5.1 Wachtruimte: paarden

Na aankomst op de bestemming moeten paarden onmiddellijk gelost worden, ze moeten voeder en drinkwater krijgen, en ze moeten kunnen rusten. Wanneer paarden langer dan 24 uur zonder voeder geweest zijn of wanneer ze 24 uur of langer op een wei gehouden werden moeten ze voeder krijgen behalve wanneer ze de dag zelf geslacht worden. De gezondheidsstatus van paarden moet opgevolgd worden. Wanneer ze ziek zijn moeten ze zo snel mogelijk behandeld worden; wanneer ze terminaal ziek zijn moeten ze onmiddellijk en op humane wijze geëuthanaseerd worden (Smith and Grandin, 2004).

Foto 14: Paarden in de wachtruimte

MODULE RUNDEREN

6.5.2 Wachtruimte: runderen

De 'best practice' in de wachtruimte voor runderen is dat ze goed behandeld en niet gemengd worden. Er moet water beschikbaar zijn en ze moeten geslacht worden de dag nadat ze zijn vertrokken op het bedrijf. Van mengen werd aangetoond dat het mobilisatie van de glycogeenreserves veroorzaakt en dit moet kost wat kost vermeden worden. Gegevens van stieren tonen aan dat mengen resulteert in grote aantallen DFD-vlees.

Om een uiteindelijke pH rond 5,5 te verkrijgen in de spier na het slachten moet er minsten 57 $\mu\text{mol/g}$ glycogeen aanwezig zijn om voldoende melkzuur te vormen om de pH te verlagen. Indien de energiereserves uitgeput zijn tot onder deze drempelwaarde zal een verhoogde eind-pH het gevolg zijn en zal het vlees een donkere kleur hebben, wat men DFD-vlees noemt.

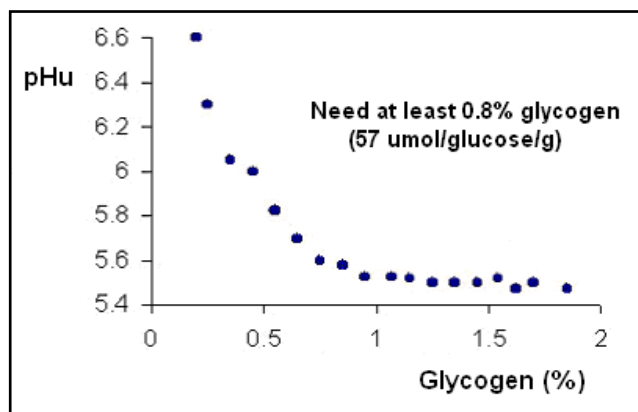
Foto 15: Normaal en DFD-vlees (M. longissimus dorsi) (Colditz, 2005)

Wanneer de uiteindelijke pH stijgt is het vlees minder sappig, ziet het er niet lekker uit en heeft het een verminderde houdbaarheid. Tot een pH van 6,0 is DFD-vlees ook harder. Een maximale uiteindelijke pH zou ook een invloed hebben op de smakelijkheid.

Runderen moeten in hokken getransporteerd worden om zo stress te minimaliseren en de daaropvolgende uitputting van de energiereserves te voorkomen.

Figuur 6.5: De relatie tussen uiteindelijke pH (pHu) van het vlees en de concentratie glycogeen in de spier (LD) onmiddellijk na het slachten (Warriss, 1990)

MODULE VARKENS

6.5.3 Wachtruimte: varkens

Na het lossen moeten varkens minimum 2 uur kunnen herstellen van de stress van het transport. De duur van de rust is essentieel voor hun herstel, zelf als de reis kort was.

Douchen bij het lossen gedurende 10-20 minuten, reduceert de temperatuur van het lichaamsoppervlak met 3-4 °C, beperkt het risico op hyperthermie en het sterftecijfer in de wachtruimte. Onderbroken douches en douches kort na elkaar zijn schadelijk omdat ze varkens ervan weerhouden te rusten en neer te liggen. De hokcapaciteit mag niet meer dan 40 varkens zijn. De optimale afmeting is 15-20 dieren, wat het mengen van de dieren beperkt en dus agressie vermindert. De dichtheid mag niet meer dan 2 varkens/m² of minder dan 1 varken/m² zijn.

Foto 16: Wachtruimte voor varkens (Driessen and Geers, 2000)

Bij normale omgevingstemperatuur en vochtigheid is een wachttijd van 2-3 uur in de wachtruimte een redelijk compromis tussen dierenwelzijn, huidbeschadigingsscore, vleeskwiteit en slachthuseconomie. In de praktijk duurt het rusten 1 tot 15 uur afhankelijk van de afmetingen van het slachthuis, beschikbaarheid van varkens voor het slachten, duur van transport, hantering en omgevingsomstandigheden. Geen of een korte rusttijd (<30 minuten) geven aanleiding tot een hoge incidentie van PSE-vlees (pale, soft en exudative = bleek, structuurloos, waterverlies). Een langere wachttijd reduceert de incidentie van PSE-vlees maar verhoogt de incidentie van DFD-vlees als gevolg van glycogeen-depletie van de spieren. De wachtruimte moet goed geventileerd zijn. Hokken moeten uitgerust zijn met een systeem voor drinkwatervoorziening.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

6.5.4 Wachtruimte: schapen

Schapen hebben een rustpauze van meer dan 8 uur nodig om er echt voordeel uit te halen. Het gedrag van schapen verandert weinig in omstandigheden van laag welzijn, zoals kwetsuren of overladen. Na een trip van 24 uur kregen slachtlammers hun normale drinkpatroon pas terug na een herstel van 14 uur; het normale eetpatroon werd pas na 16 tot 24 uur hervat; de lammeren staan niet zo veel recht als voor het transport.

MODULE PLUIMVEE

6.5.5 Wachtruimte: gevogelte

Om bij de vogels het risico op blootstelling aan bijkomende hittestress te verminderen bij het wachten op slachten, hebben slachthuizen speciale ruimtes voorzien (wachtruimtes) waar verschillende ventilatoren of een ventilatiesysteem geïnstalleerd is om frisse lucht over de dieren te sturen. In tegenstelling tot wanneer kippen dadelijk na aankomst geslacht worden, stijgt bij het houden van de vogels in een wachtruimte voor 1, 2 of 3 uur de lichaamstemperatuur. De glycogeenreserve in de lever raakt uitgeput maar de vogels zijn niet gedehydrateerd of fysiologisch gestresseerd .

Dus, om hyperthermie bij warm weer te voorkomen moet de wachtruimte geventileerd worden met vaste of mobiele ventilatoren of door een ingebouwd koelingssysteem door verdamping.

ALGEMENE MODULE

6.6 Gevolgen voor welzijn en vleeskwiteit

De resultaten van uitgebreid onderzoek tonen aan dat stress tijdens productie en in de periode vlak voor het slachten de belangrijkste determinanten zijn voor de uiteindelijke vleeskwiteit, wat reeds lang gekend is.

Stress voor het slachten kan de hoeveelheid en de snelheid van de spierversuring versnellen tijdens het slachten. Veel aanduidingen van het niveau van de stress bij verschillende diersoorten zijn veranderingen in de plasmaconcentraties van specifieke stresshormonen en energiebronnen, thyroxine, agonistisch gedrag zoals dreigen, kopstoten, bijten, vechten, achtervolgen, rusteloosheid, angstigheid en ontsnappingspogingen en reductie van productiviteit.

Recent werd een relatie tussen serum-cortisolconcentratie en vleeskwiteit en ook vetzuurverdeling aangetoond bij schapen door Okeudo en Moss (2005).

Tabel 4: Lineair verband tussen verschillende kwiteitseigenschappen van vlees en serum en cortisolconcentratie bij schapen (Okeudo en Moss, 2005)

Parameters	Correlation coefficient (r)
pHi	-0.12 ¹
pHu	0.016
Sarcomere length	-0.10
Cooking loss	-0.35**
Shear force	-0.09
Intramuscular lipid	0.11 ¹
C _{10:0} (capric acid)	-0.14
C _{12:0} (lauric acid)	-0.24
C _{14:0} (myristic acid)	-0.34*
C _{14:1 cis} (myristoleic acid)	-0.11
C _{15:0} (pentadecylic acid)	-0.20
C _{16:0} (palmitic acid)	-0.03
C _{16:1 trans} (palmitelaidic acid)	-0.16
C _{16:1 cis} (palmitoleic acid)	-0.15
C _{17:0} (margaric acid)	-0.02
C _{18:0} (stearic acid)	0.04
C _{18:1 cis} (oleic acid)	0.29*
C _{18:2 trans} (linoelaidic acid)	-0.25
C _{18:2 cis} (linoleic acid)	0.11
C _{18:3} (linolenic acid)	-0.41***
Totals:	
Saturated fatty acids	-0.11
Monounsaturated fatty acids	0.14
Polyunsaturated fatty acids	-0.07

¹Significant cortisol by sex interaction effect (P<0.05); * = P<0.05,

** = P<0.01; *** = P<0.001.

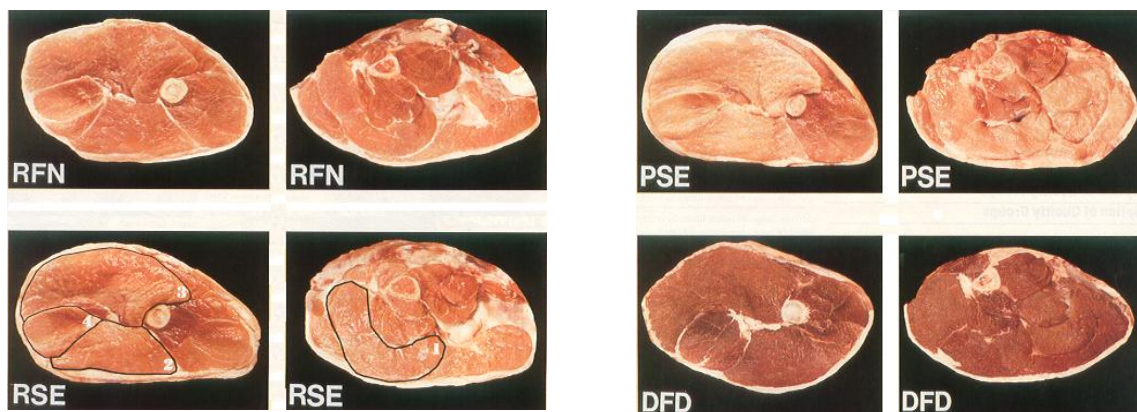
Van alle dieren voor vleesproductie zijn varkens het meest gevoelig voor de ontwikkeling van abnormale eigenschappen in de spier na het slachten. Lage kwiteit van varkensvlees, vooral PSE-vlees, blijft een serieus probleem voor de industrie. Dit probleem zou langer kunnen blijven bestaan dan verwacht door de hoge score die

gegeven wordt aan karkassen met meer mager weefsel. Hoewel de invloed van de genetische component verminderd is door het gebruik van halothaangenvrije-fokdieren is de incidentie van PSE varkensvlees nog erg hoog.

Factoren die gelinkt zijn met het hanteren voor het slachten, vooral tijdens het transport van varkens naar het slachthuis en in de wachtruimte, zijn geassocieerd met het optreden van PSE-vlees.

Langdurige stress kan de glycogeenreserve in de spier uitputten en leiden tot DFD-vlees (dark, firm en dry). Dit treedt op bij alle soorten, ook bij gevogelte. PSE-achtige (pale, soft en exudative) symptomen zijn ook gemeld bij vleeskippen en kalkoenen. Zowel PSE- als DFD-vlees ziet er niet aantrekkelijk uit, heeft slechte technologische eigenschappen en een slechte consumptiekwiteit.

Foto 17: Categorieën voor kwaliteit van varkensvlees (RFN-, RSE-, PSE- en DFD-vlees) (Kaufmann et al., 1991)

RFN: ideale kwaliteit

RSE: overgangskwaliteit

PSE: pale, soft exudative vlees

DFD: dark firm dry vlees

1 M. gluteus medius

2 M. biceps femoris

3 M. semimembranosus

4 M. semitendinosus

Gezien de onderzoeksresultaten zou een goed welzijn kunnen resulteren in een betere productkwaliteit. Dit is een krachtige commerciële stimulans om de manier waarop dieren gehouden en gehanteerd en geslacht worden te verbeteren. In de periode voor de dood is een goed welzijn meestal het resultaat van voorzichtig behandelen van de dieren wat de stress en trauma's vermindert. In tegenstelling, een slechte behandeling voor de dood leidt tot stress en een slechtere vleeskwaliteit.

Onderzoek toont aan dat varkens die gehouden worden in een systeem dat veel stress veroorzaakt, meer gestresseerd zijn bij transport en slachten. Ze produceren ook veel minder vlees. Daarom hechten consumenten, de verwerkingsindustrie en de producenten meer belang aan zowel vleeskwiteit als dierenwelzijn in de hele productieketen van conceptie tot slachten (Driessen en Geers, 2000).

6.7 Richtlijnen voor welzijn en principes voor behandeling

Richtlijnen voor de behandeling van dieren voor vleesproductie werden gepubliceerd door de Wereldorganisatie voor diergezondheid in de Terrestrial Animal Health Code – 2005 (<http://www.oie.int>).

De code geeft praktische richtlijnen voor maatregelen die in de hele productieketen kunnen worden toegepast. In deel 3, sector 3.7 en hoofdstuk 3.7.1-4 worden aspecten van welzijn voor volgende landbouwdieren in detail besproken: rundvee, buffels, kamelen, schapen, geiten, varkens, gevogelte en paarden. Meer informatie is beschikbaar op de website:

http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_chapitre_3.7.5.htm.

6.8 Besluiten

De wijze van omgaan met dieren tijdens alle stadia van het transportproces, zijnde laden, transport, lossen en opdrijven vanuit de wachtruimte, is belangrijk voor het dierenwelzijn en de vleeskwiteit na het slachten.

De technische voorzieningen voor laden, transporteren, lossen en drijven zijn verschillend naargelang de diersoort, en zelfs de leeftijd binnen de diersoorten.

De belangrijkste factor is 'de mens', die verantwoordelijk is om het proces optimaal te laten verlopen, en ervoor te zorgen dat dierenwelzijn en vleeskwiteit maximaal zijn.

7 PRAKTISCHE ASPECTEN VAN DE OMGANG MET DIEREN

Naast enkele algemene aanbevelingen voor transport tijdens warme zomerdagen worden in dit hoofdstuk achtereenvolgens de praktische aspecten van de omgang met volgende dieren besproken:

- omgang met runderen
- omgang met varkens
- omgang met kleine herkauwers (schapen, geiten, hertachtigen)
- omgang met pluimvee
- omgang met paarden

ALGEMENE MODULE

7.1 Aanbevelingen voor transport tijdens warme zomerdagen

Tijdens de zomermaanden kan het warme en vochtige weer een extra belasting vormen voor dieren die vervoerd worden. Het transport is een stresserende situatie voor dieren en dat maakt hen extra gevoelig voor hete temperaturen. Een hoge vochtigheidsgraad verergert de negatieve effecten nog, omdat afkoeling door zweten of hijgen moeilijker wordt. Hieronder volgen enkele raadgevingen om vervoerders te helpen hun dieren te beschermen. Door deze raadgevingen toe te passen kan heel wat dierenleed voorkomen worden.

- Hou tijdens de planning van het transport meer dan ooit rekening met de klimatologische omstandigheden.
- Rust voertuigen voor lang transport uit met een goed werkend ventilatiesysteem.
- Controleer de dieren frequent op tekenen van hittestress, zoals een verhoogde ademhaling, ademen met open mond, sufheid of overmatig speekselen.
- Vermijd zoveel mogelijk om dieren in de heetste gedeelten van de vrachtwagen te plaatsen. Dit zijn de plaatsen vooraan in de vrachtwagen en op de hoogste verdiepingen.
- Geef de dieren minstens 30% meer ruimte.
- Geef de dieren zoveel mogelijk ruimte boven de kop om de luchtverversing te bevorderen. Verwijder tussendekken waar mogelijk.
- Vermijd zoveel mogelijk om tijdens het warmste gedeelte van de dag te rijden.
- Parkeer in de schaduw waar mogelijk, bij voorkeur dwars op de overheersende windrichting.
- Voertuigen met een licht gekleurd dak nemen minder zonnewarmte op.

MODULE RUNDEREN

7.2 Praktische aspecten van de omgang met runderen

In deze paragraaf worden enkele diergebonden aspecten benaderd die in directe relatie kunnen staan met het welzijn van het betreffende dier. Meer bepaald komen enkele lichaamsparameters, zintuigen, de sociale structuur in de kudde, normaal gedrag en indicaties van goed voelen of pijn hebben hier aan bod.

7.2.1 Lichaamsparameters

Om met voldoende kennis van zaken de welzijnstoestand van een rund te kunnen beoordelen, is het nuttig om enkele lichaamsparameters van het rund (en dit voor verschillende productiestadia) te kennen. Meer bepaald kunnen de lichaamstemperatuur en de ademhalingsfrequentie (visueel waargenomen) snel bepaald worden en nuttige informatie verstrekken over het dier. Deze parameters zijn richtwaarden voor dieren in rusttoestand.

- lichaamstemperatuur (te meten in de anus):
 - pasgeboren kalf: 38,5 à 40,5 °C
 - kalf tot één jaar: 38,5 à 39,5 °C
 - koe: 38 à 39,0 °C
- ademhalingsfrequentie:
 - kalf tot één jaar: 30 à 50 keer per minuut
 - koe: 10 à 30 keer per minuut
- hartslag (polsslag):
 - pasgeboren kalf: 100 à 130 slagen per minuut
 - kalf tot één jaar: 80 à 110 slagen per minuut
 - koe: 50 à 80 slagen per minuut

7.2.2 Zintuigen (horen, voelen, zien)

7.2.2.1 Runderen horen beter dan mensen

Een rund kan geluiden horen die onhoorbaar zijn voor de mens. Ze horen met name hogere tonen beter dan de mens en horen geluiden die wij als mens niet horen.

Bovendien worden bepaalde geluiden door het rund als onaangener ervaren dan door de mens. Dit laatste hangt vooral af van vroegere ervaringen door het dier. Zo kan bijvoorbeeld een nieuw geluid paniek veroorzaken bij het rund omdat het onbekend en onverwacht is.

Toch kunnen dieren zich snel aanpassen aan aanvaardbare geluidsniveaus. Laagtonige geluiden werken hierbij kalmerend, terwijl geluiden die onderbroken worden de dieren nerveus maken.

Bij het horen van een geluid zal een rund de oren richten naar de oorsprong van het geluid.

7.2.2.2 Runderen zien anders dan de mens

Door de typische zijdelingse inplanting van de ogen van het rund, ziet het slechts scherp binnen een kleine hoek (d.i. het gezichtsveld dat door de twee ogen tegelijk bereikt wordt). Daarnaast hebben runderen aan beide kanten een breed panoramisch

zicht (een gezichtsveld over 330 graden). Achteraan is er een kleine blinde zone. Het gevolg van deze verschillende gezichtsvelden is dat runderen voorwerpen zijdelings minder scherp zien en bovendien hebben ze een slecht dieptezicht. Om toch een juiste afstand in te schatten moet het rund zijn kop verplaatsen om op deze manier twee oriëntatiepunten te verkrijgen. Ze hebben dus een zekere tijd nodig om een juiste afstand te kunnen inschatten.

Wil je een schuwe koe benaderen, dan kan je dit best doen van opzij of schuin van achteren. Een makke koe daarentegen benader je best van voor.

Ook bewegingen worden, in tegenstelling tot bij de mens, door een rund niet als een vloeiende beweging gezien. Een vloeiende beweging wordt eerder als een opeenvolging van afzonderlijke plaatjes of foto's ervaren. Dit is de verklaring waarom runderen bij bruuske bewegingen afgeschrikt raken. Anderzijds kan men van dit gegeven wel gebruik maken wanneer men wil verhinderen dat een rund doorloopt op zijn/haar weg. Je maakt snelle bewegingen met je armen (eventueel met een stok) en kan op deze manier een rund proberen te stoppen.

De ogen van het rund zijn ook zeer gevoelig voor verschillen in lichtintensiteit. Een gelijkmatige lichtverdeling werkt rustgevend. Verschillen in lichtintensiteit in de stal moeten bovendien vermeden worden omdat de aanpassing van de pupil circa 3 minuten duurt, in tegenstelling tot bij de mens waar een pupilaanpassing maar 30 seconden duurt. Runderen lopen bovendien het liefst van donker naar licht.

Ook verschillende kleuren kunnen onderscheiden worden door het rund. Hierbij zullen echter kleuren met een korte golflengte (bijvoorbeeld groen) minder goed gezien worden dan kleuren met een langere golflengte (zoals een rode kleur).

7.2.2.3 Reukorgaan belangrijk voor de communicatie

Koeien kunnen uitstekend ruiken en geuren spelen een belangrijke rol in hun gedrag. Ze kiezen bijvoorbeeld hun voer voornamelijk op de geur.

Via het reukorgaan wordt heel veel informatie ingewonnen, informatie die niet altijd door de mens waargenomen wordt. Denken we hierbij aan feromonen die absoluut niet door de mens waargenomen worden. De stier daarentegen kan hierdoor in een zeer vroeg stadium een tochtige koe al herkennen. Op dat ogenblik zal een geslachtsrijpe stier geen rivalen in zijn buurt dulden (waarbij soms ook geen veehouder/dierverzorger).

Ook is de geur belangrijk voor de individuele dierherkenning (tussen bijvoorbeeld koe en kalf).

Geursignalen vormen ook de basis van territoriale geurmarkeringen (afbakenen van territorium). Bovendien zijn ze essentieel voor het onderhouden van de hiërarchie tussen de soortgenoten binnen de groep. Dit laatste is belangrijk voor het bewaren van de rust in de kudde.

Bij dreigend gevaar (bijvoorbeeld bij indringers in de kudde, zoals een veehouder die een dier wil vangen in de kudde) zullen alarmferomonen verspreid worden. Het meest schichtige dier zal dan als eerste op de vlucht slaan.

7.2.2.4 De tastzin

Daar waar de huid het dunst is, zijn de meest gevoelige zones van het rund gelegen. Dit is aan de staartinplanting, de zijflanken van het rund en de uier. Dit zijn ook juist de

zones die kunnen gebruikt worden om te krabben, met als bedoeling het dier te kalmeren. Ook krabben op de ruglijn, in de nek en aan de oorbasis, boven op de staart (bovenop het kruis) zijn kalmerend voor het rund. Ze ervaren dit als een gevoel van vertrouwen en welzijn.

Anderzijds bevinden zich ter hoogte van de neusgaten belangrijke tactiele, zeer gevoelige receptoren. Deze kunnen gebruikt worden om het dier in bedwang te houden.

7.2.3 Runderen zijn sociale dieren

Onder natuurlijke omstandigheden leven runderen in een groepsverband, in een kudde. De meeste gedragingen vinden normaal binnen de kudde gelijktijdig plaats. De leiders starten met grazen en de andere dieren volgen. Vervolgens gaat het hele koppel gelijktijdig liggen en beginnen te herkauwen.

Ook lopen ze graag achter elkaar aan.

Koeien stemmen hun kuddegedrag af op het daglicht: na zonsopgang eten, midden op de dag liggen en 's avonds weer eten.

Ze bezitten het vermogen om zo'n zestigtal soortgenoten te herkennen. Hierdoor ontstaat er een duidelijke hiërarchische structuur binnen de kudde (een sociale rangorde). De koe die het hoogst in de rangorde staat, is meestal één van de oudere koeien. Jonge of nieuw ingevoegde dieren moeten zich een plaats in de rangorde verwerven, dit door zogenaamde dominante handelingen.

Door dominante handelingen zoals dreigen, stoten of vechten zullen runderen binnen de kudde proberen om te stijgen op de sociale ladder, dan wel om hun plaats t.o.v. een lagere rang-rund te behouden. De jonge kalveren binnen een kudde zullen op de leeftijd van drie à zes maanden voor hun sociale rang vechten, dreigen e.a..

Een dreigende houding t.o.v. soortgenoten (kuddegenoten) of de mens uit zich door de kop laag bij de grond te houden, duidelijk gericht naar de tegenstander, met de voorpoot staan krabben in de grond, luidkeels staan loeien, met de nek over de grond schuren en met de horens in de grond boren. Vechten gebeurt kop tegen kop en het dier dat het onderspit moet delven en zich gewonnen geeft, zal wegvluchten tot op een veilige afstand.

Niet-dreigende interacties tussen de runderen binnen een kudde uiten zich door elkaar te besnuffelen, te likken en/of te bespringen.

Jonge stieren zullen op een leeftijd van 1,5 jaar een competitie aangaan met volwassen koeien. Dit heeft als resultaat dat ze op een leeftijd van 2,5 jaar dominant zijn over alle koeien. In deze periode zullen stieren soms ook onverwacht gevaarlijk worden voor de mens/veehouder.

Binnen een kudde wordt de competitie pas duidelijk in specifieke conflictsituaties zoals aan het voederhek, voor een plaats in de ligboxen, aan de drinkwatervoorziening en bij het kruisen in te nauwe doorgangen in de stal.

Het belang van een goede socialisatie blijkt uit het verschil in schichtigheid naar de mens toe van een individueel met de drinkemmer opgefokt kalf t.o.v. een zoogkalf. Deze laatste is veel schichtiger, omdat het in zijn jonge leven (de zogenaamde socialisatiefase) weinig contact met de mens gehad heeft. Rustig omgaan met jonge kalveren komt dus het dierenwelzijn ten goede.

Vroeg contact met soortgenoten is eveneens van groot belang voor een goede socialisatie en dus voor het latere gedrag van het rund. Het opdoen van vele, verschillende ervaringen in de vroege levensfase is belangrijk voor een aanvaardbaar gedrag in de latere levensfase van het rund.

7.2.4 Gedrag en rasverschillen

De nog resterende lokale Belgische melkveerassen of dubbeldoel-rassen zijn over het algemeen rustige dieren. Daarentegen hebben de Holstein-Friesian-runderen een sterker karakter (en kunnen daardoor gevaarlijker uit de hoek komen). De Belgische Wit-Blauw-runderen daarentegen zijn doorgaans kalm van karakter en daardoor gemakkelijker in de omgang.

De meeste vleesveerassen van Franse origine worden meestal als zoogkoeien gehouden, waardoor er een groter kuddegevoel ontwikkeld wordt. Daarom zijn runderen uit zo'n kudde individueel moeilijker te hanteren en kunnen ze vrij nerveus en agressief worden als ze uit de vertrouwde kudde worden verwijderd.

7.2.5 Waaraan kan je zien dat een koe gezond is?

- De vacht is proper, glimmend, glad en glanzend.
- De koe eet en drinkt goed. Dit kan je o.a. vaststellen aan een goede pens- en buikvulling van het rund.
- Het gezonde rund is alert en actief.
- Het bewegen, lopen en staan gaat zonder tekenen van pijn of ongemak.
- Het rund verkeert in een goede conditie.
- Er worden geen extreme huidbeschadigingen waargenomen.
- De runderen vertonen een normaal gedrag in kuddeverband.
- Houding en beweging van het rund zijn normaal.

7.2.6 Runderen met pijn

Een rund dat ergens pijn heeft, zal proberen dit lichaamsdeel zoveel mogelijk te ontlasten. Kreupele koeien liggen veel meer. Verder zal er een versnelde ademhaling kunnen vastgesteld worden en bovendien zal het rund minder alert zijn en minder aandacht hebben voor zijn/haar omgeving.

Als gevolg van de pijn zal het ook minder eten en drinken. Vaak zondert een rund met pijn zich ook af van de groep.

Kreupele koeien krommen de rug en zijn schrikachtiger, dit vooral omdat ze niet goed kunnen wegvluchten.

MODULE VARKENS

7.3 Praktische aspecten van de omgang met varkens

In deze paragraaf worden enkele diergebonden aspecten benaderd die in directe relatie kunnen staan met het welzijn van het betreffende dier. Meer bepaald komen de stressgevoeligheid, het ontbreken van zweetklieren, enkele lichaamsparameters en zintuigen hier aan bod.

7.3.1 Stressgevoeligheid

Varkens zijn over het algemeen vlug gestresseerd. Deze stress ontstaat als het varken geconfronteerd wordt met omstandigheden die het niet wenst. Ook agressie (een vechtpartij) en tocht kunnen stress veroorzaken. Het gevolg hiervan is dat het varken onrustiger is, minder gaat eten en drinken en ook vlugger ziek kan worden.

7.3.2 Geen zweetklieren

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de mens hebben varkens geen zweetklieren. Daardoor zullen varkens in de zomer vlugger last hebben van een zogenaamde hittestress.

Signalen van zo'n hittestress zijn o.a.:

- versneld ademen
- uit elkaar en uitgestrekt op de vloer (meestal een koele plaats of op de roostervloer) gaan liggen
- minder voer opnemen
- meer water beginnen te verbruiken; eventueel beginnen morsen met water op de vloer om hier nadien te gaan in liggen (soms zelfs in hun eigen mest gaan liggen)
- minder bewegen

7.3.3 Lichaamsparameters

Om met voldoende kennis van zaken de welzijnstoestand van een varken te kunnen beoordelen, is het nuttig om enkele lichaamsparameters van het varken (en dit voor verschillende productiestadia) te kennen. Meer bepaald kunnen de lichaamstemperatuur en de ademhalingsfrequentie (visueel waargenomen) snel bepaald worden en nuttige informatie verstrekken over het dier. We dienen hier wel op te merken dat het nemen van de temperatuur bij een varken rustig moet gebeuren, dit om te voorkomen dat je juist extra stress bij het varken zou veroorzaken.

- Lichaamstemperatuur:
 - big: 39 à 39,5 °C
 - vleesvarken: 38,5 à 39 °C
 - volwassen zeugen en beren: 38 à 38,5 °C
- ademhalingsfrequentie:

- big: ca. 30 keer per minuut
- vleesvarken: ca. 18 keer per minuut
- volwassen zeugen en beren: ca. 13 keer per minuut

7.3.4 Zintuigen (horen, voelen, zien)

Het gehoor is voor het alledaagse gedrag het belangrijkste zintuig. Varkens kunnen relatief goed horen.

De huid van het varken is zeer gevoelig. Ook rond de mond zijn de gevoelszenuwen een zeer belangrijk hulpinstrument bij het zoeken, verzamelen en opeten van voedsel.

Het zicht van een varken is gericht op het vergaren van voedsel. Daartoe kunnen varkens zien over een zichtveld van 310°. Ver kijken lukt ze niet goed. Bovendien kunnen ze niet naar achteren kijken, vandaar dat een varken ook zal schrikken als iemand van achter hem vandaan komt. Over het algemeen kan gesteld worden dat varkens vrij slecht kunnen zien. Bij het verplaatsen van varkens is het daarom aangewezen dat de wanden waarlangs ze moeten lopen, dicht zijn. Hierdoor zullen ze niet onnodig verontrust en afgeleid worden door dingen die zijdelings van hen gebeuren.

Over het algemeen lopen varkens ook niet graag vanuit het licht naar een donkere plaats.

De normale wijze waarop een varken zijn/haar omgeving verkent is met de kop omlaag. Zo kan het zijn/haar omgeving goed voelen, ruiken en proeven. Bij deze omgevingsverkenning gebruiken ze dus vooral hun snuit.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

7.4 Praktische aspecten van de omgang met kleine herkauwers (schapen, geiten)

In deze paragraaf worden enkele diergebonden aspecten benaderd die in directe relatie kunnen staan met het welzijn van het betreffende dier. Meer bepaald komen enkele lichaamsparameters van schaap en geit, kenmerken van een gezond schaap, normaal gedrag en welzijn en veiligheid bij het drijven hier aan bod.

7.4.1 Het schaap

7.4.1.1 Lichaamsparameters

Deze richtwaarden van lichaamsparameters gelden voor dieren in rusttoestand.

	lam	volwassen schaap
rectale lichaamstemperatuur	38,5-40,5 °C	38,5-40,0 °C
polsfrequentie/min.	80-120	70-90
ademprequentie/min.	20-30	10-30

7.4.1.2 Een gezond schaap

Een gezond schaap kenmerkt zich door o.a. de volgende gedragingen en eigenschappen:

- een rustige ademhaling, zonder steunen of inspanning. Het aantal ademtochten (in- en uitademen) is bij het schaap 12 tot 15 per minuut. Afhankelijk van de leeftijd van het dier, zijn beweging, de omgevingstemperatuur, zijn voedingstoestand, nerveuze toestand en het al of niet drachtig zijn, kan het tempo van de ademhaling echter sterk wisselen.
- de houding en bewegingen moeten ongedwongen zijn en soepel verlopen, waarbij de vier poten van het dier gelijkmatig moeten bewegen. Het dier dient zijn poten ook gelijkmatig te belasten.
- schapen moeten een opmerkbare blik hebben en een snelle reactie op wat ze kunnen zien. Uiteraard is daarbij het temperament of karakter per ras en per dier verschillend en dit heeft dan ook zoveel invloed dat men er bij de beoordeling rekening mee moet houden.
- graast in koppel. Zieke dieren bewegen zich trager en zonderen zich vaak af. Meestal liggen ze meer dan normaal.
- de oogopslag moet kalm en rustig, maar toch levendig zijn. Bij ziekte is deze vaak dof of angstig.

- de wolvezels zijn goed aaneengesloten. De vacht als geheel ligt los om het dier. Zo'n vacht is glanzend en voelt vettig aan. Bij het spreiden van de wol is een mooie gave huid te zien die plooibaar en soepel is. De gespreide wol is zuiver.
- gretige voedselopname en gewoon waterverbruik.
- geregelde ontlasting van mest en urine. Deze moet normaal van kleur zijn en de schapenmest dient droog te zijn met veel kleine keutels.
- gelijkmatig en regelmatig herkauwen. Een schaap herkauwt ongeveer 4 tot 6 maal per dag, en de duur van herkauwen bedraagt per keer 10 tot 50 minuten. Een opgerispte voedselbrok wordt ongeveer 60 keer gekauwd.
- regelmatige hartslag van 70-90 slagen per minuut bij een schaap en bij een lam 80-120 per minuut. Bij een ouder schaap ligt de hartslag rond de 55-60 keer per minuut. Het tempo kan sterk wisselen afhankelijk van inspanning, omgevingstemperatuur, stress en gezondheid. De hartslag is goed te voelen op de onderkaak tegen de kauwspier en ook aan de onderkant van de staart.
- de normale lichaamstemperatuur van een schaap is 38,5-40,0 °C en van een lam 38,5-40,5 °C. Normaal is de temperatuur 's avonds iets hoger en 's morgens iets lager. Bij ziekte kan deze hoger of lager zijn. Voor het opnemen van de temperatuur wordt de thermometer in de aars geplaatst. Oppervlakkig wordt dit vastgesteld door te voelen aan de oren. Bij ziekte zijn als regel de oren koud. Uitwendig is de lichaamstemperatuur niet overal gelijk. Normaal is de temperatuur van oren, benen, neus en staart lager dan van de andere lichaamsdelen.
- de normale kleur van de ongepigmenteerde huid en slijmvliezen is roze. De neusspiegel van het schaap moet koel zijn, de neusgaten zuiver. De slijmvliezen zijn in normale toestand iets vochtig.

7.4.1.3 Welzijn en veiligheid van de dieren bij het drijven

- Drijf schapen in een kleine kudde van 5 à 10. Indien het mogelijk is, vermijdt één enkel schaap te verplaatsen. Schapen zijn van nature uit kudde dieren en voelen zich het best in groep. Zo voorkomt men eveneens stress bij de dieren.
- 'Trek' geen schapen m.b.v. een koord voort, maar begeleid ze verder. Indien je toch gebruik maakt van een koord om één schaap te leiden of te begeleiden, kun je best naast het schaap wandelen. Het dier zal dan veel gemakkelijker voortbewegen ten opzichte van wanneer je ervoor gaat staan. Op plaatsen waar veel schapen worden geladen en gelost kan men met succes gebruik maken van speciaal voor dat doel getrainde dieren die dan mee lopen.
- Wanneer men schapen toch wil 'voorttrekken' zien we een gespannen houding van het schaap. Het spartelt tegen, de oren zijn naar voorgericht en de rug is gekromd. Dit alles wijst op spanning dat het dier nu heeft.

Figuur 7.1: het foutief begeleiden van schapen

- Laat als begeleider merken wie de macht heeft. Dit wil niet zeggen dat je roekeloos en onvoorzichtig tewerk moet gaan. Trek ook niet onnodig aan het koord. Zorg ook voor je eigen veiligheid. Wikkel in géén geval het touw rond de pols, arm of vingers. Steek je hand of arm ook nooit door een lus die in het koord werd bevestigd. Maar houdt het stevig vast, best met beide handen. Je kan natuurlijk ook een knoop in het touw leggen om de greep te bevorderen.
- Ga niet voorop, zo vermijdt men aanvallen in de rug. Zorg er steeds voor dat je zichtbaar bent voor hen en dat zij zichtbaar zijn voor jou. Dit is voor je eigen veiligheid. Zo voorkom je agressief gedrag en plotse aanvallen.
- Sla of schop de dieren niet, trek niet aan de wol, ... Dit is wreed en het veroorzaakt onderhuidse bloedingen. De karkassen dalen daardoor in waarde.
- Men houdt de dieren het beste vast bij de staart of in de vang (wat men bij dieren betast om de vetheid te beoordelen, nl. de lies) en onder de hals.
- Laat dieren niet onnodig schrikken, dit vertaalt zich enkel en alleen naar meer stresssituaties.
- De beste manier om met dieren om te gaan is een kalme en rustige manier. Lopen, schreeuwen,... is dus af te raden.
- Zorg dat schapen elkaar kunnen zien, maak gebruik van (drijf)hekken i.p.v. (drijf)platen.

7.4.2 De geit

7.4.2.1 Lichaamstemperatuur

Voor een gezonde geit ligt de lichaamstemperatuur tussen de 39 en de 40°C. Het dier zal altijd proberen die temperatuur te behouden. Lukt dit constant houden van de temperatuur niet dan gaat de lichaamstemperatuur stijgen of dalen. Dit is schadelijk voor de gezondheid en de productie. De warmteproductie hangt natuurlijk af van dier tot dier, bijvoorbeeld van het lichaamsgewicht, productie (groeien of melk) en het soort voedsel.

7.4.2.2 Natuurlijk gedrag

Geiten kunnen uiterst sober zijn. Wanneer er geen ander voer aanwezig is, voeden ze zich met keukenafval, of vreten zelfs papier. Dat betekent evenwel niet, dat ze niet kieskeurig zijn en bij een breder aanbod van voer niet doelbewust en zorgvuldig de lekkerste hapjes uitkiezen. Geiten klauteren en springen erg goed. Omheiningen kunnen niet hoog en dicht genoeg worden gemaakt om te verhinderen dat ze

ontsnappen. Daar ze graag bladeren vreten, kunnen ze in tuinen en op de lange duur in bossen aanzienlijke schade aanrichten.

7.4.3 Het transport van schapen en geiten

Voor schapen en geiten is transport een complexe en stressvolle gebeurtenis. Het vervoer en de bijbehorende behandeling kunnen ongunstige gevolgen voor het dierenwelzijn hebben. De omstandigheden van het laden, het lawaai en de trillingen tijdens het rijden, de klimaatsomstandigheden, de ventilatie, de laaddichtheid, de reistijd en het ontbreken van water en voeder zorgen voor stress tijdens het transport.

De reiskwaliteit zoals deze door geiten tijdens vervoer wordt ervaren is afhankelijk van een aantal factoren die door de bestuurder van het voertuig kunnen worden beïnvloed.

MODULE PLUIMVEE

7.5 Praktische aspecten van de omgang met pluimvee

In deze paragraaf worden enkele diergebonden aspecten benaderd die in directe relatie kunnen staan met het welzijn van het betreffende dier. Meer bepaald de stress, het gedrag, enkele zintuigen en transportgerelateerde aspecten komen hier aan bod. Verder wordt een overzicht gegeven van de diverse productiegroepen in het pluimvee, er wordt stilgestaan bij planning en communicatie en aanbevelingen voor transport tijdens warme zomerdagen.

7.5.1 Blootgesteld aan vele stressactoren

De verschillende soorten pluimvee worden vandaag de dag meestal onder intensieve en artificiële condities (grote groepen, geklimatiseerde stallen, uniforme omgeving,...) gehouden. Bij vangen en transport echter worden de dieren blootgesteld aan een waaier van veranderingen (voederonthouding voor het vangen, het vangen zelf, transporteren, uitladen op leghennenbedrijf of aan de haken hangen en verdoven voor het slachten van braadkuikens, ...). Deze acties vormen een bron van stresssituaties die nadelig kunnen zijn voor zowel het welzijn, de economische kengetallen (sterfte, gewichtsverlies, ...) als de vleeskwiteit.

Stress kan ook de oorzaak zijn dat Salmonella–dragers plots beginnen uitscheiden.

7.5.2 Zintuigen (horen, voelen, zien)

Pluimvee zijn prooidieren en daarom goed uitgerust met zintuigen om roofdieren waar te nemen en eventueel te vermijden. Hiervoor is het gezichtsvermogen en het gehoor belangrijk.

Kippen hebben behoefte aan licht. Typisch is wel dat ze niet tegen het licht van een zogenaamde TL-lamp kunnen. Ze kunnen immers de frequentiewisselingen (die wij met het menselijke oog niet kunnen waarnemen) zien als een soort continu knipperend licht. Daarom kan er bij pluimvee het zogenaamde hoogfrequente licht gebruikt worden. Hoenders kunnen goed kleuren onderscheiden en kunnen een groter lichtspectrum waarnemen dan mensen. Toepassing van rood licht vermindert het kannibalisme onder de dieren. Een hoge lichtintensiteit daarentegen geeft dan weer meer agressief gedrag (vederpikken, kannibalisme) en een hogere activiteit onder de dieren.

Pluimvee en gevogelte hebben een uitgebreid gezichtsveld (van zo'n 330°).

Wat het gehoor betreft, is er een gevoeligheid voor frequenties van 15 tot 10000 Hz.

Zicht en geluid worden gebruikt voor de communicatie en voor de herkenning van soortgenoten.

De snavel van pluimvee is voorzien van een groot aantal zenuwen, met een verzameling aan tastreceptoren in de snavelpunt. Deze zorgen ervoor dat de dieren precies kunnen pikken.

7.5.3 Kippen zijn sociale dieren

Kippen zijn sociaal levende dieren die meestal in groepen van circa 15 dieren leven. Er heerst een hiërarchie binnen de groep welke ook wel pikorde genoemd wordt. Naast gedrag voor het handhaven van de hiërarchie, doen kippen ook veel dingen samen: samen eten, samen scharrelen, samen zandbaden, een ei leggen in een nest waar al een kip in zit, enz.

7.5.4 Kippen kunnen angstig reageren

Wanneer het plots donker wordt kunnen de kippen zich niet meer oriënteren waardoor ze soms zeer angstig kunnen reageren. Ze gaan dan proberen te vluchten.

Ook wanneer kippen zich bedreigd voelen, zullen ze proberen te vluchten. In tegenstelling tot in de vrije natuur waar ze dan vrij snel een schuilplaats zullen vinden, vliegen ze met z'n allen tot in de verste hoek van de stal. Ze klimmen op elkaar om toch maar te kunnen vluchten. In combinatie met de ontstane stress, is het resultaat van zo'n vluchtactie meestal dat de onderste dieren stikken als gevolg van zuurstofgebrek en de snel oplopende temperatuur.

7.5.5 Kippen kunnen agressief reageren

Voor het vaststellen en handhaven van de rangorde zullen kippen agressief gedrag vertonen. Bij het vaststellen van de rangorde springen ze tegen elkaar of slaan naar elkaar met de poten en de vleugels. Verder zullen ze naar elkaars kop pikken. De winnaar van dit gevecht wordt de hoogste in rang.

Voor het handhaven van de rangorde zal de ranghogere kip hard op de kop van de ranglagere kip pikken, welke dan meestal zal vluchten.

Agressief gedrag kan leiden tot veterschade aan de kop of in de nek en soms zelfs tot het kapot pikken van de kop.

7.5.6 De diverse diergroepen

Binnen de pluimveesector kan er in functie van transport een onderscheid gemaakt worden tussen diverse diergroepen (of productiegroepen). Zo kunnen we best een onderscheid maken tussen volgende groepen:

- ééndagskuikens
- braadkippen
- opfokdieren
- moederdieren en leghennen
- andere pluimveesoorten:
 - kalkoenen
 - eenden

- wild: fazant, patrijs, kwartel
- ...

7.5.6.1 Ééndagskuikens

Pas uitgekijpte kuikens moeten worden vervoerd met een vrachtwagen waarin het klimaat, m.n. de temperatuur en de ventilatie, goed *meetbaar én* regelbaar is. Meestal worden de ééndagskuikens vervoerd in kartonnen dozen of in gereinigde en ontsmette kratjes of kuikenbakjes. Deze ééndagskuikens worden van de broeierij vervoerd naar een braadkippenhouder of een opfokker (afhankelijk van het soort kuiken). De temperatuur en andere klimaats- en omgevingsparameters van uitkipkast, vrachtwagen en ontvangstruimte (braadkippenstal of opfokstal) moeten op elkaar afgestemd zijn.

7.5.6.2 Braadkippen (vleeskippen, broilers)

Wanneer de braadkippen uitgegroeid zijn tot slachtrijpe dieren, dienen ze 'gevangen' en getransporteerd te worden naar het slachthuis. De gemiddelde slachtleeftijd van braadkippen bedraagt circa 40 dagen. Tussentijds uitladen van de zwaarste exemplaren gebeurt soms op een leeftijd van 35 dagen (d.i. een week voordat de overige dieren geslacht worden). De kuikens worden gevangen door een professionele vangploeg of door een vangmachine en in containers met verschillende laden geladen. Daarna worden ze getransporteerd in een natuurlijk geventileerde vrachtwagen die afgesloten kan worden met zeilen.

7.5.6.3 Opfokdieren

De opfok van bijvoorbeeld toekomstige leghennen of moederdieren gebeurt in een gespecialiseerd bedrijf. Opfokken van pluimvee is immers een specialisatie op zich. Hier wordt de basis gelegd voor de productie in het verdere leven van de leggen, respectievelijk moederdier of fokhaan.

Enkele weken voor de dieren in productie gaan, m.n. op een leeftijd van circa 18 weken (voor leghennen) resp. circa 20 weken (voor moederdieren), moeten ze van het opfokbedrijf naar het legbedrijf of moederdierenbedrijf getransporteerd worden. De kippen worden in rolcontainers geladen. Het transport kan gebeuren in een natuurlijk geventileerde wagen, of in een gesloten wagen met mechanische (geforceerde) ventilatie.

7.5.6.4 Moederdieren en leghennen

Wanneer moederdieren en leghennen na een productieronde uit productie geraken, worden zij gevangen en vervoerd naar een slachterij. Hierbij worden de dieren in kratten getransporteerd, meestal in een natuurlijk geventileerde wagen, die met zeilen afgesloten kan worden.

7.5.7 Pluimvee en aan transport gerelateerde eigenschappen

Ook tijdens transport zelf worden de dieren aan zeer veel stress blootgesteld. Voorbeelden hiervan zijn:

- abrupte bewegingen, vibraties, versnellingen en vertragingen van de vrachtwagen

- niet kunnen beschikken over voeder en water
- blootgesteld worden aan allerlei ongekende geluiden
- er kan zich een temperatuurstress voordoen bij een onvoldoende ventilatie
- geconfronteerd worden met 'ongekende', andere dieren (dit kan zorgen voor nefaste sociale interacties)

Rekening houdend met de goed ontwikkelde zintuigen van het pluimvee, zijn er enkele typische eigenschappen waarmee m.b.t. transport rekening dient gehouden te worden:

- pluimvee kan erg schrikken (en daardoor gestresseerd geraken) van onverwachte en ongekende geluiden
- niet-verwachte, onbekende veranderingen in de lichtintensiteit kunnen voor zeer veel stress zorgen
- sterke temperatuursschommelingen brengen voor pluimvee zeer veel stress met zich mee; in sommige gevallen kan dit zelfs fataal zijn voor de dieren. Bovendien zijn kippen erg gevoelig voor tocht.

Deze nadelige effecten zijn des te erger naarmate het transport langer duurt. Zo kan bijvoorbeeld de temperatuur oplopen tot 40,5 °C (afhankelijk van de weersomstandigheden, open of gesloten vrachtwagen, ventilatie in of tussen de kratten, aantal dieren per krat). Bovendien zal bij het stilstaan de temperatuur vlug oplopen omdat er dan weinig of geen luchtcirculatie meer is. Bepaalde productiegroepen, zoals vleeskuikens, hebben ook een relatief kleine kam en lellen, waardoor ze ook moeilijker hun overvloedige lichaamswarmte kwijt kunnen.

Tegelijkertijd loopt ook de relatieve vochtigheid sterk op waardoor er moeilijker via de ademhaling (de zogenaamde evaporatieve warmte-afgifte) warmte kan afgegeven worden. De combinatie van hoge temperatuur en hoge % RV is zeer nefast en dodelijk indien dit lang aangehouden blijft.

Na aankomst in de slachterij duurt het soms nog uren vooraleer de kuikens geslacht worden. Men moet vermijden dat de kratten in de zon staan. Bovendien moet er voldoende luchtcirculatie voorzien worden welke alle dieren bereikt.

7.5.8 Planning en communicatie

Een goede communicatie en planning tussen transport, slachthuis en pluimveehouder is essentieel. De kippen dienen immers minimaal twee uur van tevoren op het slachthuis aangeleverd te zijn: niet vroeger en beslist ook niet later. In die twee uur kunnen de kippen namelijk voldoende acclimatiseren na het vermoeiende transport, voordat ze worden geslacht. Stresshormonen beïnvloeden de kwaliteit van het product negatief. Te laat aanleveren is ook niet wenselijk, want dat verstoort het geplande productieproces of in het andere geval hebben de dieren te weinig tijd voor recuperatie na transport.

Bij planning van en tijdens het transport dient de hoogste aandacht gegeven te worden aan hitte en files. Tijdens de heetste periode van de dag rijden en langdurig in de file staan, is immers nefast voor de dieren. Bij de routeplanning wordt daarom best rekening gehouden met het tijdstip, het weerbericht en de eventuele filemeldingen. De routes dienen daarom zo gepland te worden dat de kippen zo kort mogelijk onderweg zijn.

MODULE PAARDEN

7.6 Praktische aspecten van de omgang met paarden

In deze paragraaf worden enkele diergebonden aspecten benaderd die in directe relatie kunnen staan met het welzijn van het betreffende dier. Meer bepaald komen enkele lichaamsparameters, zintuigen, de sociale structuur in de kudde, normaal gedrag en indicaties van goed voelen of pijn hebben, hier aan bod.

De begrippen paarden, paardachtigen en éénhoevigen worden door elkaar gebruikt, maar ze slaan allemaal op paarden, pony's en ezels.

7.6.1 Normaal gedrag bij paarden

In het wild leven de paarden normaal gezien in kudden.

Deze kudden bestaan uit drie tot acht merries met hun veulens en de kuddehengst. Onder de merries heerst er steeds een duidelijke rangorde. De leidster is een merrie. Zij geeft aan wanneer de kudde graast of wanneer ze rust houdt. De taak van de kuddehengst is het waken over de kudde. Andere hengsten leven samen in groepen van vrijgezellen-hengsten. In zo'n kudde blijkt geen één van de dieren een heersende positie in te nemen. Jonge hengsten en merries verlaten hun kudde op twee- tot driejarige leeftijd. De merries worden dan vaak opgemerkt door een nog ongebonden hengst. Deze voert hen mee om een eigen kudde op te starten. Een kudde verplaatst zich voortdurend over grote afstanden.

Een tweede typisch kenmerk van paarden is het wegvlugten wanneer er gevaar optreedt. Dit hebben ze meegekregen van hun wilde voorouders. Ook een goed getraind paard reageert nog steeds zo. Een paard heeft een goed gevoel van zelfbehoud en als hij bang is, is zijn natuurlijke reactie dan ook om er vandoor te gaan.

Paarden communiceren door middel van lichaamstaal zoals: oogcontact, gezichtsuitdrukking, snuffelen, bewegen met de oren en hoofd, houding, likken en drukken met het lichaam; maar ook door geluiden.

Paarden hebben van nature voldoende weerstand om lage temperaturen en vrij hoge temperatuurschommelingen te verdragen.

7.6.2 Lichaamstaal

Om het gedrag van paarden te kunnen beoordelen is het noodzakelijk om de lichaamstaal te begrijpen. Hierbij een overzicht van enkele typische gedragingen:

- Hinniken: uiting van gevoelens, vreugde, boosheid, pijn, verdriet, ...
- Plat leggen van oren, bijten, heffen van een achtervoet: waarschuwende en dreigende gebaren
- Staart: voortdurend bewegen van de staart wijst op spanningen, kan ook een teken van protest zijn (bijvoorbeeld bij inwerking van de sporen)
- Flemen: waarnemen van geuren
- Ontblote tanden en platgelegde oren: wordt gebruikt om een lagere in rangorde terug te wijzen

- Besnuffelen: paarden begroeten elkaar door elkaar te besnuffelen
- Elkaar beknabbelen: sociale contacten tussen paarden onderling
- ...

7.6.3 Zintuigen van het paard

7.6.3.1 Zien:

Het paard heeft het grootste oog onder de zoogdieren. Een paard ziet een zeer breed panorama in de horizon en kan daardoor eten en kijken tegelijkertijd. Door een snelle beweging met het hoofd kan het paard zijn volledige omgeving rondom hem bekijken.

Bij een overgang van zonlicht naar een donkere stal heeft het paard ongeveer een minuut nodig om zich aan te passen.

In vergelijking met de mens is het zicht van het paard niet zo scherp. Wat een mens reeds op 33 m goed kan onderscheiden, zal een paard pas fijn zien op 20m. Paarden kunnen daarentegen wel zeer goed bewegingen vanop grote afstand waarnemen.

Lang heeft men gedacht dat een paard geen dieptezicht had maar dat lijkt het wel te hebben.

7.6.3.2 Reuk:

Paarden herkennen voorwerpen o.a. door hun geur. Dit zintuig is veel beter ontwikkeld als bij de mens. Het ruiken aan elkaars adem is een normale vorm van een begroetingsritueel. De reukreceptoren liggen bovenaan in de neusholte, die zeer lang is.

Een typisch reukgedrag is het flemen waarbij ze de neus optrekken om beter geuren te kunnen waarnemen.

7.6.3.3 Tastzin:

Voelen is een vorm van communicatie tussen paarden onderling en ook tussen paarden en mensen.

De neus- en kinharen worden gebruikt om voorwerpen die het niet kan zien, aan te raken en te beoordelen. Paarden waarbij de tastharen zijn afgeschoren, weigeren hun voedsel soms twee tot drie dagen. De lippen zijn zeer gevoelig en hierdoor kan het paard poeders en vitaminekorrels in zijn voer scheiden van de rest.

7.6.3.4 Gehoor:

Paarden horen zeer goed, de grote oren bewegen om de geluiden uit alle richtingen en van een aanzienlijke afstand op te vangen. Zij kunnen geluiden horen op ruim 400 m afstand. Aan de richting en stand van de oren kan men afleiden waar de aandacht van het paard naartoe gaat.

7.6.3.5 Zesde zintuig:

Paarden lijken de gemoedstoestand van de begeleider aan te voelen en weerspiegelen dit in hun gedrag.

7.6.4 Gezondheidsindicatoren

Een gezond paard in rust beantwoord aan volgende kenmerken:

7.6.4.1 Hartslag:

36 tot 42 slagen per minuut. De pols wordt opgenomen waar de gezichtslagader onder de kaak doorloopt. De pols kan aanzienlijk oplopen door stress en inspanning, maar moet door rust binnen de 10 à 15 minuten weer normaal zijn.

7.6.4.2 Ademhaling:

8 tot 15 keer in- en uitademen per minuut. Ga achter het paard staan en kijk naar de flanken. Als de ademhaling slecht te zien is kan het helpen om een hand op de flank van het paard te leggen en zo de ademhaling te voelen.

7.6.4.3 Temperatuur:

Deze ligt tussen de 37 en 38 °C; deze wordt in de aars opgenomen. Een veulen heeft een temperatuur van 38 – 39 °C.

7.6.4.4 Slijmvliezen:

Het gaat hierbij om de binnenzijde van de mond, neus en oogleden. Normaal is die roze, glad en vochtig zonder verkleuringen, bloedingen of kleine bloeditstoringen.

7.6.4.5 Huid, haren en hoorn:

Dofheid van de vacht en/of de haren glad aansluiten of juist wat meer omhoog staan kan een aanwijzing geven. Als een paard een periode van ernstige ziekte heeft doorgemaakt is soms een ring te zien in de hoef.

Een gezond paard houdt het hoofd hoog, de oren naar voren, de ogen helder glanzend, de neusgaten roze en de huid los en soepel. Het staat vierkant (de poten vormen een rechthoek op de grond) en een rustend achterbeen is normaal, maar een rustend voorbeen is minder normaal.

8 VEILIG OMGAAN MET DIEREN

ALGEMENE MODULE

8.1 Veilig rijden met levend pluimvee

Gezien de enorme toename van de verkeersdruk enerzijds en de specificiteit van het vervoer (levende dieren) anderzijds moet de chauffeur ten alle tijden defensief en anticiperend rijden.

8.1.1 Defensief rijden

Defensief rijden is rekening houden met de weg- en weersomstandigheden. Verder houdt het in dat de chauffeur rekening houdt met de fouten die anderen mogelijk maken. Bedoeling van een defensieve rijstijl is het voorkomen van ongelukken en fouten.

8.1.2 Anticiperend en hoffelijk rijden

Deze rijstijl is erop gericht te anticiperen op het gedrag van de andere weggebruikers om also verkeersongevallen te voorkomen.

Een pluimveetransporteur moet altijd geconcentreerd rijden, goed observeren wat er rondom gebeurt, nadenken over wat hij doet en alert zijn. Verder is het belangrijk dat hij goed anticipeert op de bewegingen en reacties van andere weggebruikers.

Een chauffeur moet respect hebben voor de andere weggebruikers, maar ook voor zijn eigen lading en voertuig. Een hoffelijke rijstijl is noodzakelijk.

8.1.3 Belang voor veevervoer

Als het voertuig plotseling beweegt zorgt dat voor een bewegingsreactie bij de dieren. Deze beweging kan ervoor zorgen dat de wagen omkantelt, dit omdat het zwaartepunt van deze 'losse' lading redelijk hoog ligt. Verder is het van groot belang dat de dieren zonder verwondingen en kneuzingen op de plaats van hun bestemming komen, dit zou een economische schade betekenen.

MODULE RUNDEREN

8.2 Veilig omgaan met runderen

In deze paragraaf gaan we meer specifiek in op:

- risicomomenten in de stal
- rustig handelen met een kudde runderen
- tips bij het veilig omgaan met en drijven van rundvee
- algemene omgang met runderen
- bijkomende eisen bij het transport van runderen
- beladingsdichtheid

8.2.1 Risicomomenten in de stal

Elke stal heeft zo zijn eigen risicoplaatsen en -momenten. Wanneer je een rund wil manipuleren in de stal (bijvoorbeeld vangen), dan dien je vooraf de stal goed te bekijken om er u van de vergewissen waar en met welke risico's je kan te maken krijgen.

Zo kunnen bijvoorbeeld ook volgende momenten risicovol zijn:

- verandering van weer (klimaat)
- winderig weer (runderen zijn dan meer schrikachtig)
- zeer koude dagen met vorst (o.w.v. gladheid)
- koppels mengen of nieuwe dieren in de groep brengen
- onrust die er in de stal heerst
- de aanwezigheid in de groep van een tochtige koe
- een andere, voor de runderen onbekende persoon die hen wil vangen of manipuleren
- gladde, natte vloeren (dieren glijden makkelijker uit)
- ...

8.2.2 Rustig handelen met een kudde runderen

Een kudde runderen is van nature vrij kalm. De aanwezigheid van vreemde dieren (zoals honden), maar ook vreemde personen (bijvoorbeeld een veetransporteur) kunnen onrust in het koppel brengen. Wanneer binnen een kudde één dier onrustig is, zullen vaak andere volgen. Daarom is het van groot belang om de rust in de kudde te handhaven. Bij onrust neemt de kans op ongelukken toe.

8.2.3 Tips bij het (veilig) omgaan met en drijven van rundvee

- Bij het drijven of behandelen is gepaste verlichting nodig in de stallen, de drijfgang en bij het laden op de vrachtwagen.
- Runderen lopen het liefst van een donkere ruimte naar het licht.
- Runderen zijn bang van gladde en natte looppaden.
- Wanneer je met een rund aan een touw een deuropening of smalle doorgang moet passeren, dan mag je niet langs het rund lopen maar ervoor. Hou hierbij evenwel een schuin oog gericht op het rund om voorbereid te zijn bij een eventuele onverwachte uitval of schrikken van het dier.
- Hou er rekening mee dat een stier bij een kudde koeien, soms onverwacht toch gevaarlijk kan uithalen naar personen die zich tussen de kudde begeven. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met het feit dat de stier een in bronst komende koe reeds opgemerkt heeft (via de feromonen) en op dat moment geen rivalen duldt in de weide of de stal. Het gevaar is des te groter wanneer er slechts één mannelijk dier in een kudde koeien loopt.
- Ook de evolutie in rangorde van jong-volwassen stieren kan ertoe leiden dat stieren die aanvankelijk zeer rustig en kalm waren, plots bijzonder gevaarlijk en dominant worden t.o.v. de mens.
- Binnen een kudde koeien (al dan niet met de aanwezigheid van een stier) blijkt het hoogste rangdier het meest vredelievend te zijn en zijn vooral de lagere rangdieren het meest agressief.
- Gebruik bij het vangen of drijven goede vangboxen, drijfgangen en behandelingsboxen. Gebruik ook alleen kwaliteitsvol materiaal (zoals koorden, veewagen, afsluitingen, ...).
- Een nerveus dier nooit alleen opdrijven, maar samen met enkele kuddegenoten.
- De snelste manier om met runderen om te gaan is traag!
- Wees steeds alert. Vertrouw nooit zagezegd brave stieren, vroeg of laat kunnen ze onverwacht agressief uit de hoek komen.
- Luidkeels roepen en tieren t.o.v. de dieren veroorzaakt alleen maar meer angst, onrust en paniek.
- Stokken mogen enkel gebruikt worden om dieren mee te geleiden. Slaan is uit den boze.
- Elektrische prikkelaars (waarmee je het rund een elektrische schok toedient) zijn eveneens uit den boze en mogen enkel gebruikt worden in geval van hoge nood of bij zelfverdediging. Het gebruik van elektrische prikkelaars wordt hierbij slechts toegestaan op de achterpoten van volwassen runderen en de schokken mogen niet langer dan één seconde duren. De schokken moeten bovendien voldoende worden gespreid. Wanneer de dieren niet reageren, mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.
- Wanneer een rund aan een touw niet vooruit wil, geef je korte rukjes aan het halstertouw of vraag je een begeleider/helper om het dier achteraan te duwen of

een zacht tikje op het achterstel te geven. Hard slaan op de staartinplant of draaien met de staart van het dier zijn vanuit welzijnsoverwegingen verboden.

- Breng strooisel (stro, zagemeel, houtkrullen, ...) aan op gladde vloeren (in stal, de bodem van de veewagen, de weegbrug, ...).

8.2.4 Algemene omgang met runderen

Daar runderen zowel naar achteren als naar opzij kunnen trappen met hun achterste poten, is het raadzaam om een rund bij voorkeur van opzij langzaam en rustig te benaderen.

Zeker wanneer je het rund een touw of halster wil aandoen is een zijdelingse benadering aangewezen, waarbij je je hand legt achteraan op de rug van het dier. Deze hand verplaats je dan langzaam naar voren, terwijl je fysiek contact houdt met de ruglijn. Eenmaal het halster of touw aan de kop bevestigd, loop je naast de kop van het dier en voorkom je dat het dier je voorbijsteekt. Draai het vrije uiteinde van het touw nooit rond je hand!

Jonge dieren (vaarzen, kalveren, ...) alsook zoogkoeien laten zich niet altijd makkelijk vangen. Daarom kan je best gebruik maken van een opvangruimte (welke breed begint en smal uitloopt) waarin de dieren gedreven worden.

Bij het vangen of drijven kan je de dieren ook kalmeren door zachtjes te praten, door naast de staartinplant te wrijven of aan de hals te krabben. Bijkomend kan het geven van wat krachtvoeder ook helpen.

Wanneer je dieren vastzet met een touw is het raadzaam om hierbij een knoop te gebruiken die eenvoudig kan losgemaakt worden.

8.2.5 Bijkomende eisen bij het transport van runderen

Hierbij een aantal wettelijk vastgelegde bepalingen:

- Het is verboden de dieren te slaan of te schoppen.
- Het is verboden de dieren onnodige pijn of onnodig lijden te berokkenen door op zeer gevoelige lichaamsdelen druk uit te oefenen.
- Het is verboden de dieren bij de kop, oren, horens, poten, staart of vacht op te tillen of voort te trekken.
- Het is verboden de runderen aan de horens vast te binden.
- Het is verboden om runderen (stieren) aan de neusring vast te binden.
- Stieren moeten zodanig geladen worden dat zij elkaar niet kunnen bespringen op de vrachtwagen.
- Wanneer dieren aangebonden worden, dient dit met een touw te gebeuren op een zodanige wijze dat deze voldoende sterk is om onder normale vervoersomstandigheden niet te breken. Verder moeten ze voldoende lang aangebonden worden zodat ze tijdens het transport eventueel kunnen gaan liggen, eten en drinken. Bovendien dient het touw zodanig aangebracht te worden dat elk risico op wurging of verwonding is uitgesloten en dat het dier te allen tijde snel kan losgemaakt worden.

- Kalveren mogen niet gemuilkorfd worden.
- Runderen met en runderen zonder horens worden gescheiden behandeld en vervoerd.
- Geslachtsrijpe mannelijke en vrouwelijke dieren worden gescheiden behandeld en vervoerd.

8.2.6 Beladingsdichtheid

Beladingsdichtheid bij het transport over de weg:

Categorie	Gewicht bij benadering (in kg)	Oppervlakte in m ² per dier
Fokkalveren	50	0,30 tot 0,40
Middelgrote kalveren	110	0,40 tot 0,70
Zware kalveren	200	0,70 tot 0,95
Middelgrote runderen	325	0,95 tot 1,30
Grote runderen	550	1,30 tot 1,60
Zeer grote runderen	> 700	> 1,60

MODULE VARKENS

8.3 Veilig omgaan met varkens

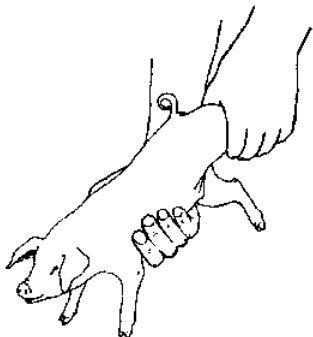
In deze paragraaf gaan we meer specifiek in op:

- het hanteren van biggen
- belang van rustig om te gaan met varkens
- tips bij het verplaatsen van varkens
- tips bij het laden en transport van varkens

8.3.1 Hanteren van biggen

Zeer jonge biggen kan je het best optillen door ze in de lenden vast te pakken tussen duim en wijsvinger en zo op te tillen. Ondersteun nadien zo snel mogelijk de big met je tweede hand onder de borstkas. Oudere biggen pak je bij een achterpoot en til ze op met je andere arm onder de borstkas. Heel zware biggen neem je niet bij de achterpoot, maar bij de liesplooi. Ook deze ondersteun je zo snel als mogelijk met je andere arm onder de borstkas.

Figuur 8.1: zwaardere biggen optillen

8.3.2 Rustig behandelen van varkens

Een kalme en vriendelijke omgang met varkens zorgt voor rust. Rustige dieren laten zich veel makkelijker opdrijven (naar een ander hok, een vrachtwagen of in het slachthuis).

8.3.3 Tips bij het verplaatsen

- Verplaats kleine groepen van varkens (en niet individuele dieren). De dieren lopen makkelijker met elkaar mee.

- Geef de varkens de tijd om een beetje rond te snuffelen en zo de omgeving wat te verkennen.
- Blijf zelf rustig! Zorg ervoor dat de varkens geen angst ontwikkelen voor bepaalde personen of voor bepaalde situaties.
- Zorg ervoor dat de vloer van het traject dat de varkens moeten afleggen:
 - vlak is
 - horizontaal is
 - gelijkmatig van kleur is
 - geen opvallende objecten bevat
- Zorg er ook voor dat er zich geen storende geluiden voordoen tijdens het verplaatsen.
- Laat de dieren van donker naar licht lopen.
- Zorg ervoor dat er zich geen plots bewegende voorwerpen, personen, schaduwen of licht voordoen.
- Vermijd glinsteringen en scherp licht tijdens het verplaatsingstraject.
- Zorg voor dichte zijwanden.
- Zorg ervoor dat er zich in het looptraject geen storende objecten of obstakels, hekjes of dode hoeken voordoen.
- Gebruik gemakkelijk hanteerbare, dichte drijfschotten.
- Gebruik in geen geval scherpe voorwerpen of elektrische prikkelaars.

8.3.4 Transport van varkens

We verstaan onder transport van varkens 'alle handelingen' die gepaard gaan met het verplaatsen van varkens naar een andere locatie of het slachthuis. Concreet gaat dit over het inladen, het eigenlijke transport (= het overbrengen van de dieren naar een andere locatie), eventueel het bijladen of overladen, het rusten, het lossen, ... ; dus alle samenhangende activiteiten tot aan het moment waarop de dieren op de plaats van bestemming zijn uitgeladen. Stress tijdens transport moet zoveel als mogelijk vermeden worden.

8.3.4.1 Laden van varkens

Hierbij een aantal aanbevelingen bij het laden van varkens:

- Het laden (opdrijven) van de varkens moet rustig gebeuren.
- Probeer zoveel als mogelijk toomgenoten bij elkaar te houden.
- Er mogen geen elektrische prikkelaars gebruikt worden.
- Drijf de varkens van het donker naar licht.

- Zorg ervoor dat er zich geen obstakels of abrupte overgangen voordoen in de drijfgang. Onder obstakels verstaan we zowel een hinderend voorwerp, een plots en onverwacht geluid, een fel knipperende lamp, duidelijk voelbare tocht, ...
- De laadklep mag niet steiler zijn dan 20°, de zijwanden van de laadklep moeten dicht zijn (geen doorkijktraliewerk).
- De dieren moeten vooraf uitgevast zijn (12 à 18 uur).
- Voorzie voldoende strooisel op de bodem van de vrachtwagen.
- Beladingsgraad (235 kg/m²) respecteren en dichtheid aan het seizoen aanpassen (tijdens warme zomerdagen is het wenselijk tot 30 % meer ruimte te voorzien; volgens de wetgever dient dit 20% te zijn).
- Geen te grote groepen vormen op de vrachtwagen (maximum 20 dieren per compartiment). Het is wenselijk dat deze dieren uit dezelfde sociale groep komen. Voorzie tussenwanden op de vrachtwagen om transportbeweging bij de dieren te voorkomen tijdens het rijden.
- Eerst beneden laden en dan pas boven.

8.3.4.2 Transport van varkens

Het transport (het rijden) naar het slachthuis moet rustig gebeuren.

Alle varkens moeten tijdens transport gelijktijdig kunnen liggen en in hun natuurlijke houding kunnen staan.

Geslachtsrijpe mannelijke dieren moeten apart van vrouwelijke soortgenoten gehouden worden.

Volwassen fokberen worden volledig gescheiden gehouden tijdens transport.

Bij aankomst aan het slachthuis moeten de varkens snel maar rustig afgeladen worden.

MODULE SCHAPEN EN GEITEN

8.4 Veilig omgaan met kleine herkauwers

In deze paragraaf gaan we meer specifiek in op:

- tips voor het welzijnsvriendelijk en veilig laden, transporteren en lossen van dieren
- veiligheid van de drijver/transporteur
- ruimte-eisen tijdens het transport

8.4.1 Tips voor het welzijnsvriendelijk en veilig laden, transporteren en lossen van dieren

- Vermijd allerlei obstakels in het looppad van de dieren bij het laden en/of lossen.
- Maak geen overbodig lawaai zoals kloppen, schreeuwen,
- Maak eventueel gebruik van goed opgeleide honden om dieren te drijven.
- Door het plaatsen van hekkens moet voorkomen worden dat de dieren over teveel ruimte beschikken in het transportmiddel, waardoor ze heen en weer worden geslingerd. Ze moeten wat tegen elkaar kunnen leunen. Te grote groepen van dieren worden best opgesplitst in groepen van 5 à 10 door tussenschotten te plaatsen. Dit wordt ook aangeraden bij het splitsen van verschillende categorieën dieren binnen één groep. Bijvoorbeeld gehoornde rammen en ongehoornde rammen. Een uitzondering betreft vrouwelijke dieren die met hun jongen worden vervoerd die zij zogen.
- Vermijdt het vastbinden van schapen (het vastbinden van de poten van de schapen is verboden).
- Let extra goed op bij drachtige dieren. Deze kun je best niet vervoeren 2 weken vóór en 1 week na het lammeren.
- Het vervoer van 'wralke' dieren is verboden. Onder wralke dieren worden dieren verstaan die verschijnselen van een ziekte vertonen, gewond of kreupel zijn dan wel een andere stoornis in de beweging of andere afwijkingen vertonen, waardoor ze ongeschikt zijn voor vervoer.
- Het vervoer is alleen toegestaan als dit ten behoeve is voor het dier, bijv. bij verzorging in aangepaste omstandigheden of bij observatie, Dieren die tijdens het vervoer ziek worden of gewond raken, dienen zo spoedig mogelijk door een dierenarts te worden verzorgd. Indien het nodig is een dier te doden, dan dient dit zodanig te gebeuren dat onnodig lijden voorkomen wordt.
- Speciale maatregelen wat betreft het voeren en drinken voor en na het transport zijn niet nodig. Enkel in uitzonderlijke gevallen, namelijk bij vervoer langer dan vier uur is het wenselijk dat schapen kunnen drinken. Bij transport

van schapen langer dan acht uur, is het wenselijk dat ze ook rantsoen kunnen opnemen in speciaal voorziene voederbakjes.

- Als strooisel wordt het best stro gebruikt of helemaal niets. Turfstrooisel, zaagsel en vele andere producten gaan aan de vacht kleven. Bij slachtdieren komen ze bij het slachtproces ook op het karkas terecht, waarvan ze moeilijk kunnen verwijderd worden. De vrachtwagen of veetrailer moet steeds voorzien zijn van een antislipvloer of -mat.
- In de ruimte waar zich vee bevindt mogen geen goederen zijn opgeslagen die een nadelige invloed kunnen hebben op het welzijn van de dieren.
- Wanneer er geladen wordt in een vervoermiddel met meer dan één verdieping, dienen de nodige maatregelen getroffen te worden om te voorkomen dat uitwerpselen van de dieren op elkaar kunnen vallen.
- Tijdens vervoer na zonsondergang moet in de laadruimte een zwakke verlichting branden.
- Ook moet er voldoende ventilatie beschikbaar zijn. Dit wil niet zeggen dat er tocht mag heersen in het transportmiddel!
- Maak gebruik van een goede oplooplek met antislipmat of -vloer én drijfhekken die op de loopplank bevestigd zijn. Laadbruggen mogen niet steiler zijn dan 26 graden 34 minuten, oftewel 50 %. Reeds bij een hellingsgraad meer dan 10 graden (oftewel 17,6 %), moet de laadbrug voorzien zijn van een systeem, bijv. dwarslatten, waardoor de dieren gemakkelijk en zonder risico of problemen het voertuig in en uit kunnen lopen.
- Melkgevende dieren (zonder hun jongen) moeten om de twaalf uur gemolken worden.

8.4.2 Veiligheid van de drijver/transporteur

- Ga nooit recht op dieren af, maar loop schuin naar dieren toe.
- Ga nooit op een lager niveau staan dan de dieren.
- Zorg dat je in alle tijden de dieren ziet en dat zij ook jou kunnen zien.
- Werk vlot en efficiënt.
- Zorg dat alle scherpe kantjes zijn weggewerkt in het transportmiddel zodat er niemand zich aan kan snijden, stoten of kwetsen.
- Vermeld 'Vervoer van dieren' of 'Veevervoer' op het transportmiddel. Dit waarschuwt medeweggebruikers.
- Blijf altijd rustig en laat de dieren niet schrikken, hierdoor kunnen ze 'onverwachte' acties ondernemen.

8.4.3 Ruimte-eisen tijdens het transport

Voor het transport van schapen en geiten worden volgende minimum oppervlakte-eisen vooropgesteld:

Categorie	Gewicht in kg	Oppervlakte in m ² per dier
Geschoren schapen en lammeren van 26 kg en meer	< 55	0,20 tot 0,30
	> 55	> 0,30
Niet geschoren schapen	< 55	0,30 tot 0,40
	> 55	> 0,40
Hoogdrachtige ooien	< 55	0,40 tot 0,50
	> 55	> 0,50
Geiten	< 35	0,20 tot 0,30
	35 tot 55	0,30 tot 0,40
	> 55	0,40 tot 0,75
Hoogdrachtige geiten	< 55	0,40 tot 0,50
	> 55	> 0,50

MODULE PLUIMVEE

8.5 Veilig omgaan met pluimvee

In deze paragraaf gaan we meer specifiek ingaan op:

- voorbereiding voor het afleveren van vleeskuikens
- het vangen van pluimvee
- veilig rijden met levend pluimvee
- het lossen van pluimvee
- transport van opfokdieren
- beladingsdichtheid voor het vervoer van pluimvee in containers
- vangen en transporteren van kalkoenen

8.5.1 Voorbereiding voor het afleveren van vleeskuikens

De meeste kneuzingen die waargenomen worden aan de karkassen van pluimvee vinden hun oorzaak op minder dan 24 uur voor het slachten. Daarom is het belangrijk dat zoveel als mogelijk obstakels verwijderd worden voor het vangen van dieren: voedersysteem opdraaien in de laatste 24 uur, het watersysteem pas op het allerlaatste moment voor het vangen opdraaien (dit om onrust in het koppel te vermijden).

Het pakken van pluimvee dient zorgvuldig gepland te worden.

8.5.2 Het vangen van pluimvee

Het licht moet gedimd worden; net voldoende om het veilig vangen van pluimvee te kunnen garanderen. Blauw licht is hiervoor het beste. Zo kunnen de dieren weinig of niets zien en is er het minste onrust onder het koppel tijdens het vangen. Bij blauw licht kunnen kippen relatief weinig zien. De beste resultaten voor het vangen worden gehaald wanneer de kippen reeds slapen en rustig zitten.

Om vang- en laadschade tot een minimum te beperken, gebeurt dit het best door gespecialiseerde vang- en laadploegen. Deze mensen vangen de dieren op een rustige, efficiënte manier en brengen de dieren over naar de container of het krat waarin de dieren vervoerd zullen worden. Bij het vangen en laden wordt er best rekening gehouden met volgende punten:

- De dieren worden gehanteerd aan de poten, ze moeten hierbij gevangen worden en vastgehouden worden bij beide poten voor het minimaliseren van schade en om te voorkomen dat de dieren overstuur geraken.
- Gebruik verplaatsbare frames om de stal te compartimenteren. Zo voorkom je plaatselijke overbevolking.
- De dieren niet vast nemen bij de vleugels; om bloeditstortingen en gebroken vleugels te voorkomen. Als ze toch bij de vleugels zouden genomen worden, dan dient dit zo dicht mogelijk bij de rug te gebeuren om botbreuken te voorkomen.

- De dieren mogen ook niet te hoog, bij het dijbeen, vastgenomen worden; ook weer om bloeduitstortingen (blauwe plekken) te voorkomen.
- Vangen en lopen gebeurt het best in één beweging door één persoon. Dit omdat de dieren bij het doorgeven van vanger naar looper, gemakkelijk extra kneuzingen oplopen.
- Er wordt best vermeden dat de dieren veel fladderen; ook dit geeft immers kans op bloeduitstortingen.
- Het 'inkratten' in kratten of containers moet rustig gebeuren
- Het gebruik van containers verdient de voorkeur op kratten; de grotere opening bij containers zal de vang- en laadschade aanzienlijk verminderen.

Het gebruik van gordijnen voor de deuren van de stal is handig wanneer men overdag kippen vangt. Wanneer pluimvee ontsnapt is uit de container of het krat, kan je deze best in een hoek drijven waaruit het niet meer kan ontsnappen. Besef wel dat bijvoorbeeld reforme leghennen ook een beetje kunnen vliegen.

8.5.3 Het lossen van pluimvee

Indien er een wachttijd is bij het lossen, moet het pluimvee beschermd worden tegen de slechte weersomstandigheden. Een minimum luchtcirculatie doorheen de wagen belet oververhitting en ademnood.

Tijdens het lossen van pluimveekratten dient ervoor gezorgd te worden dat de kratten zoveel mogelijk in horizontale positie verkeren. Ook mogen de kratten niet meer dan 20° hellen en dient alles zo voorzichtig mogelijk te gebeuren, dit om verwondingen te voorkomen. De dieren mogen nu ook niet bij de kop, de nek, de vleugels of bij 1 poot vastgenomen worden.

Dieren die ontsnappen bij het lossen, moeten zo snel mogelijk weer gevangen worden, dit om verwondingen te voorkomen.

8.5.4 Transport van opfokdieren

Een goede communicatie en duidelijke afspraken tussen opfokker en leghennenhouder/vermeerderaar enkele dagen voor het transport is wenselijk. Hierbij kunnen o.a. laad- en lostijden afgesproken worden. Verder wordt rekening gehouden met het volgende:

- De opfokdieren worden best 15 uur voor transport nuchter gezet.
- Één uur voor het laden dient het licht in het hok aangestoken te worden; dit voorkomt bevuiling met mest van de rolcontainers of kratten.
- Stop niet teveel dieren in een krat of container. Het aantal dieren per krat of rolcontainer is afhankelijk van leeftijd, weersomstandigheden en de snelheid van laden en lossen.
- Probeer het transport vlot en zonder opstoppingen te laten verlopen. Houd de eventuele rustpauzes zo kort mogelijk.

- Haal, bij gebruik van kratten, zo snel mogelijk na aankomst op het leghennenbedrijf/moederdierenbedrijf de middelste rij kratten van de vrachtwagen zodat de rest van de dieren hierdoor meer lucht krijgt.

8.5.5 Beladingsdichtheid voor het vervoer van pluimvee in containers

De minimum vloeroppervlaktes worden als volgt vastgesteld:

Categorie	Oppervlakte in cm ²
Eendagskuikens	21-25 per kuiken
Pluimvee, behalve eendagskuikens: gewicht in kg	Oppervlakte in cm ² per kg
< 1,6	180-200
1,6 tot < 3	160
3 tot < 5	115
> 5	105

Deze getallen kunnen variëren, afhankelijk niet alleen van het gewicht en de grootte van de dieren, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en de vermoedelijke transporttijd.

8.5.6 Vangen en transporteren van kalkoenen

Ongeveer 8 uur voor het laden moet de voederverzorging bij de kalkoenen afgesloten worden zodat ze kunnen uitvasten. Water daarentegen wordt wel ter beschikking gesteld.

Een kalkoen is een relatief groot en stijf dier, schrikachtig en vatbaar voor paniekreacties, blauwe plekken en breuken. Het laden van de kalkoenen in de containers moet zeer rustig en zorgvuldig gebeuren.

Tijdens warmere dagen worden de kalkoenen die reeds in de vrachtwagen zitten van extra zuurstof voorzien met behulp van ventilatoren.

MODULE PAARDEN

8.6 Veilig omgaan met paarden: voorbereiding transport

8.6.1 Vanginstallatie

Wanneer je paarden wil vervoeren moeten ze natuurlijk eerst uit de wei gehaald worden. Goed getemde paarden zijn gewilliger en zullen dus gewoon aan het halstertouw het paardenvervoermiddel opstappen. Voor wilde paarden is dit gecompliceerder. Bereid je bij elke vangst eerst goed voor. Informeer bij de eigenaar over de paarden en het terrein. Een goede kennis van de dieren en het gebied geeft je een grotere kans op slagen. De vangsituatie hangt af van het individu of de individuen (hengst, veulen, merrie met veulen, gewond dier, kudde).

Wanneer je over een goede vanginstallatie beschikt is het veiliger werken voor mens en dier. Voorzie steeds een goede vluchtroute. De meest gebruikte vangmethodes zijn de vaste kraal, de verplaatsbare kraal en het schuthok.

- Vaste kraal:
 - gemaakt uit hout of metaal
 - bereikbaar voor het inladen van de veewagen
 - aangepast aan de kuddegrootte
 - nadeel: immobiel, ook het visuele aspect kan een rol spelen
- Verplaatsbare kraal:
 - gemaakt uit metaal
 - bereikbaar voor het inladen van de veewagen
 - aangepast aan de kuddegrootte
 - voordeel: de kraal kan naar de dieren komen
- Schuthok:
 - nadeel: de inloop is ook een ontsnappingsroute

Om de dieren in de kraal te krijgen kan je de dieren lokken met voedsel of water. Hierbij is er geen stress voor mens en dier. Creëer een vertrouwde omgeving. Vang eerst de dieren en zet dan pas de trailer tegen de kraal. Je kan ook het gebied tijdelijk verkleinen met tussenrasters. Laat in de kraal zo weinig mogelijk ruimte en hoeken en voorzie geleiding naar de vrachtwagen. Je kan best ook steeds een stevige stok als veiligheid voorzien. De paarden slaan helpt meestal niet, je kan beter de dieren gerust stellen en je aanwezigheid steeds kenbaar maken. Maak kordaat duidelijk wat je wil en creëer een rustige sfeer rond de kraal. Bij ontsnappingspogingen grijp je snel maar voorzichtig in.

Om de dieren van de kraal in de trailer te krijgen maak je best zo veel mogelijk gebruik van het kuddegevoel, pas op voor teruglopende dieren. Vermijd een steile oploop naar de trailer, verberg eventueel de oploop met wat stro. Leg eventueel wat stro uit de box

of het schuilhok in de trailer zodat het paard zich thuis voelt. Bij een trailer zonder laadklep, met achterdeurtjes, mag het paard zich niet kunnen snijden aan scherpe uitsteeksels als bijvoorbeeld een nummerbord of spatborden. Zorg ervoor dat de deuren goed worden gesloten. Kijk ook steeds de metalen deur na, roest is het begin van gaten. Als je twee paarden op een trailer vervoert, moet er een tussenschot zijn. Maak je paard los en sta klaar om hem af te laden voor de achterdeurtjes of de laadklep van de trailer geopend worden. Sommige paarden beginnen achterwaarts te gaan zodra ze merken dat de klep open is. Sommige paarden die niet een trailer in willen, zijn er soms wel toe te bewegen een grote veewagen in te gaan. Het omgekeerde kan ook het geval zijn. De rijstijl van de chauffeur van de veewagen of de auto die de trailer trekt kan er veel toe bijdragen je paard het vertrouwen in trailers en veewagens te behouden.

8.6.2 Eisen bij het transport van paarden

Paarden ouder dan 8 maanden dragen bij het vervoer een halster.

Niet-afgerichte paarden moeten geen halster dragen als ze met minder dan vier in een groep worden getransporteerd.

Volwassen paarden mogen niet samen met veulens worden getransporteerd in eenzelfde compartiment; uitgezonderd een merrie met een veulen aan de voet.

Bij transporten van langer dan 8 uur moeten de paarden geplaatst worden in individuele compartimenten

Dieren die onderling agressie vertonen kunnen niet in dezelfde groep vervoerd worden.

8.6.3 Gewenste ruimte voor paarden

Categorie	Oppervlakte in m² per dier
Volwassen paard	1.75 (0.7 x 2.5 m)
Jonge paarden (6 – 24 maand < 48 uur)	1.2 (0.6 x 2.0 m)
Jonge paarden (6 – 24 maand > 48 uur)	2.4 (1.2 x 2.0 m)
Pony's (< 144 cm)	1.0 (0.6 x 1.8 m)
Veulens 0 tot 6 maanden	1.4 (1 x 1.4 m)

8.6.4 Omgaan met paarden

8.6.4.1 Benaderen van het paard

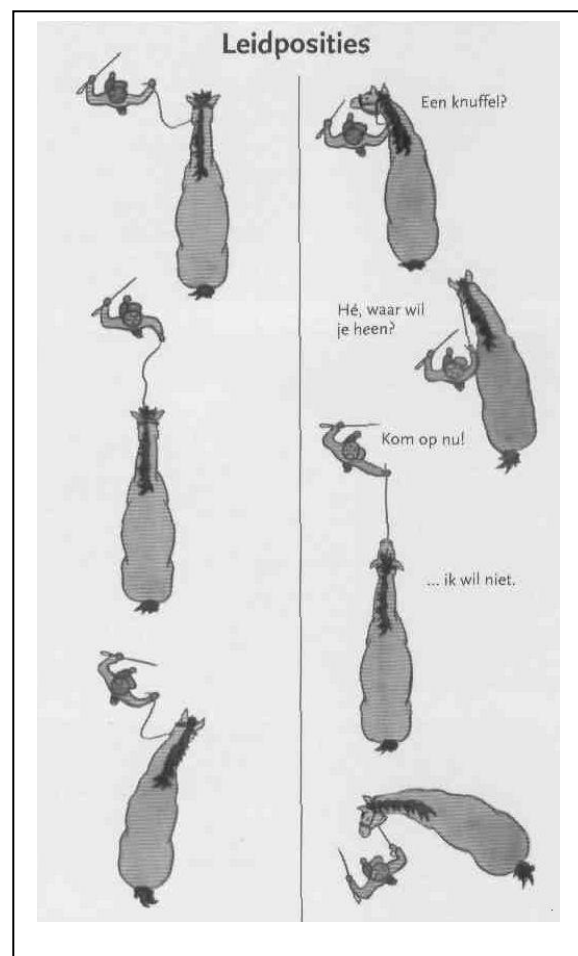
Als we naar een paard gaan moeten we altijd in ons achterhoofd houden dat een paard een prooidier is. We moeten er dan ook steeds op letten dat we het paard zijdelings proberen te benaderen, net zoals vrije paarden dat onderling doen. Bij het benaderen kijken we het paard niet strak aan maar kijken we naar de omgeving en gaan we zigzaggend op het paard af.

Door het paard aan te spreken zal het voor het paard mogelijk zijn om ons door zijn gehoor te lokaliseren. Op die manier kunnen we het paard geruststellen en het ervan overtuigen dat wij toch geen echte roofdieren zijn. Dat een paard naar ons slaat als we het in alle stilte van vanachter benaderen is de normaalste zaak van de wereld, want de krachtig uitslaande achterbenen zijn de enige verdediging tegen het aanvallende roofdier. Wanneer wij achter om het paard gaan is het dan ook aan te bevelen om met onze hand lichamenlijk contact met het paard te houden. Zo kan het paard ons blijven lokaliseren wanneer we in zijn dode gezichtshoek verdwijnen om even later aan de andere kant plots weer op te duiken.

8.6.4.2 Grondwerk met paarden

Grondwerk bestaat uit zinvolle, op elkaar gebaseerde oefeningen, waarbij u uw paard niet berijdt maar te voet naast of achter hem loopt. Bij grondwerk staat u op gelijk niveau met uw paard en werkt u op paardgerichte wijze aan respect, vertrouwen en gehoorzaamheid. Bij het grondwerk wordt er ook rekening gehouden met de lichaamstaal van het paard. Dit is belangrijk voor je eigen veiligheid tijdens het laden of afladen van het paard op een paardenvervoermiddel.

Opengesperde ogen of het rollen van de oogappel laten angst of afweer zien. Oren in de nek geven afkeer aan, maar ook voorzichtigheid en terughoudendheid. Eén oor naar voren en één opzij of naar achteren, ofwel 'spelende oren', duidt op aarzelen of besluiteloosheid. Een losjes hangende onderlip betekent welbehagen en ontspanning. Daarentegen betekent een vaste mond met samengeperste lippen altijd afkeer, ergernis of pijn. Ook de lichaamshoudingen zijn belangrijk. Paarden die elkaar niet mogen, keren elkaar het achterwerk toe en wijzen de vijand daarmee op hun gevaarlijkste wapen, de achterhoef. Wanneer die vorm van bedreiging niet voldoende is, dan wordt de hoef iets opgetild en het achterbeen iets in een hoek gebracht, klaar om te trappen. Wanneer je deze houding waarneemt bij het paard tijdens het laden, doe dan een stapje opzij zodat je een pijnlijke trap kan vermijden.

9 BIJLAGEN

9.1 Module Algemeen

9.1.1 Bijlage A-I: Vergunning vervoerder – Type 1 (niet geldig voor lange transporten)

1. VERGUNNING Nr.		
2. GEGEVENS OVER DE VERVOERDER		TYPE 1 NIET GELDIG VOOR LANGE TRANSPORTEN
2.1. Firmanaam		
2.2. Adres		
2.3. Plaats	2.4. Postcode	2.5. Lidstaten
2.6. Telefoon	2.7. Fax	2.8. E-mail
3. VERGUNNING VOOR BEPAALDE Diersoorten ☐ Wijzen van vervoer ☐		
Hier specificeren		
Datum waarop de vergunning verstrekt ...		
4. AUTORITEIT DIE DE VERGUNNING AFGEEFT		
4.1. Naam en adres		
4.2. Telefoon	4.3. Fax	4.4. E-mail
4.5. Datum	4.6. Plaats	4.7. Officieel stempel
4.8. Naam en handtekening van de ambtenaar		

9.1.2 Bijlage A-II: Vergunning vervoerder – Type 2 (alle transporten, inclusief lange transporten)

1. VERGUNNING Nr.		
2. GEGEVENS OVER DE VERVOERDER		TYPE 2 GELDIG VOOR ALLE TRANSPORTEN INCLUSIEF LANGE TRANSPORTEN
2.1. Firmanaam		
2.2. Adres		
2.3. Plaats	2.4. Postcode	2.5. Lidstaten
2.6. Telefoon	2.7. Fax	2.8. E-mail
3. REIKWIJDTE VAN DE VERGUNNING beperkt tot bepaalde Diersoorten ☐ Wijzen van vervoer ☐		
Hier specificeren		
Datum waarop de vergunning verstrijkt ...		
4. AUTORITEIT DIE DE VERGUNNING AFGEEFT		
4.1. Naam en adres		
4.2. Telefoon	4.3. Fax	4.4. E-mail
4.5. Datum	4.6. Plaats	4.7. Officieel stempel
4.8. Naam en handtekening van de ambtenaar		

9.1.3 Bijlage A-III: Certificaat voertuig

1. INSCHRIJVINGSNUMMER		
1.2. Uitgerust met navigatiesysteem:	JA	NEE
2. Diersoorten die mogen worden vervoerd		
3. OPPERVLAKTE IN M²/LAADVLOER		
4. Dit getuigschrift is geldig tot		
5. INSTANTIE DIE HET CERTIFICAAT AFGEEFT		
5.1. Naam en adres		
5.2. Telefoon	5.3. Fax	5.4. E-mail
5.5. Datum	5.6. Plaats	5.7. Stempel
5.8. Naam en handtekening		

9.1.4 Bijlage A – IV: Folder (ter info)

VERVOERDER

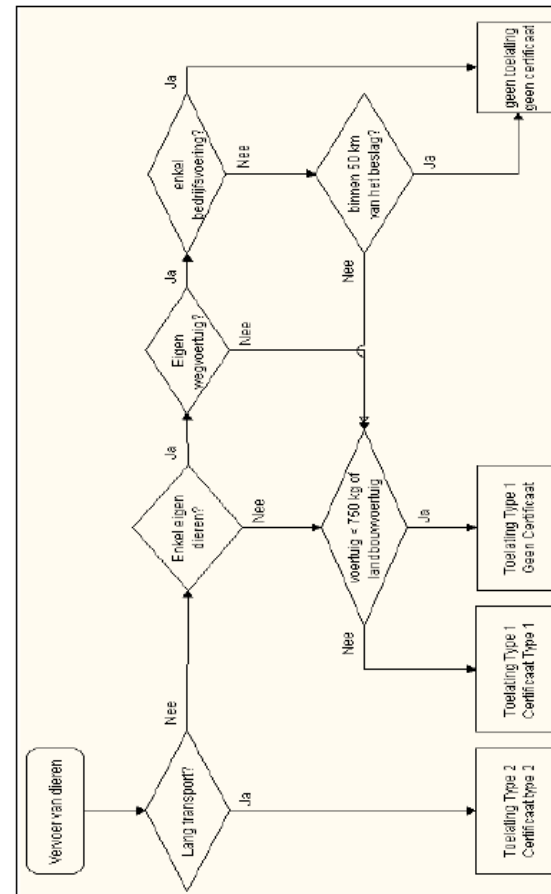

Wie moet een toelating hebben?
Moet het voertuig gekeurd worden?

INLEIDING

Op 05/01/2007 is verordening 1/2005 in voege getreden. Deze verordening brengt wijzigingen met zich mee voor de vervoerder o.a. wat betreft de toelating als vervoerder en de keuring van het voertuig. Met deze folder willen we een overzicht geven wie een toelating nodig heeft en welke voertuigen dienen gekeurd te worden.

SCHEMA

ALGEMEEN PRINCIPÉ

Het algemeen principe stelt dat wie een activiteit als vervoerder uitoefent, moet beschikken over een toelating (vergunning) als vervoerder en een gekeurd voertuig. Op dit principe zijn er uitzonderingen. Hieronder wordt het algemeen principe weergegeven. De uitzonderingen worden verder toegelicht.

Voor de documenten waarover de vervoerder moet beschikken wordt er een onderscheid gemaakt tussen kort en lang transport.

KORT TRANSPORT :

- Kort Transport op Belgisch grondgebied = transport dat minder dan 12 uur duurt
- Kort Transport en grensoverschrijdend = transport dat minder dan 8 uur duurt

LANG TRANSPORT :

- Lang Transport op Belgisch grondgebied = transport dat 12 uur of langer duurt
- Lang Transport en grensoverschrijdend = transport dat 8 uur of langer duurt

Duur van een transport = de tijd vanaf het laden (van het eerste dier) tot het lossen van het laatste dier.

LANG TRANSPORT

Wat?	Lang transport volgens de voorwaarden hierboven vermeld
Toelating als vervoerder	Ja – « Toelating Lang Transport = Type 2 »
Keuring van het voertuig	Ja – Certificaat van goedkeuring van het wegvoertuig « Lang Transport – Type 2 »
Getuigschrift van vakbekwaamheid	Ja – voor chauffeurs en verzorgers »

COMMERCIEEL VERVOER

Wat?	<ul style="list-style-type: none">- Kort transport volgens de voorwaarden hierboven vermeld- Dieren van een derde en / of eigen dieren over een afstand van meer dan 50 km- Met eigen voertuigen of voertuigen van een derde
Toelating als vervoerder	Ja – « Toelating Kort Transport – Type 1 »
Keuring van het voertuig	Ja, Certificaat van goedkeuring van het wegvoertuig « Kort Transport – Type 1 » Behalve voor : <ul style="list-style-type: none">- Lichte aanhangwagens = aanhangwagens waarvan de massa (leeg gewicht + lading) niet groter is dan 750 kg- Een landbouwaanhangwagens (= trage aanhanger getrokken door een landbouwtrekker)
Getuigschrift van vakbekwaamheid	Ja – voor chauffeurs en verzorgers »

Toelating

De voorwaarden die verbonden zijn aan de toelating of keuring kunnen opgevraagd worden bij de PCE van het FAVV.

De aanvraag voor een toelating als vervoerder dient te gebeuren bij de PCE van de provincie waar de bedrijfszettel gevestigd is. Hiervoor bestaat een standaardformulier 'Aanvraagformulier voor een registratie, een toelating en/of een erkenning'.

De toelating is 5 jaar geldig. Elke wijziging m.b.t. tot de toelating of stopzetting van de activiteit dient aan de hand van bovenstaand document gemeld te worden aan de PCE.

Keuring van het voertuig

Zowel voertuigen voor lang transport als voor kort transport moeten gekeurd worden. De keuring van een voertuig is maximaal 5 jaar geldig. Als bewijs van keuring ontvangt de vervoerder een 'Certificaat van goedkeuring van het wegvervoermiddel'.

Lichte aanhangwagens of landbouwaanhangwagens dienen niet gekeurd te worden. Als ze gebruikt worden voor lang transport moeten ze wel gekeurd worden. Deze voertuigen moet wel steeds geschikt zijn voor vervoer van dieren.

Vakbekwaamheid

Onderstaande moeten beschikken over een getuigschrift van vakbekwaamheid. Om het getuigschrift te bekomen, moeten zij een examen afleggen.

- Bestuurders die een commercieel transport (d.w.z. dat de vervoerder beschikt over een toelating) uitvoeren
- Verzorgers die een commercieel transport van landbouwhuisdieren (runderen, varkens, schapen, geiten, pluimvee, loopvogels en paarden) vergezellen

Chauffeurs en verzorgers die dit wensen, kunnen voorafgaand aan het examen een opleiding volgen.

Personeel op verzamelcentra (handelaarsstallen inbegrepen) en controleposten moeten geen examen afleggen maar zijn verplicht de opleiding te volgen.

UITZONDERINGEN

De uitzonderingen zijn enkel van toepassing voor wie een alle voorwaarden voldoet.

EIGEN COMMERCIEEL VERVOER VAN EIGEN DIEREN < 50 KM

Wat?	<ul style="list-style-type: none">- Eigen dieren- Eigen voertuig of lichte aanhangwagens- Vervoer over een afstand van maximaal 50 km van het beslag- Zelf uitvoeren of vergezellen- vervoer naar slachthuis, verzamelcentrum (veemarkt, veiling,...), ander beslag, ... , prijsskamp indien aankoop- <i>bij verplaatsing van één fokdier geldt de regel van < 50 km niet</i>
Toelating als vervoerder	Neen
Keuring van het voertuig	Neen

VERVOER IN HET KADER VAN DE BEDRIJFSVOERING

Wat?	<ul style="list-style-type: none">- Eigen dieren- Eigen vervoermiddel of lichte aanhangwagens- Zelf uitvoeren of vergezellen- Geen afstandsbeperking- weide, stallen op afstand, diergeeskundige kliniek, ...- prijsskamp, wedstrijd, ... (= verzameling zonder commercieel karakter) – indien geen aankoop
Toelating als vervoerder	Neen
Keuring van het voertuig	Neen

VOOR VERDERE INFORMATIE

DGZ-Vlaanderen, Dienst I & R
Deinse Horsweg 1 - 9031 Drongen
Tel.: 078/05 05 23 - Fax: 078/05 23 28 - i&r@dgz.be - WEBSITE : www.dgz.be

Loketten I&R

Industrielaan 29 Deinse Horsweg 1 Eduard Rodevynsstraat 29 Hagenbossesteenweg 167
8820 Tomhout 9031 Drongen 3290 Dierik 2500 Lier

openingsuren : iedere werkdag van 13:00 tot 16:30

Het is aangeraden om bij bezoek vooraf de Helpdesk I&R te contacteren 078/05.05.23
Veel problemen kunnen immers telefonisch verholpen worden.

9.1.5 Bijlage A - V: Register Reiniging en Ontsmetting ~ voertuig

Register vervoerder - Reiniging & Ontsmetting

Ontsmetting				
Datum	Uur	Gegevens van de derde die de reiniging en/of ontsmetting heeft uitgevoerd (*)	Type van ontsmettingsmiddel	Naam + handtekening controleur

(*) enkel in te vullen indien de ontsmetting niet plaatsvindt bij de inrichting van de vervoerder

9.1.6 Bijlage A VI : Register Reiniging en Ontsmetting: invulinstructie

Ontsmettingsregister

Luik 2

Ontsmetting				
Datum	Uur	Gegevens van de derde die de reinigingen en / of ontsmetting heeft uitgevoerd ⁽¹⁾ of officieel nummer van de plaats van reiniging / ontsmetting	Type van ontsmettingsmiddel	Naam + handtekening controleur
1/01/2004	11:15	427 00000	CID 20	stempel slachthuis + handtekening

⁽¹⁾ Enkel in te vullen indien de ontsmetting niet plaatsvindt bij de inrichting van de vervoerder

Invullen: Reiniging en Ontsmetting

- *Datum* : Datum van ontsmetting
- *Uur* : Tijdstip van ontsmetting
- *Gegevens van de derde die de reinigingen en/of ontsmetting heeft uitgevoerd of officieel nummer van de plaats van reiniging / ontsmetting* :
Gegevens of Sanitelenummer van de plaats waar de ontsmetting gebeurde :
 - o Beslag → beslagnummer
 - o Handelaar → erkenningsnummer van de handelaar
 - o Verzamelcentrum → erkenningsnummer van het verzamelcentrum (*25- *****)
 - o Slachthuis → erkenningsnummer van het slachthuis (*27- *****)
 - o Een tijdelijke verzamelplaats : tentoonstelling, prijskamp, ... → krijgt een tijdelijk erkenningsnummer van 8 cijfers
- *Naam van het erkend ontsmettingsmiddel* : Naam van het gebruikt product (moet goedgekeurd zijn door het FAVV – lijst terug te vinden op : www.favv.be)
- *Officiële controle op de ontsmetting* : Handtekening en officiële stempel van de inspecteur-dierenarts (indien de reiniging / ontsmetting plaatsvond op een markt of in een slachthuis)

9.1.7 Bijlage A-VII: Getuigschrift van vakbekwaamheid

België	Belgique	Belgien	Belgium
Getuigschrift	Certificat	Nachweis	Certificate
VAKBEKWAAMHEID VOOR BESTUURDERS EN VERZORGENS	APTITUDE PROFESSIONELLE POUR LES CONDUCTEURS ET LES CONVOYEURS	BEFÄHIGUNGSNACHWEIS FÜR FAHRER UND BETREUER	CERTIFICATE OF COMPETENCE FOR DRIVERS AND ATTENDANTS

1. GEGEVENS OVER DE BESTUURDER / VERZORGER - IDENTIFICATION DU CONDUCTEUR / CONVOYEUR ANGABEN ZUR IDENTIFIZIERUNG DES FAHRERS / BETREUERS - DRIVER / ATTENDANT IDENTIFICATION 1.1. familienaam / nom / Familienname / surname 1.2. voornamen / prénoms / Vornamen / first names		
1.3. geboortedatum / date de naissance Geburtsdatum / date of birth	1.4. geboorteplaats en land / lieu et pays de naissance Geburtsland und Ort / place and country of birth	1.5. nationaliteit / nationalité Staatsangehörigkeit / nationality
2. GETUIGSCRIFT / CERTIFICAT / BEFÄHIGUNGSNACHWEIS / CERTIFICATE 2.1. nummer / numéro / Nummer / number 2.2. geldig tot / valable jusqu'au / Gültig bis / valid until		
3. INSTANTIE DIE HET GETUIGSCRIFT AFGEEFT / ORGANISME DELIVRANT LE CERTIFICAT AUFSTELLUNGSSTELLE / BODY ISSUING THE CERTIFICATE 3.1. naam en adres / nom et adresse / Name und Anschrift / name and address		
3.2. tel	3.3. fax	3.4. E-Mail
3.5. datum / date	3.6. plaats / lieu / Ort / place	3.7. stempel / cachet / Amtssiegel / stamp
3.8. naam en handtekening / nom et signature / Name und Unterschrift / name and signature		

9.1.8 Bijlage A-VIII: Document voor noodslachting

FAVV

Volgnummer :

DOCUMENT VOOR HET VERVOER VAN IN NOOD GESLACHTE DIEREN

LUIK A – Verklaring van de exploitant van het levensmiddelenbedrijf (1).

Ondergetekende,, exploitant van het levensmiddelenbedrijf dat het dier heeft gefokt, met name:

- gelegen te.....(adres)
- beslagnummer:.....
- gezondheidsstatuut B – L – T:.....

verklaart dat aan het volgende in nood geslacht dier :

- diersoort:
- identificatienummer:

de volgende geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik of andere behandelingen werden toegediend (2):

.....
.....
.....
.....

Gedaan te, op

(Handtekening van de exploitant).

LUIK B – Verklaring van de erkende dierenarts (1).

Ondergetekende, Dr., erkende dierenarts, wonende te.....
....., verklaart dat het in luik A vermelde dier op
.....(datum) om(uur) een noodslachting heeft ondergaan om de volgende reden:.....

Ik bevestig dat het dier vóór de keling door mij met gunstig resultaat aan een gezondheidsonderzoek werd onderworpen.

Ik bevestig dat het dier geen enkel teken vertoonde van een besmettelijke ziekte die verplicht moet worden gemeld.

Ik bevestig dat het dier geen (3) nerveuze symptomen vertoonde. Zo het dergelijke symptomen vertoonde, kunnen zij met zekerheid worden toegeschreven aan een andere oorzaak dan hondsdolheid of overdraagbare spongiforme encephalopathie, namelijk:

Toegediende geneesmiddelen en/of behandeling:

Gedaan te, op.....

(Stempel en handtekening van de erkende dierenarts).

LUIK C – Verklaring van de officiële dierenarts (4).

Ondergetekende, Dr., officiële dierenarts van het FAVV in het slachthuis,
.....

(naam, adres, erkenningsnummer) verklaart dat het vlees afkomstig van het hierboven beschreven dier, na een bacteriologisch onderzoek en een onderzoek met het oog op het opsporen van residuen van kiemgroeiremmende werking, voor de menselijke consumptie geschikt / ongeschikt (3) werd verklaard om de volgende reden (5).....

Gedaan te, op

(Stempel en handtekening van de officiële dierenarts in het slachthuis).

- (1) Het origineel exemplaar van het document met de volledig ingevulde luiken A en B begeleidt het in nood geslachte dier tijdens het rechtstreekse vervoer van het levensmiddelenbedrijf waar het werd gefokt naar het slachthuis. Zowel de exploitant als de erkende dierenarts bewaren gedurende 3 jaar een kopie.
- (2) De toegediende geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik of andere behandelingen dienen te worden vermeld tezamen met de data van toediening of behandeling en de wachttijden.
- (3) Schrapen wat niet past.
- (4) De officiële dierenarts vult luik C van het originele exemplaar in en bewaart het document gedurende drie jaren in het slachthuis.
- (5) Enkel in te vullen indien het vlees ongeschikt werd verklaard voor menselijke consumptie.

9.1.9 Bijlage LT - I: Journaal

AFDELING I:
PLANNING

1.1. ORGANISATOR Naam en adres ^(*) ^(b)		1.2. Naam van de voor het transport verantwoordelijke persoon		
		1.3. Telefoon/Fax		
2. VERWACHTE TOTALE DUUR (uren/dagen)				
3.1. Plaats en land van VERTREK		4.1. Plaats en land van BESTEMMING		
3.2. Datum	3.3. Tijdstip	4.2. Datum	4.3. Tijdstip	
5.1. Diersoort	5.2. Aantal dieren	5.3. Nummer(s) van het (de) veterinaire certificaat (certificaten)		
5.4. Geschat totaalgewicht van de partij (in kg):		5.5. Voor de partij voorziene totale vloeroppervlakte (in m ²):		
6. LIJST VAN GEPLANDE RUSTPLAATSEN, OVERLAADPLAATSEN EN PLAATSEN VAN UITGANG				
6.1. Naam van de plaatsen waar de dieren zullen rusten of zullen worden overgeladen (incl. plaatsen van uitgang)	6.2. Aankomst		6.3. Duur (in uren)	6.4. Naam van de vervoerder en nummer van de vergunning (indien verschillend van de organisator)
	Datum	Tijd		
7. Ondergetekende, organisator, verklaart hierbij dat hij verantwoordelijk is voor de organisatie van bovenvermeld transport en dat hij passende voorzieningen getroffen heeft om het welzijn van de dieren gedurende het hele transport in de zin van Verordening (EG) nr. 1/2005 van de Raad.				
8. Handtekening van de organisator				

^(*) Organisator: zie definitie in artikel 2, onder q), van Verordening (EG) nr. 1/2005

^(b) Is de organisator tevens vervoerder, dan moet het nummer van de vergunning worden vermeld.

AFDELING 2:
PLAATS VAN VERTREK

1. HOUDER ^(a) op de plaats van vertrek — Naam en adres (indien verschillend van de organisator genoemd in afdeling 1)		
2. Plaats en lidstaat van vertrek ^(b)		
3. Datum en tijdstip waarop het eerste dier is ingeladen ^(b)	4. Aantal verladen dieren ^(b)	5. Identificatie van het vervoermiddel
6. Ondergetekende, houder van de dieren op de plaats van vertrek, verklaart hierbij dat hij bij het inladen van de dieren aanwezig is geweest. Voorzover hem bekend, waren bovengenoemde dieren ten tijde van het inladen geschikt voor vervoer en waren de voorzieningen en procedures voor de behandeling van de dieren in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1/2005 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten.		
7. Handtekening van de houder op de plaats van vertrek		
8. AANVULLENDE CONTROLES BIJ VERTREK		
9. DIERENARTS op de plaats van vertrek (naam en adres)		
10. Ondergetekende, dierenarts, verklaart hierbij dat hij het inladen van bovengenoemde dieren heeft gecontroleerd en goedgekeurd. Voorzover hem bekend, waren de dieren ten tijde van het vertrek geschikt voor vervoer en waren het vervoermiddel en de vervoermethoden in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1/2005		
11. Handtekening van de DIERENARTS		

^(a) Houder: zie definitie in artikel 2, onder k), van Verordening (EG) nr. 1/2005

^(b) Indien verschillend van afdeling 1.

AFDELING 3:
PLAATS VAN BESTEMMING

1. HOUDER op de plaats van bestemming/ OFFICIËLE DIERENARTS — Naam en adres ^(a)			
2. Plaats en lidstaat van bestemming/Controlepunt ^(a)		3. Datum en tijdstip van de controle	
4. VERRICHTE CONTROLES		5. CONTROLLERESULTATEN	
		5.1. CONFORM	5.2. VOORBEHOUD
4.1. Vervoerder Vergunningsnummer ^(b)		☐	☐
4.2. Bestuurder Nummer getuigschrift van vakbekwaamheid		☐	☐
4.3. Vervoermiddel Identificatie ^(c)		☐	☐
4.4. Beschikbare ruimte Gemiddelde oppervlakte/dier in m ²		☐	☐
4.5. Aantekeningen in het journaal en transporttijdlimieten		☐	☐
4.6. Dieren (van elke categorie het aantal vermelden)			
Totaal gecontroleerd	O Ongeschikt	D Dood	G Geschikt
6. Ondergetekende, houder van de dieren op de plaats van bestemming/officiële dierenarts, verklaart hierbij dat hij deze partij dieren heeft gecontroleerd. Voorzover hem bekend, werden bij de controle bovenvermelde resultaten geconstateerd. De bevoegde autoriteiten worden zo spoedig mogelijk van elk voorbehoud, en in ieder geval van aangetroffen dode dieren in kennis gesteld.			
7. Handtekening van de houder op de plaats van bestemming/ officiële dierenarts (met officieel stempel)			

^(a) Doorhalen wat niet van toepassing is.
^(b) Indien verschillend van afdeling 1.
^(c) Indien verschillend van afdeling 2.

VERKLARING VAN DE VERVOERDER

DEZE VERKLARING MOET DOOR DE BESTUURDER TIJDENS HET TRANSPORT INGEVULD WORDEN, EN MOET BINNEN [EEN MAAND] NA AANKOMST OP DE PLAATS VAN
BESTEMMING AAN DE BEVOEGDE AUTORITEIT VAN DE PLAATS VAN VERTREK WORDEN TOEGEZONDEN

Feitelijke route — rustplaatsen, overlaadplaatsen en plaatsen van uitgang

Plaats en adres	Aankomst		Vertrek		Duur van de pauze	reden
	Datum	Tijd	Datum	Tijd		

Reden voor verschillen tussen feitelijke en voorgenomen route/Anderere opmerkingen

Aantal en oorzaak van de verwondingen en/of sterfgevallen tijdens het transport

Naam en handtekening van de bestuurder(s)

Naam en vergunningsnummer van de vervoerder

Ondergetekende, vervoerder, verklaart hierbij dat bovenstaande gegevens juist zijn; de bevoegde autoriteit van de plaats van vertrek wordt van elke gebeurtenis die de dood van een dier veroorzaakt, in kennis gesteld.

Datum en plaats

Handtekening van de vervoerder

Datum en tijdstip van aankomst op plaats van bestemming

AFDELING 5:

MODELFORMULIER VOOR HET MELDEN VAN ONREGELMATIGHEDEN Nr.

Een kopie van dit formulier moet samen met een kopie van afdeling 1 van het journaal aan de bevoegde autoriteit worden toegezonden.

1. DECLARANT Naam, functie en adres	
2. Plaats en lidstaat waar de onregelmatigheid is geconstateerd	3. Datum en tijdstip waarop de onregelmatigheid is geconstateerd
4. SOORT ONREGELMATIGHEID/-HEDEN VOLGENS VERORDENING (EG) Nr. 1/2005 VAN DE RAAD	
4.1. Geschiktheid voor vervoer ⁽¹⁾ ☐	4.6. Beschikbare ruimte ⁽⁶⁾ ☐
4.2. Vervoermiddelen ⁽²⁾ ☐	4.7. Vervoersvergunning ⁽⁷⁾ ☐
4.3. Transportmethoden ⁽³⁾ ☐	4.8. Getuigschrift van vakbekwaamheid van de bestuurder ⁽⁸⁾ ☐
4.4. Transporttijdlimieten ⁽⁴⁾ ☐	4.9. Journaalaantekeningen ☐
4.5. Aanvullende bepalingen voor lange transporten ⁽⁵⁾ ☐	4.10. Andere ☐
4.11. Opmerkingen:	
5. Ondergetekende verklaart hierbij dat hij de bovengenoemde partij dieren heeft gecontroleerd en het in dit verslag beschreven voorbehoud ten aanzien van de naleving van Verordening (EG) nr. 1/2005 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten heeft gemaakt.	
6. Datum en tijdstip van de aangifte bij de bevoegde autoriteit	7. Handtekening van de declarant

9.2 Module Rundvee

9.2.1 Bijlage R-I: Register Rundvee

Register vervoerder Runderen

Pagina van

Luik 1

Registratienummer van de vervoerder: BE Nummerplaat van het transportmiddel :

Algemene informatie	Laden ¹			Identificatie			Lossen ²		
<i>Belgisch erkenningnummer van de handelaar of buitenlands nummer ³</i>	<i>Datum</i>	<i>Uur</i>	<i>Officieel nummer van de laadplaats</i>	<i>Officieel nummer van het herkomstbeslag</i>	<i>Officieel nummer van dier</i>	<i>Nummer van het gezondheidscertificaat</i>	<i>Datum</i>	<i>Uur</i>	<i>Officieel nummer van de losplaats</i>

¹ Oorsprong (laden): beslag - verzamelcentrum - handelaar
² Bestemming (lossen): beslag - verzamelcentrum - handelaar - slachthuis
³ Erkenningnummer van de handelaar voor wiens rekening het vervoer wordt uitgevoerd

Datum :
Handtekening:

9.3 Module Varkens

9.3.1 Bijlage V - I: Laad- en losbon Varkens

Naam Straat Postcode Gemeente Tel Fax BTW	 DIERENGEZONDHEIDSZORG VLAANDEREN	Barcode NR 1234567890	
Toelatingsnummer vervoerder BE12345678	Registratienummer handelaar	Nummerplaat voertuig	Nummer gezondheidscertificaat (indien voorkomend)
LAADBEWEGING		LOSBEWEGING	
Datum	Uur	Vermoedelijk losuur	Datum
			Uur
Sanitelenummer laadplaats (Laadplaats: beslag / verzamelplaats)		Sanitelenummer losplaats (Losplaats: slachthuis / beslag / verzamelplaats)	
IDENTIFICATIE VAN DE DIEREN			
Codes 1 tot 4 voor vakjes categorie 1 = gezelschapsvarken 2 = fokvarken 3 = vleesvarken 4 = big		Aantal	Categorie (codes 1 tot 4) Statuut
Handtekening verantwoordelijke laadplaats		Handtekening verantwoordelijke losplaats	
Handtekening vervoerder			
Alle gegevens over laden en lossen zijn conform			

9.3.2 Bijlage V - II: Invulinstructie Laad- en Losbon

Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw

FL_V_001_080429

LAAD- EN LOSBON VARKENS

OPGELET !

De vervoerder is verantwoordelijk voor het doorsturen van de gegevens naar Sanitel.

Voor meer info : www.dgz.be of 078/05 05 23

De bonnen worden niet doorgestuurd door het slachthuis.

Er mag enkel een etiket gekleefd worden op het roze exemplaar.

Op de andere bonnen mogen geen etiketten gekleefd worden.

INVULINSTRUCTIE

Algemeen

- Registratienummer van de handelaar (nummer van de persoon voor wie het vervoer gedaan wordt)
- Nummerplaat van het voor het vervoer gebruikte voertuig (= van het gedeelte waarin de dieren zich bevinden)
- Ingeval intracommunautair handelsverkeer of export : nummer van het gezondheidscertificaat dat de partij dieren vergezelt.

Laadbeweging

- Datum en tijdstip van laden
- Vermoedelijk losuur: geschat losuur
- Sanitelenummer van de laadplaats : beslag, verzamelplaats
- Handtekening verantwoordelijke van de laadplaats

Identificatie van de dieren

- Aantal dieren en categorie : noteer het aantal dieren en de code van de categorie
- 1: Gevelaprovies
- 2: Ribankex: mannelijke en vrouwelijke dieren met inbegrip van opfokvarkens
- 3: Vleesvarkens : jong (mannelijk of vrouwelijk) varken vanaf ongeveer 3 maand tot slachtoprijheid.
- 4: *Bg* : enkel de gespende biggen en tot aan begin opfok- of begin mestperiode.
- Statuut: Aujeszkystatuut (A0, A1, A2, A3 of A4)

Uitladen

- Datum en tijdstip van lossen
- Sanitelenummer van de losplaats: beslagnummer, verzamelplaats, slachthuis
- Handtekening verantwoordelijke van de losplaats.

Praktische werkwijze:

- Werk steeds met een blauwe of zwarte balpen en druk goed door zodat de gegevens duidelijk leesbaar zijn op de drie exemplaren
- Zorg ervoor dat de laad- en losbon steeds ondertekend is door de verschillende partijen

Laden :

- Vul de handelaar, nummerplaat en alle gegevens van LADEN in alsook het vermoedelijke losuur en de gegevens van LOSSEN die reeds beschikbaar zijn
- Kleef een laadplaatetiket (etiket met residustatuut) op het roze exemplaar voor de losplaats
- De verantwoordelijke van de laadplaats ondertekent in het daarvoor bestemde vak
- De verantwoordelijke v/d laadplaats ontvangt het gele exemplaar

Lossen :

- Vul alle gegevens van LOSSEN in
- De verantwoordelijke van de losplaats ondertekent in het daarvoor bestemde vak
- De verantwoordelijke van de losplaats ontvangt het roze exemplaar

Reinigen – Ontsmetten :

Deze gegevens worden ingevuld op een apart document.

9.4 Module Schapen en geiten

9.4.1 Bijlage SGH - I: Verplaatsingsdocument 'Kleine Herkauwers'

Verplaatsingsdocument Schapen, Geiten en Hertachtigen	 Agence Fédérale pour la Sécurité de la Chaîne Alimentaire Federale Agentie voor de Veiligheid van de Voedselketen	Documentnummer ¹	
A. VERVOERDER			
Toelatingsnummer vervoerder ¹ : BE / / 20....	Handelaar (overnemer):	Nummerplaat voertuig:	
B. LADEN		C. LOSSEN	
Sanitelnummer laadplaats ⁴ : / / 20....		Sanitelnummer losplaats ² : / / 20....	
Verantwoordelijke (naam + voornaam):		Verantwoordelijke (naam + voornaam):	
Adres laadplaats		Adres losplaats ³ (of exportcertificaatnr ⁶)	
D. VERPLAATSTE DIEREN (VOOR EÉNZELFDE VERPLAATSEING)			
Diersoort:	Totaal aantal ⁵ :	waarvan slachtlammeren aantal ⁶ :	
INDIVIDUELE OORMERKNUMMERS VERMELDEN (NIET VOOR SLACHTLAMMEREN)			
1)	2)	3)	4)
5)	6)	7)	8)
9)	10)	11)	12)
13)	14)	15)	16)
17)	18)	19)	20)
21)	22)	23)	24)
25)	26)	27)	28)
29)	30)	31)	32)
Datum: / / 20.... Uur:	Geschatte/verwachte reistijd:	Datum: / / 20.... Uur:	
Handtekening laadplaats	Handtekening vervoerder	Handtekening losplaats	
<small> ¹ Documentnummer = Sanitelnummer laadplaats vb. BE12345678-0501, laatste 2 cijfers van het jaartal, volgnummer (voor elke laadplaats te beginnen bij 1) vb. BE12345678-0501101 ² Sanitelnummer vervoerder of beslagnummer bij eigen vervoer ³ Sanitelnummer laadplaats = beslagnummer of erkenningsnummer verzamelcentrum ⁴ Sanitelnummer laadplaats = beslagnummer of erkenningsnummer verzamelcentrum ⁵ ander belang, slachtstap of verzamelcentrum ⁶ slachtstap + slachtstapnummer in eenzelfde verplaatsing ⁷ bij export: als bestemming enkel het exportcertificaat invullen ⁸ voor slachtstapnummer het aantal slachtstapnummers </small>			

9.4.2 Bijlage SGH - II: Invulinstructie Verplaatsingsdocument

1 Op de laadplaats

Vervoerder

- **Rubriek A:**
 - Toelatingsnummer van de vervoerder
 - Naam van de handelaar (overnemer)
 - Nummerplaat van het voertuig
- **Rubriek C Lossen:**
 - Sanitelenummer losplaats
 - Verantwoordelijke van de losplaats : naam + voornaam
 - Adres van de losplaats of exportcertificaatnummer
- Ondertekent in het vak ' Handtekening Vervoerder'

Verplaatsingsdocument Schapen, Geiten en Hertachtigen		Documentnummer ¹	
A. VERVOERDER			
Toelatingsnummer vervoerder ¹ BE 4902199	Handelaar (overnemer): B. C. S. A. 123	Nummerplaat voertuig: A B C 123	
B. LADEN		C. LOSSEN	
Sanitelenummer laadplaats ⁴		Sanitelenummer losplaats ² : 427890123	
Verantwoordelijke (naam + voornaam):		Verantwoordelijke (naam + voornaam): Slachthuis Lokeren	
Adres laadplaats		Adres losplaats (of exportcertificaatnr ³): Schapenstraat 5 9160 Lokeren	
D. VERPLAATSTE DIEREN (VOOR ÉÉNZELFDE VERPLAATSENG)			
Diersoort:	Totaal aantal ⁵ :	waarvan slachtlammeren aantal ⁶ :	
INDIVIDUELE OORMERKNUMMERS VERMELDEN (NIET VOOR SLACHTLAMMEREN)			
1)	2)	3)	4)
5)	6)	7)	8)
9)	10)	11)	12)
13)			16)
17)			20)
21)			24)
25)			28)
29)			32)
VERVOERDER			
Datum: / / 20... Uur:	Geschatte/verwachte reistijd:	Datum: / / 20... Uur:	
Handtekening laadplaats	Handtekening vervoerder XXXXXXXXXXXX	Handtekening losplaats	
¹ Documentnummer - Sanitelenummer hoofdzaak nr. BE2245078-0501 Jaars 2 cijfers van het jaartal, volgnummer (voor elke laadplaats te gebruiken bij 1) en BE2245078-0501101 ² Sanitelenummer vervoerder of vervoersadres bij eigen vervoer ³ Exportcertificaatnummer - hoofdgnummer of oormerksnummer vervoersadres ⁴ Dieren: 1 dachtlammeren in eenzelfde vervoering ⁵ Totaal aantal: als bestemming enkel het exportcertificaat invullen ⁶ voor slachtlammeren, het aantal dachtlammeren			

Verantwoordelijke van de laadplaats

- **Documentnummer :**
Sanitelenummer van de laadplaats / laatste 2 cijfers van het huidige jaartal / volgnummer (dit volgnummer begint per laadplaats en per jaar bij 1)
Vb. 400-12345/05/1
- **Rubriek B Laden :**
 - Sanitelenummer laadplaats
 - Verantwoordelijke : naam + voornaam
 - Adres van de laadplaats
- **Rubriek D Verplaatste dieren :**
 - Diersoort : schapen, geiten of hertachtigen
 - Totaal aantal : totaal aantal fokdieren + slachtlammeren die samen vervoerd worden met éénzelfde bestemming
 - Waarvan aantal jonge slachtdieren : het aantal slachtlammeren (dieren jonger dan 12 maand die van het geboortebeslag rechtstreeks afgevoerd worden naar een binnenlands slachthuis)
 - Individuele oormerksnummers : landcode + controlegetal + 8 cijfers van alle 'fokdieren' (dieren met 2 oormerken, geboren na 9/07/2005)
- Datum + uur
- Geschatte/verwachte reistijd
- Handtekening: verantwoordelijke laadplaats

De vervoerder neemt 2 exemplaren van het document mee naar de losplaats, één exemplaar blijft bij de verantwoordelijke van de laadplaats. Dit wordt gedurende 5 jaar bewaard bij het register van het beslag

Verplaatsingsdocument
Schapen, Geiten en Hertachtigen

Documentnummer¹
40-0-29-872-0517

A. VERVOERDER			
Toelatingsnummer vervoerder: BE 42.0-01.879	Handelaar (overname): BE 42.872.020	Nummerslaak voertuig: ABC123	
B. LADEN		C. LOSSEN	
Saniteitsnummer laadplaats: 96120-2-9-9-7-2		Saniteitsnummer losplaats: 42-1-9-9-7-2	
Verantwoordelijke (naam + voornaam): VAN SCHAAP JOZEF		Verantwoordelijke (naam + voornaam): Stichting Lokeren	
Adres laadplaats: GEITEVUURSTRAAT 45 9000 GENT		Adres losplaats (of exportcertificaat): Schapenstraat 5 9160 LOKEREN	
D. VERPLAATSTE DIEREN (VOOR ÉÉNZEELFDE VERPLAATSENS)			
Diersoort: SCHAPEN	Totaal aantal ² : 2	waarvan slachtlammeren aantal ³ : 0	
INDIVIDUELE OORMERKNUMMERS VERMELDEN (NIET VOOR SLACHTLAMMEREN)			
1) BE123456789	2) DE977654321	3) _____	4) _____
5) _____	6) _____	7) _____	8) _____
9) _____	10) _____	11) _____	12) _____
13) _____	14) _____	15) _____	16) _____
17) _____	18) _____	19) _____	20) _____
21) _____	22) _____	23) _____	24) _____
25) _____	26) _____	27) _____	28) _____
29) _____	30) _____	31) _____	32) _____
LAADPLAATS			
Datum: 24/07/2010 Uur: 08:00		Datum: 1/120 Uur: _____	
Handtekening laadplaats: YYYYYYYYYY		Handtekening vervoerder: XXXXXXXXXX	
Handtekening losplaats:		Handtekening losplaats:	

¹ Documentnummer - Saniteitsnummer laadplaats v.b. BE12345678901. Jaarte 2 cijfers van het jaartal, volgsnummer (voor elke laadplaats te gebruiken bij 1) v.b. BE12345678-0501001
² Saniteitsnummer vervoerder of belanghebbende bij eigen vervoer
³ Saniteitsnummer laadplaats = belanghebbende of belanghebbende vervoersinstelling
⁴ Jaarte toelating, slaat af op vervoersinstelling
⁵ Inhoud van slachtlammeren in eenzelfde verpakking
⁶ Tijdsduur als besmetting enkel het exportcertificaat invullen
⁷ voor slachtlammeren, het aantal slachtlammeren

2 Op de losplaats

Vervoerder

- Overhandigt de 2 exemplaren aan de verantwoordelijke van de losplaats voor aanvulling
- Na aanvulling krijgt de vervoerder één exemplaar het origineel terug, dit bewaart hij gedurende 5 jaar als deel van zijn vervoersregister

Verantwoordelijke van de losplaats

- Controleert de gegevens in Rubriek C en Rubriek D
- Noteert datum en uur
- Ondertekent het document
- Bewaart één exemplaar gedurende 5 jaar bij zijn register

Verplaatsingsdocument
Schapen, Geiten en Hertachtigen

Documentnummer¹
40-0-29-872-0517

A. VERVOERDER			
Toelatingsnummer vervoerder: BE 42.0-01.879	Handelaar (overname): BE 42.872.020	Nummerslaak voertuig: ABC123	
B. LADEN		C. LOSSEN	
Saniteitsnummer laadplaats: 96120-2-9-9-7-2		Saniteitsnummer losplaats: 42-1-9-9-7-2	
Verantwoordelijke (naam + voornaam): VAN SCHAAP JOZEF		Verantwoordelijke (naam + voornaam): Stichting Lokeren	
Adres laadplaats: GEITEVUURSTRAAT 45 9000 GENT		Adres losplaats (of exportcertificaat): Schapenstraat 5 9160 LOKEREN	
D. VERPLAATSTE DIEREN (VOOR ÉÉNZEELFDE VERPLAATSENS)			
Diersoort: SCHAPEN	Totaal aantal ² : 2	waarvan slachtlammeren aantal ³ : 0	
INDIVIDUELE OORMERKNUMMERS VERMELDEN (NIET VOOR SLACHTLAMMEREN)			
1) BE123456789	2) DE977654321	3) _____	4) _____
5) _____	6) _____	7) _____	8) _____
9) _____	10) _____	11) _____	12) _____
13) _____	14) _____	15) _____	16) _____
17) _____	18) _____	19) _____	20) _____
21) _____	22) _____	23) _____	24) _____
25) _____	26) _____	27) _____	28) _____
29) _____	30) _____	31) _____	32) _____
LOSPLAATS			
Datum: 24/07/2010 Uur: 08:00		Datum: 1/120 Uur: 08:45	
Handtekening laadplaats: YYYYYYYYYY		Handtekening vervoerder: XXXXXXXXXX	
Handtekening losplaats:		Handtekening losplaats: ZZZZZZZZZZ	

¹ Documentnummer - Saniteitsnummer laadplaats v.b. BE12345678901. Jaarte 2 cijfers van het jaartal, volgsnummer (voor elke laadplaats te gebruiken bij 1) v.b. BE12345678-0501001
² Saniteitsnummer vervoerder of belanghebbende bij eigen vervoer
³ Saniteitsnummer laadplaats = belanghebbende of belanghebbende vervoersinstelling
⁴ Jaarte toelating, slaat af op vervoersinstelling
⁵ Inhoud van slachtlammeren in eenzelfde verpakking
⁶ Tijdsduur als besmetting enkel het exportcertificaat invullen
⁷ voor slachtlammeren, het aantal slachtlammeren

9.4.3 Bijlage SGH - III: Uitzonderingen bij het invullen van het verplaatsingsdocument

1. Speciale Merking

Wat?

Wanneer een schaap of geit bestemd voor de onmiddellijke overbrenging naar een binnenlands slachthuis een identificatiemiddel heeft verloren, brengt de verantwoordelijke vóór het vertrek een beslagoomerk aan in het oor zonder oormerk. Hiermee is enkel de rechtstreekse overbrenging van het schaap of de geit naar een binnenlands slachthuis toegestaan, zonder te passeren via een ander beslag, halteplaats, verzamelcentrum of bedrijfsruimten van een handelaar.

Deze speciale merking en de bestemming dienen op het verplaatsingsdocument en in het bedrijfsregister vermeld te worden

Op welke manier moet de speciale merking genoteerd worden op het verplaatsingsdocument?

Het oormerk wordt genoteerd op het verplaatsingsdocument. In het veld wordt naast het oormerk de code H (= hermerking) vermeld gevolgd door het volgnummer van het geplaatste beslagoomerk (zonder de nullen).

INDIVIDUELE OORMERKNUMMERS VERMELDEN (NIET VOOR DE BLAUWE OORMERKEN)			
1) BE 1234 5678 (H 0543)	2)	3)	4)
5)	6)	7)	8)
9)	10)	11)	12)
13)	14)	15)	16)
17)	18)	19)	20)
21)	22)	23)	24)
25)	26)	27)	28)
29)	30)	31)	32)

2. Vervoer "Heen naar" en "Terug van" een toegelaten verzamelcentrum

Wat?

Bij verplaatsing van éénzelfde groep dieren met commerciële doeleinden moet een verplaatsingsdocument worden opgemaakt, één per beweging en per bestemming.

Dus:

Bij vervoer van dieren van het beslag naar het toegelaten verzamelcentrum (prijskamp, keuring, tentoonstelling, sportwedstrijd, demonstratie, beurs) en terug moet « één verplaatsingsdocument opgemaakt worden voor het transport naar het toegelaten verzamelcentrum en één verplaatsingsdocument voor het transport terug naar het beslag.

Uitzondering

Indien alle dieren die naar het toegelaten verzamelcentrum vervoerd worden, terugkeren naar het beslag (dus geen aankoop en geen verkoop van dieren) dient er geen nieuw verplaatsingsdocument opgemaakt te worden. Het volstaat dat de verantwoordelijke van het verzamelcentrum op het document een stempel plaatst met de vermelding 'HEEN en TERUG' en met de identificatie van het verzamelcentrum.

9.5 Module Pluimvee en Loopvogels

9.5.1 Bijlage PL - I: Document begeleiding slachtpluimvee

DOCUMENT BEGELEIDING SLACHTPLUIMVEE

1 I. RUBRIEK VOORBEHOUDEN AAN DE VERANTWOORDELIJKE VAN HET PLUIMVEEBEDRIJF

1. Sanitel-vignette, zo niet :
 Beslagnummer :
 Naam verantwoordelijke :
 Adres :
 Postcode / woonplaats :
 Tel. Fax :

2. Identificatie van producerende :
 Aantal stuks pluimvee bij opzet : Soort en type (vleeskippen/legkippen/kalkoenen/andere) :
 Datum van opzet :

Kwalificatie : A B C

3. Voeders met verplichte wachttijd toegediend gedurende de laatste 6 weken

Naam van het voeder	Gebruikte additieven met wachttijden			
	Naam van additief	Begindatum	Einddatum	Wachttijd

4. Naam en plaats van slachthuis van bestemming :
 Vermoedelijke slachtdatum :

5. Het hierboven geïdentificeerde pluimvee is niet afkomstig van een bedrijf waar het pluimvee en de producten door de Dienst onder bewaard of definitief beslag werden geplaatst.

Naar waarheid ingevuld
door de bedrijfsverantwoordelijke :
.....
(handtekening)
Datum

2 II. RUBRIEK VOORBEHOUDEN AAN DE BEDRIJFSDIERENARTS

1. Bedrijfsdierenarts : stempel / naam / ordernummer
 Tel. Fax :

2. Vaccinaties gedurende de laatste 8 weken (naam, datum van toediening) :

3. Diergeneeskundige onderzoeken en behandelingen gedurende de laatste 6 weken :

Leeftijd	Sterfte aantal	Ziekten	Geneesmiddelen			
			Naam	Begindatum	Einddatum	Wachttijd

4. Resultaat laboratoriumonderzoeken voor de controle op zoönoseverwekkers : (niet verplicht in geval van kwalificatie « C »)
 Het aantal bijlagen :
 Naar waarheid ingevuld door de bedrijfsdierenarts :

 (handtekening)

3 III. RUBRIEK VOORBEHOUDEN AAN DE VERVOERDER

1. Naam van de vervoerder :
 Nummerplaat van voertuig :

2. Laadmelding :
 Datum van laden (uur (aanvang)
 Voederpannen leef om (volgens verklaring van de verantwoordelijke).

3. Vervoer : Aantal dieren opgeladen :
 Aantal dieren afgeleverd :
 Naam van slachthuis : gevestigd te (gemeente) :
 Naar waarheid ingevuld door de vervoerder :

 (handtekening)
 Datum :

DOCUMENT BEGELEIDING SLACHTPLUIMVEE

TE VERMELDEN GEGEVENS

- ① Dit deel moet worden ingevuld door de bedrijfsverantwoordelijke die de gegevens valideert door het document te ondertekenen.

- ② Dit deel moet worden ingevuld door de bedrijfsdierenarts die de gegevens valideert door het document te ondertekenen.

- ③ - Naam van de vervoerder in het bezit van een door het FAVV afgegeven toelating ;
- Nummerplaat van het voor het vervoer gebruikte voertuig (waarvoor door het FAVV een toelating werd verleend) ;
- Datum en tijdstip van inladen ;
- Tijdstip waarop de voederbakken werden leeggemaakt ;
- Aantal ingeladen stuks pluimvee ;
- Aantal geleverde stuks pluimvee ;
- Naam van het slachthuis en van de gemeente waar dit slachthuis is gevestigd.

9.5.2 Bijlage PL-II: Begeleidingsdocument 'Vervoer van levende dieren'

BILAGE XII

Agence Nationale pour la Sécurité de la
Alimentation et la Qualité
du Gouvernement de la République
du Congo

Federant de
la Sécurité
de l'Alimentation
et de la Qualité

voor de Veiligheid van de Voedselketen

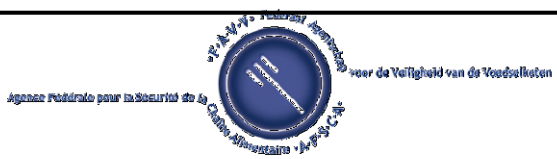
**BEGELEIDINGSDOCUMENT
VERVOER VAN LEVENDE DIEREN**

1. Registratienummer vervoeder :
.....
2. Vervoermiddel (nummerplaat) :
.....
3. Naam en adres van de eigenaar :
.....
.....
4. Naam en adres van de plaats van herkomst ⁽¹⁾ :
.....
.....
5. Naam en adres van de plaats van lading ⁽¹⁾ :
.....
.....
4. Datum en uur van vertrek :
.....
5. Naam en adres van volgende bestemming :
.....
.....

(1) Indien verschillend van punt 3

9.6 Module Paarden

9.6.1 Bijlage P - I: Begeleidingsdocument 'Vervoer van levende dieren'

 <p style="text-align: right;">BVLJA voer de Veiligheid van de Voedselketen</p>
BEGELEIDINGSDOCUMENT VERVOER VAN LEVENDE DIEREN
<p>1. Registratienummer vervoeder :</p> <p>2. Vervoermiddel (nummerplaat) :</p> <p>3. Naam en adres van de eigenaar :</p> <p>4. Naam en adres van de plaats van herkomst ⁽¹⁾ :</p> <p>5. Naam en adres van de plaats van lading ⁽¹⁾ :</p> <p>4. Datum en uur van vertrek :</p> <p>5. Naam en adres van volgende bestemming :</p>
<p><small>(1) Indien verschillend van punt 3</small></p>

10 EXAMENVRAGEN

10.1 Hfdst. 1: Identificatie en registratie

Module runderen

1. Indien een rund maar beschikt over één oormerk, mag dit dan afgevoerd worden naar een binnenlands slachthuis?
 - a. Ja
 - b. Neen
 - c. Ja, mits het gebruik van een slachthuisetiket

2. Op een oormerk wordt het aantal hermerkingen aangegeven door
 - a. Een arabisch cijfer (1,2, ...)
 - b. Een Romeins cijfer (I, II,...)
 - c. Een letter (a, b,...)

3. Bij het vervoer moet een rund vergezeld zijn van
 - a. Het vertrekluk
 - b. Het paspoort
 - c. Het meldingsformulier

4. Een paspoort is geldig met
 - a. Verkleefd sanitair vignet
 - b. Vertrekdatum en handtekening van de overlater
 - c. Vertrekdatum, handtekening van de overlater en verkleefd sanitair vignet

5. Bij afvoer van een rund naar het slachthuis is het sanitair vignet beperkt geldig, meer bepaald
 - a. 5 dagen
 - b. 7 dagen
 - c. 14 dagen

6. Wat noteert de vervoerder op het vertrekluk bij het laden van een dier?
 - a. Vertrekdatum
 - b. Vervoerdersnummer
 - c. Vertrekdatum en vervoerdersnummer

Module varkens

7. Een beslagoomerk vermeldt
 - a. De beslagcode
 - b. Een verbondscade
 - c. Het inrichtingsnummer

8. Een varken dat afgevoerd wordt naar het slachthuis wordt gemerkt met
 - a. De klophamer
 - b. Een expotoormerk
 - c. Een verbondsoormerk

Module kleine herkauwers

9. Elk schaap of geit, niet bestemd om binnen het jaar te slachten, geboren na 10 juli 2005 moet beschikken over
 - a. 1 plastieken oormerk
 - b. 2 identieke plastieken oormerken
 - c. 1 plastieken oormerk, tenzij voor uitvoer dan moet het beschikken over 2 identieke plastieken oormerken

10. Indien een schaap bestemd voor afvoer naar een binnenlands slachthuis één oormerk verloren is, dan mag het toch vervoerd worden
 - a. Indien er twee nieuwe oormerken geplaatst worden
 - b. Indien er bijkomend een beslagoomerk geplaatst wordt
 - c. Met één oormerk

Module pluimvee

/

Module paarden

11. Welk document moet een paard steeds vergezellen?
 - a. Paspoort
 - b. Vervoersbewijs
 - c. Laad- en losbon

10.2 Hfdst. 2: Algemene voorwaarden voor het vervoer van dieren

Algemene Module

1. Welke van volgende dieren mogen niet vervoerd worden?
 - a. Pasgeboren zoogdieren waarvan de navel nog niet geheeld is
 - b. Een licht gewond dier waarbij het transport geen extra lijden veroorzaakt
 - c. Een drachtig dier over de helft van de draagtijd

2. Het vervoermiddel moet voorzien zijn van
 - a. Een hefplatform
 - b. Een antislipvloer
 - c. Zwaailicht

3. Zogende koeien, ooien en geiten die niet vergezeld worden van hun jongen moeten minimum gemolken worden om de
 - a. 8 uur
 - b. 12 uur
 - c. 14 uur

4. In welk geval mogen dieren van verschillende soorten samen behandeld en vervoerd worden?
 - a. Als ze even groot zijn
 - b. Als ze van hetzelfde bedrijf komen
 - c. Als ze bij elkaar opgefokt zijn

5. De maximale duur van een kort transport is
 - a. 12 uur indien het geen grensoverschrijdend transport is
 - b. 12 uur
 - c. 10 uur

6. Drachtige dieren mogen vervoerd worden tot de dracht
 - a. 70% gevorderd is
 - b. 80% gevorderd is
 - c. 90% gevorderd is

7. Hoeveel dagen mag een dier na het werpen niet vervoerd worden?
 - a. 10 dagen

- b. 7 dagen
 - c. 14 dagen
8. Op welke wijze is op de vrachtwagen aangegeven dat het een transport van dieren betreft?
- a. Er staat een tekening van de desbetreffende diersoort op de vrachtwagen
 - b. Op de vrachtwagen staat een merkteken zoals 'vervoer van dieren'
 - c. Er is geen aanduiding
9. Er moet strooisel of een ander gelijkwaardig materiaal voorzien worden voor:
- a. kalveren jonger dan 6 maand
 - b. kalveren ouder dan 6 maand
 - c. kalveren ouder dan 8 maand
10. Ingeval van lang transport mogen runderen (geen slachtvee) maximaal
- a. 19 uur + eventueel 2 uur vervoerd worden
 - b. 29 uur + eventueel 2 uur vervoerd worden
 - c. 24 uur + eventueel 2 uur vervoerd worden
11. Vanaf welk gewicht mogen biggen lang transport ondergaan?
- a. 5 kg
 - b. 10 kg
 - c. 12 kg
12. Hoelang mag een lang transport van varkens duren alvorens ze uitgeladen, gevoerd en gedrenkt moeten worden en 24 uur rust krijgen
- a. 14 uur
 - b. 20 uur
 - c. 24 uur
13. Hoe moet het dak zijn van een vervoermiddel voor lang transport?
- a. zwart
 - b. donkere kleur
 - c. lichte kleur
14. Hoeveel mag de temperatuur (wettelijk) bedragen in het voertuig? (met een tolerantie)
- a. Tussen de -5°C en 10° C
 - b. Tussen de 5°C en 30° C
 - c. Tussen de 10°C en 35 °C
15. Hoelang moet het ventilatiesysteem (wettelijk) onafhankelijk van de motor kunnen werken
- a. 2 uur
 - b. 4 uur
 - c. 8 uur

Module runderen

16. Kalveren met geheelde navel en jonger dan 10 dagen
- a. Mogen niet vervoerd worden
 - b. Mogen onbeperkt vervoerd worden
 - c. Mogen over maximum 100 km vervoerd worden
17. Kalveren van ongeveer 50 kg moeten beschikken over
- a. 0,70 tot 0,95 m² oppervlakte per dier
 - b. 0,30 tot 0,40 m² oppervlakte per dier
 - c. 0,40 tot 0,70 m² oppervlakte per dier
18. runderen van ongeveer 550 kg moeten beschikken over
- a. 0,70 tot 0,95 m² oppervlakte per dier
 - b. 1,30 tot 1,60 m² oppervlakte per dier
 - c. 0,40 tot 0,70 m² oppervlakte per dier

Module varkens

19. Bij een transport van varkens moeten
- a. Alle varkens kunnen gaan liggen
 - b. De helft van de varkens kunnen gaan liggen
 - c. De varkens niet kunnen gaan liggen
20. Tot welke leeftijd mogen biggen over max. 100 km vervoerd worden
- a. 1 week
 - b. 2 weken
 - c. 3 weken
21. Er moet strooisel of een ander gelijkwaardig materiaal voorzien worden voor:
- a. biggen minder dan 10 kg
 - b. varkens meer dan 20 kg
 - c. varkens ouder dan 5 maand

Module kleine herkauwers

22. Geiten van minder dan 35 kg moeten beschikken over
- a. 0,70 tot 0,95 m² oppervlakte per dier
 - b. 0,30 tot 0,40 m² oppervlakte per dier

c. 0,20 tot 0,30 m² oppervlakte per dier

23. Tot welke leeftijd mogen lammeren over max. 100 km vervoerd worden

- a. 1 week
- b. 2 weken
- c. 3 weken

24. Er moet strooisel of een ander gelijkwaardig materiaal voorzien worden voor:

- a. lammeren minder dan 20 kg
- b. lammeren meer dan 20 kg
- c. lammeren ouder dan 5 maand

Module pluimvee

25. Hoeveel ruimte moeten eendagskuikens hebben

- a. 15-18 cm² per kuiken
- b. 21-25 cm² per kuiken
- c. 25- 28 cm² per kuiken

26. Tot welke leeftijd mogen eendagskuikens vervoerd worden?

- a. 48 uur
- b. 72 uur
- c. 24 uur

27. Voor eendagskuikens moet, indien het transport langer dan 24 uur duurt, voorzien worden:

- a. Voeder
- b. Water
- c. Voeder en water

Module paarden

28. Er moet strooisel of een ander gelijkwaardig materiaal voorzien worden voor:

- a. Veulens jonger dan 4 maand
- b. Veulens ouder dan 4 maand
- c. Veulens ouder dan 5 maand

10.3 Hfdst. 3: Administratieve verplichtingen

Module runderen

1. Een vervoerder van runderen moet
 - a. Het register van het vervoer registreren via een internettoepassing
 - b. Het register van het vervoer opsturen naar DGZ / ARSIA
 - c. Het register van het vervoer bewaren op de bedrijfszetel

2. De vervoerder moet het ontsmettingsboekje
 - a. Altijd bij hebben
 - b. Enkel bij hebben bij vervoer naar het slachthuis
 - c. Nooit bij hebben

3. Welk van onderstaande documenten moet de vervoerder bewaren op het bedrijf?
 - a. Originele toelating als vervoerder
 - b. Getuigschrift van vakbekwaamheid
 - c. Rijbewijs

4. Bij het laden noteert de vervoerder:
 - a. De vermoedelijke lostijd
 - b. De effectieve lostijd
 - c. Geen lostijd

Module varkens

5. Op de laadplaats moet de vervoerder volgend exemplaar van de laad-en losbon nalaten
 - a. wit
 - b. geel
 - c. roze

6. De vervoerder moet het ontsmettingsboekje
 - a. Altijd bijhebben
 - b. Enkel bijhebben bij vervoer naar het slachthuis
 - c. Nooit bijhebben

7. Welk van onderstaande documenten moet de vervoerder bewaren op het bedrijf?
 - a. Originele toelating als vervoerder

- b. Getuigschrift van vakbekwaamheid
 - c. Rijbewijs
8. Bij het laden noteert de vervoerder:
- a. De vermoedelijke lostijd
 - b. De effectieve lostijd
 - c. Geen lostijd

Module kleine herkauwers

9. De vervoerder moet het ontsmettingsboekje
- a. Altijd bij hebben
 - b. Enkel bij hebben bij vervoer naar het slachthuis
 - c. Nooit bij hebben
10. Het document om een vervoer van kleine herkauwers te noteren is
- a. Een laad-en losbon
 - b. Een begeleidingsdocument
 - c. een verplaatsingsdocument
11. Welk van onderstaande documenten moet de vervoerder bewaren op het bedrijf?
- a. Originele toelating als vervoerder
 - b. Getuigschrift van vakbekwaamheid
 - c. Rijbewijs
12. Bij het laden noteert de vervoerder:
- a. De vermoedelijke lostijd
 - b. De effectieve lostijd
 - c. Geen lostijd

Module pluimvee

13. De vervoerder moet het ontsmettingsboekje
- a. Altijd bij hebben
 - b. Enkel bij hebben bij vervoer naar het slachthuis
 - c. Nooit bij hebben

14. Welk van onderstaande documenten moet de vervoerder bewaren op het bedrijf?

- a. Originele toelating als vervoerder
- b. Getuigschrift van vakbekwaamheid
- c. Rijbewijs

15. Bij het laden noteert de vervoerder:

- a. De vermoedelijke lostijd
- b. De effectieve lostijd
- c. Geen lostijd

Module paarden

16. De vervoerder moet het ontsmettingsboekje

- a. Altijd bij hebben
- b. Enkel bij hebben bij vervoer naar het slachthuis
- c. Nooit bij hebben

17. Welk van onderstaande documenten moet de vervoerder bewaren op het bedrijf?

- a. Originele toelating als vervoerder
- b. Getuigschrift van vakbekwaamheid
- c. Rijbewijs

18. Bij het laden noteert de vervoerder:

- a. De vermoedelijke lostijd
- b. De effectieve lostijd
- c. Geen lostijd

10.4 Hfdst. 4: Eerste hulp bij ongevallen

Module runderen

1. In geval van betrokkenheid bij een verkeersongeval met een vrachtwagen geladen met runderen tracht ik:
 - a. de runderen zo snel mogelijk uit de laadruimte te halen
 - b. eventueel gewonde dieren te verzorgen
 - c. steeds de hulpdiensten én een dierenarts te verwittigen

2. Wanneer ik tijdens een routinecontrole van kalveren in de laadruimte merk dat er enkele dieren erg onderkoeld zijn dan:
 - a. verwittig ik onmiddellijk een dierenarts
 - b. probeer ik de onderkoelde dieren met warme doeken en wrijfbewegingen terug op te warmen en verwittig een dierenarts als er na 30 minuten geen zichtbaar herstel optreedt
 - c. laad ik de dieren uit om ze naar een warmere plaats te brengen

3. Men spreekt van hypothermie of onderkoeling bij een rund:
 - a. als de dieren hypergevoelig worden en beginnen te hijgen
 - b. als de lichaamstemperatuur boven de 41°C uit stijgt
 - c. als het dier koud aanvoelt, suf wordt en de lichaamstemperatuur onder de 38°C zakt

Module kleine herkauwers

4. Wanneer ik bij het vervoer van schapen bij enkele dieren oververhitting vaststel dan:
 - a. kan ik de dieren die reeds te ver in shock zijn uit hun lijden verlossen door middel van een slachtpistool
 - b. probeer ik de dieren zo snel mogelijk met koud water af te koelen en verwittig ik, indien na 30 minuten geen beterschap optreedt, een dierenarts
 - c. verwittig ik onmiddellijk een dierenarts en probeer ondertussen de dieren met koud water af te koelen

Module paarden

5. Wanneer onderkoeling van paarden optreedt tijdens het verloop van een transport moet ik:
 - a. de dieren zo snel mogelijk naar een warmere plaats overbrengen

- b. proberen om met warme doeken en wrijfbewegingen de dieren op te warmen en indien na 30 minuten geen beterschap optreedt, een dierenarts te verwittigen
- c. steeds onmiddellijk een dierenarts verwittigen en intussen het paard (of paarden) proberen op te warmen door middel van warme doeken, wrijfbewegingen of overbrenging naar een warmere plaats

Module pluimvee

- 6. De beladingsgraden bij pluimveetransport zijn afhankelijk van:
 - a. het gewicht
 - b. de leeftijd
 - c. de rijafstand
- 7. Voor kippen moet geen voeder of water voorzien worden als het transport korter duurt dan:
 - a. 24u
 - b. 48u
 - c. 12u

Module Varkens

- 8. Wat is de normale lichaamstemperatuur bij varkens?
 - a. 37.5°C
 - b. 38.5°C
 - c. 39.5°C
- 9. Wanneer kan bij varkens van oververhitting gesproken worden? Bij een rectale temperatuur boven:
 - a. 39°C
 - b. 40°C
 - c. 41°C
- 10. Welke maatregelen kunnen door de chauffeur van het veetransport onmiddellijk genomen worden ingeval van onderkoeling van de varkens?
 - a. laat de dieren bekomen – sluit alle luchttoevoer af om tocht te vermijden
 - b. verwarm de dieren – breng de dieren in een verwarmde ruimte over
 - c. bel de dierenarts en blijf rustig afwachten
- 11. Hoe kan men op basis van uitwendige tekenen vaststellen dat varkens aan oververhitting lijden, wanneer men niet over een thermometer beschikt?

- a. rillen – sufheid – hijgen
- b. hijgen – benauwdheid – speekselen
- c. benauwdheid – overmatig speekselen – koud aanvoelen

12. Welke directe maatregelen kan men nemen bij varkens die aan oververhitting lijden?

- a. koel de dieren af met ijskoud water
- b. verwittig de dierenarts en wacht ondertussen af
- c. verfris de dieren met matig koud water - verwittig ondertussen de dierenarts

13. Hoe herkent de chauffeur van het varkenstransport dat de biggen aan onderkoeling lijden?

- a. hijgen – rillen – benauwdheid
- b. rillen – speekselen – koud aanvoelen
- c. sufheid – koud aanvoelen – rillen

10.5 Hfdst. 5: Reinigen en ontsmetten

Algemene Module

1. Waarom dient een vrachtwagen na de reiniging nog ontsmet te worden?
 - a. om visuele reinheid te accentueren
 - b. om de overgebleven bacteriën en virussen te doden
 - c. om de schimmelconcentratie te minimaliseren

2. Welke zijn de belangrijkste parameters voor een succesvolle ontsmettingsprocedure?
 - a. contacttijd – waterkwaliteit
 - b. contacttijd – productconcentratie
 - c. contacttijd – productkeuze

3. Welke zijn de mogelijke gevolgen van een onvoldoende naspoeling na het ontsmetten van de laadruimte?
 - a. houtkrullen blijven plakken aan de oppervlakte
 - b. irritatie bij contact met dieren
 - c. geurhinder in de stuurcabine

4. Wat is het doel van reinigen?
 - a. wegsputten van grof materiaal en mest
 - b. verwijderen van alle zichtbare verontreinigingen
 - c. de bacteriën en virussen doden

5. Welk is een mogelijk nadeel van ontsmettingsmiddelen?
 - a. bij lange inwerkingsduur worden teveel kiemen afgedood
 - b. slechte werking bij onvoldoende verdunning
 - c. schadelijk voor milieu

6. Welke zijn de logische stappen in het R&O-proces?
 - a. reinigen – naspoelen – drogen
 - b. voorbehandeling – reinigen – ontsmetten
 - c. ontsmetten – reinigen – naspoelen

7. Wat is de functie van de voorbehandeling?
 - a. de essentiële stap vooraleer te ontsmetten

- b. verwijderen van alle vastzittende vuil en beddingmateriaal
 - c. het schoonmaken van de stuurcabine
8. Hoe wordt een goede reiniging best aangepakt?
- a. eerst de vloeren, vervolgens opgaand verder werken tot aan plafond
 - b. eerst de hekken, dan de vloeren en finaal de plafond
 - c. eerst de plafond, vervolgens wanden, hekken, vloeren
9. Wat is het doel van spoelen na de reiniging en ontsmetting?
- a. verwijderen van schuim om visuele reinheid na te streven
 - b. wegspoelen ontsmettingsmiddelen om irritatie te voorkomen
 - c. wegspoelen van losgemaakt vuil en neutralisatie reinigingsmiddelen
10. Welke producten kan men aanwenden om het reinigingsproces vlotter te laten verlopen?
- a. koud water
 - b. ontsmettingsmiddelen (bv. formol of alcohol)
 - c. reinigingsmiddelen (bv. zeep of detergents)
11. Welk is een mogelijk nadeel van ontsmettingsmiddelen?
- a. schadelijk voor de transportwagen bij langdurig contact
 - b. slechte werking bij onvoldoende verdunning
 - c. bij lange inwerkingsduur worden teveel kiemen afgedood
12. Welk is een mogelijk nadeel van ontsmettingsmiddelen?
- a. slechte inwerking bij onvoldoende verdunning
 - b. schadelijk voor mens en dier
 - c. bij lange inwerkingsduur worden teveel kiemen afgedood
13. Welk onderdeel van de vrachtwagen moet op regelmatige basis, doch niet bij elk reinigings- en ontsmettingsproces, meegenomen worden?
- a. dak van de vrachtwagen
 - b. de voorruit
 - c. stuurcabine
14. Visuele inspectie van het R&O-proces is de eerste stap. Waarom moet bij onvoldoende visuele reinheid geen verdere bacteriologische controle uitgevoerd worden?

- a. ontsmettingsmiddelen werken zeer goed in aanwezigheid van organisch materiaal
- b. onvoldoende visuele reinheid duidt erop dat de vrachtwagen correct ontsmet is
- c. de bacteriologische controle levert in dit geval geen negatieve resultaten op

15. Wat spoort men bij een bacteriologische controle op het R&O-proces op?

- a. virussen
- b. gebruikte ontsmettingsmiddelen
- c. bacteriën

10.6 Hfdst. 6: Dierenwelzijn en transport

Algemene Module

1. Is dierenwelzijn tijdens transport belangrijk voor een goede vleeskwaliteit?
 - a. Soms
 - b. Nooit
 - c. Altijd

2. Is de buitentemperatuur belangrijk voor het welzijn van de dieren in de vrachtwagen?
 - a. Enkel bij hoge luchtvochtigheid
 - b. Niet bij hoge luchtvochtigheid
 - c. Altijd

3. Is het belangrijk om de dieren rustig te laden, te transporteren en te lossen?
 - a. Ja, omdat de lichaamstemperatuur niet zou stijgen
 - b. Neen, want dan duurt het te lang
 - c. Heeft geen enkel belang

4. Moet de beladingsdichtheid aangepast worden in winteromstandigheden?
 - a. Neen, want dan is de standaard van toepassing
 - b. Ja, want dan kan men de ladingsdichtheid verhogen
 - c. Heeft geen belang

5. Moet de beladingsdichtheid aangepast worden in zomeromstandigheden?
 - a. Ja, om de dieren tegen de hoge temperaturen te beschermen
 - b. Neen, want de standaard moet gerespecteerd worden
 - c. Ja, en tegelijk moet de luchttoevoer gemaximaliseerd worden

6. In geval het transport langer dan 8 uren duurt, is het dan aangeraden om water aan slachtdieren te geven?
 - a. Ja, om het lichaam normaal te laten functioneren
 - b. Neen, want dat is moeilijk te regelen
 - c. Neen, want de dieren verliezen geen lichaamsvocht

7. Zijn elektrische prikkelaars toegelaten?
- a. Ja, want dan is het opdrijven gemakkelijker
 - b. Ja, want dieren hebben daar geen last van
 - c. Ja, maar wordt best vermeden, want naast pijn, kan de vleeskwaliteit er onder lijden
8. Het rijgedrag van de chauffeur is
- a. Onbelangrijk voor het dierenwelzijn
 - b. Zeer belangrijk om de dieren rustig te houden
 - c. Onbelangrijk voor de vleeskwaliteit
9. Om het opdrijven van dieren te vergemakkelijken moeten zij lopen van
- a. Donker naar licht
 - b. Licht naar donker
 - c. Licht naar licht
10. De bevloering in de drijfgangen is best bedekt met
- a. Water
 - b. Metaal
 - c. Rubber
11. Is het een goed idee om in zomeromstandigheden de dieren te scheren voor transport?
- a. Neen, want dan krijgen ze het te koud
 - b. Ja, want dan warmen ze minder snel op
 - c. Is van geen belang
12. Vernevelinstallaties in de wachtruimte van slachthuizen zijn voordelig, omdat
- a. De hokken dan vochtiger zijn
 - b. De dieren rustiger worden en sneller afkoelen
 - c. Het geschreeuw gedempt wordt
13. Ventilatoren in een vrachtwagen moeten bij motorpech op maximale capaciteit kunnen blijven draaien gedurende
- a. 4 uren
 - b. 8 uren
 - c. 16 uren

14. Of dieren problemen hebben tijdens het transport, kan op zicht vastgesteld worden aan de hand van
- Hun ademhalingsfrequentie
 - Hun bloedsomloop
 - Hun ogen
15. De ventilatiecapaciteit in een vrachtwagen is in winteromstandigheden minimaal
- 0,1 m³/kg.uur
 - 0,25 m³/kg.uur
 - 1,00 m³/kg.uur
16. De ventilatiecapaciteit in een vrachtwagen is in zomeromstandigheden best
- 0,1 m³/kg.uur
 - 0,25 m³/kg.uur
 - >1,00 m³/kg.uur

Module Paarden

17. De helling van een laadbrug voor paarden
- Mag groter zijn dan 25°
 - Mag groter zijn dan 20°
 - Moet kleiner zijn dan 20°
18. Paarden verkiezen te stappen door een
- Verlichte gang
 - Verduisterde gang
 - Versierde gang

Module Varkens

19. De helling van een laadbrug voor varkens
- Mag groter zijn dan 25°
 - Mag groter zijn dan 20°
 - Moet kleiner zijn dan 20°
20. Varkens moeten uitgevast worden vóór transport gedurende
- 3 uren
 - 6 uren
 - 12 uren

21. Varkens moeten uitgevast worden vóór slachten gedurende
- 6 uren
 - 12 uren
 - 18 uren
22. Om varkens rustig te houden tijdens transport is het aangewezen om
- Onbekende dieren vooraf te mengen
 - Onbekende dieren vooraf niet te mengen
 - Bekende dieren vooraf te mengen
23. De meest voorkomende afwijkende vleeskwaliteit bij varkens t.g.v. slechte transportomstandigheden is
- DFD
 - PSE
 - DFD en PSE
24. De groepsgrootte voor varkens in de wachtruimte van een slachthuis is per hok
- Onbeperkt
 - Best minder dan 60
 - Best minder dan 40
25. De vorm van de hokken in de wachtruimte is voor varkens best
- Vierkant
 - Rechthoekig
 - Ruitvormig

Module Kleine herkauwers

26. Om schapen rustig te houden tijdens transport is het aangewezen om
- Onbekende dieren vooraf te mengen
 - Onbekende dieren vooraf niet te mengen
 - Bekende dieren vooraf te mengen
27. Om schapen gemakkelijk te laden,
- houdt men best rekening met hun afstamming
 - worden ze best gegroepeerd 2 à 3 dagen op voorhand
 - houdt men best rekening met het weerbericht

28. Indien schapen langer dan 24 uren getransporteerd worden wordt de beladingsdichtheid best verminderd met

- a. 5%
- b. 10%
- c. 15%

29. In de wachtruimte van een slachthuis is er watervoorziening noodzakelijk:

- a. Altijd
- b. Soms
- c. Nooit

Module Pluimvee

30. Pluimvee moet rustig geladen worden om

- a. Kneuzingen en sterfte te vermijden
- b. Weinig tijd te verliezen
- c. Minder werk te hebben

31. De meest voorkomende afwijkende vleeskwaliteit bij pluimvee t.g.v. slechte transportomstandigheden is

- a. DFD
- b. PSE
- c. DFD en PSE

Module Runderen

32. De meest voorkomende afwijkende vleeskwaliteit bij runderen t.g.v. slechte transportomstandigheden is

- a. DFD
- b. PSE
- c. DFD en PSE

10.7 Hfdst. 7: Praktische aspecten van de omgang met dieren

Module runderen

10.7.1 Praktische aspecten van de omgang met runderen

1. Een rund kan geluiden horen die wij als mens niet kunnen horen
 - a. Neen, mens en rund kunnen exact hetzelfde horen.
 - b. Neen, een mens hoort meer dan een rund.
 - c. Juist, een rund kan inderdaad meer horen dan een mens.

2. Laagtonige geluiden werken bij het rund
 - a. kalmerend.
 - b. stresserend.
 - c. prikkelend.

3. Onderbroken, onbekende geluiden maken het rund
 - a. kalm.
 - b. nerveus.
 - c. slaperig.

4. Door de zijdelingse inplanting van de ogen ziet het rund
 - a. zeer scherp over een brede gezichtshoek.
 - b. zeer scherp binnen een kleine gezichtshoek.
 - c. nergens scherp.

5. Door de zijdelingse inplanting van de ogen kan je een schuwe koe best benaderen
 - a. van voor.
 - b. van opzij of schuin van achteren.
 - c. vanuit gelijk welke positie.

6. Door de zijdelingse inplanting van de ogen heeft het rund
 - a. een zeer goed dieptezicht.
 - b. het gemakkelijk om afstanden in te schatten.
 - c. een slecht dieptezicht.

7. Een rund geraakt afgeschrikt door bruuske bewegingen
 - a. omdat het deze bewegingen niet als een vloeiende beweging waarneemt.
 - b. omdat het deze bewegingen als vloeiende bewegingen waarneemt.
 - c. omdat het van alles wat leeft en beweegt bang heeft.

8. Je kan verhinderen dat een rund doorloopt op zijn/haar weg
 - a. door stil, stokstijf te gaan staan voor het lopende rund.
 - b. door snelle bewegingen met je armen te maken voor het lopende rund.
 - c. door te zeggen dat het rund moet stoppen met lopen.

9. Een rund ziet
 - a. een rode kleur beter dan een groene.
 - b. een groene kleur beter dan een rode.
 - c. een rode en groene kleur evengoed.

10. Bij een verandering van lichtintensiteit
 - a. heeft de pupil van het menselijk oog zich sneller aangepast dan de pupil van het rund.
 - b. heeft de pupil van het rund zich sneller aangepast dan de pupil van het menselijk oog.
 - c. gebeurt de aanpassing van pupil bij mens en rund even snel.

11. Runderen lopen het liefst
 - a. van licht naar donker.
 - b. van donker naar licht.

- c. maakt geen verschil uit of het van licht naar donker of van donker naar licht is.

12. Een stier kan een tochtige koe reeds in een zeer vroeg stadium waarnemen

- a. door zijn breed gezichtsvermogen.
- b. door zijn beweegbare oren.
- c. doordat hij goed kan ruiken.

13. Een geslachtsrijpe stier die tussen een kudde geslachtsrijpe runderen loopt

- a. kan zeer gevaarlijk naar de mens uithalen, zeker wanneer er een tochtige koe in de kudde aanwezig is.
- b. zal helemaal niet gevaarlijk zijn voor de mens omdat hij alleen maar oog zal hebben voor de koeien.
- c. is niet gevaarlijker dan een koe.

14. Je kan een rund kalmeren door

- a. te krabben langs de staartinplanting.
- b. te krabben tussen de achterbenen.
- c. bruuske bewegingen te maken.

15. Een rund dat de kop laag bij de grond houdt, met de voorpoot in de grond krabt, met de nek over de grond schuurt, met de horens in de grond boort, ... toont

- a. een dreigende houding t.o.v. kuddegenoten of de mens.
- b. een spelende houding t.o.v. kuddegenoten of de mens.
- c. een onderdanige houding t.o.v. kuddegenoten of de mens.

16. Het in contact brengen van kalveren op jonge leeftijd met soortgenoten, mensen, vreemde voorwerpen,

- a. is positief voor een goede socialisatie.
- b. kan de oorzaak zijn van ongewenst, afwijkend gedrag op latere leeftijd.
- c. is slecht voor een goede socialisatie.

17. Runderen van vleesrassen van Franse origine

- a. hebben een zeer groot kuddegevoel en zijn daardoor individueel moeilijker te hanteren.
- b. zijn zeer rustige dieren die gemakkelijk uit een vertrouwde kudde kunnen verwijderd worden.
- c. zijn wat karakter betreft, vergelijkbaar met de Belgische dubbeldoelrassen.

18. Een gezonde koe heeft

- a. het moeilijk om zich te bewegen.
- b. een gladde, glanzende, propere vacht.
- c. heel veel huidbeschadigingen.

19. Een rund dat ergens pijn heeft

- a. zal minder eten en drinken en zondert zich vaak af van de groep.
- b. probeert dit te verbergen t.o.v. mens en kuddegenoten.
- c. zal heel actief zijn.

Module varkens

10.7.2 Praktische aspecten van de omgang met varkens

20. Omdat varkens over een breed gezichtsveld kunnen zien,

- a. is het aangewezen dat de wanden waarlangs ze bij het drijven moeten lopen, uit open traliewerk gemaakt zijn.
- b. is het aangewezen dat de wanden waarlangs ze bij het drijven moeten lopen, dicht zijn.
- c. is het van geen enkel belang of de wanden voor het drijven dicht zijn, dan wel uit open traliewerk bestaan.

21. Wat is niet correct:

- a. Varkens kunnen in de zomer vlugger last van hittestress hebben omdat ze geen zweetklieren bezitten.
- b. Varkens gaan, als ze de mogelijkheid hebben, tijdens warme dagen extra morsen met water om erin te gaan liggen.
- c. Varkens gaan tijdens warme zomerdagen extra hard zweten, om de overtollige lichaamswarmte kwijt te geraken.

22. Wanneer varkens last hebben van de hitte

- a. gaan ze zeer veel in het rond lopen.
- b. gaan ze meer water drinken en ook meer morsen met het water.
- c. gaan ze zeer veel beginnen eten.

23. De lichaamstemperatuur van een gezond vleesvarken van 100 kg bedraagt

- a. 38,5 à 39 °C.
- b. 35,5 à 36°C.
- c. 39,5 à 40,5 °C.

24. De ademhalingsfrequentie van een gezond en uitgerust (gerecupereerd) slachtrijp vleesvarken bedraagt:

- a. circa 45 keren per minuut.
- b. circa 18 keren per minuut.
- c. circa 60 keren per minuut.

25. De ademhalingsfrequentie van een gezonde en uitgeruste big bedraagt:

- a. circa 30 keren per minuut.
- b. circa 10 keren per minuut.
- c. circa 120 keren per minuut.

26. Varkens zijn nieuwsgierig en zullen een nieuwe omgeving

- a. meestal eerst verkennen met de kop omlaag.

- b. verkennen met hun snuit hoog in de lucht, vergezeld van een krijsend geluid.
- c. voorzichtig verkennen door achterwaarts te lopen.

Module kleine herkauwers

10.7.3 Praktische aspecten van de omgang met kleine herkauwers

27. Een gezond, volwassen schaap in rust, ademt

- a. 12 à 15 keer per minuut
- b. 50 à 70 keer per minuut
- c. minder dan 8 keer per minuut

28. Een ziek schaap

- a. slaapt meestal veel minder dan een gezond.
- b. beweegt zich trager voort en zondert zich af uit de kudde.
- c. probeert zich zo onopvallend mogelijk in de kudde te gedragen.

29. De ontlasting (mest) van een gezond schaap

- a. is lopend en groen van kleur.
- b. is droog en bestaat uit enkele grote keutels.
- c. is droog en bestaat uit vele kleine keutels.

30. Bij een ziek schaap

- a. voelen de oren meestal warm aan.
- b. voelen de oren meestal koud aan.
- c. ligt de lichaamstemperatuur tussen de 38,5 °C en 40 °C.

31. Voor het verplaatsen van schapen

- a. drijf je ze best in geringe kuddes van 5 à 10 dieren.

- b. trek je 1 schaap voort met een touw; de rest van de kudde zal dan volgen.
- c. drijf je ze best individueel.

32. Bij het drijven van de schapen

- a. maak je best veel kabaal en lawaai.
- b. zorg je best voor veel stress en onrust.
- c. ga je best rustig en kalm om met de dieren.

33. De lichaamstemperatuur van een gezonde geit ligt

- a. onder de 37 °C.
- b. tussen de 39 en 40 °C.
- c. boven de 41 °C.

Module pluimvee

10.7.4 Praktische aspecten van de omgang met pluimvee

34. Kippen kunnen een groter lichtspectrum waarnemen dan mensen.

- a. Neen, integendeel een kleiner lichtspectrum.
- b. Juist.
- c. Neen, hetzelfde lichtspectrum als mensen.

35. TL-lampen kunnen niet dienen voor verlichting bij kippen omdat

- a. kippen dit licht ervaren als voortdurend knipperend.
- b. deze te weinig licht geven.
- c. ze door hun uitgebreid gezichtsveld (van zo'n 330°) veel te veel zien bij TL-lampen.

36. Wanneer het plots donker wordt

- a. gaan de kippen ter plaatse slapen.

- b. kunnen kippen zeer angstig reageren en proberen ze te vluchten.
- c. gaan kippen rustig hun vertrouwde slaapplek opzoeken.

37. Voor het handhaven van hun plaats in de rangorde of het verwerven van een hogere rang zal

- a. een kip hard op de kop van een andere kip pikken.
- b. een kip haar kop zeer hoog oprichten en rondkijken.
- c. een kip hard op de rug van een andere kip pikken.

38. Toekomstige moederdieren worden van het opfokbedrijf naar het moederdierenbedrijf getransporteerd op de leeftijd van

- a. 6 weken.
- b. 18 weken.
- c. 20 weken.

39. Toekomstige leghennen worden van het opfokbedrijf naar het leghennenbedrijf getransporteerd op de leeftijd van

- a. 6 weken.
- b. 18 weken.
- c. 20 weken.

40. Vleeskuikens (braadkippen) hebben het, in vergelijking met leghennen, moeilijker om overtollige warmte kwijt te geraken

- a. omdat hun vederkleed dicht en compact is.
- b. omdat ze een relatief kleine kam en lellen hebben.
- c. omdat ze niet snel kunnen ademen.

41. Braadkippen moeten op het slachthuis toekomen

- a. juist voor aanvang van het slachtproces.
- b. 2 uur voor aanvang van het slachtproces.

- c. 5 uur voor aanvang van het slachtproces.

42. Voor transport tijdens warme zomerdagen

- a. is het best dat de dieren in de namiddag getransporteerd worden.
- b. is de vrachtwagen best voorzien van een donkergekleurd dak.
- c. moet je de dieren 30 % meer ruimte geven.

Module paarden

10.7.5 Praktische aspecten van de omgang met paarden

43. Wanneer paarden elkaar besnuffelen

- a. begroeten ze elkaar.
- b. nemen ze bepaalde, onbekende geuren waar.
- c. geven ze een dreigend signaal aan elkaar.

44. Ontblote tanden en platgelegde oren

- a. tonen paarden wanneer ze angstig zijn.
- b. gebruikt een paard om een lagere in rang terug te wijzen.
- c. is een begroetingsritueel tussen paarden.

45. Paarden hebben een scherper zicht (zien beter) dan mensen.

- a. Juist.
- b. Niet juist; paarden en mensen zien even scherp.
- c. Niet juist; een mens ziet scherper dan een paard.

46. Paarden ruiken beter dan mensen.

- a. Juist.
- b. Niet juist; paarden en mensen ruiken even goed.

c. Niet juist; een mens ruikt beter dan een paard.

47. Paarden flemen (waarbij ze hun neus optrekken)

- a. om duidelijk te maken dat ze iets niet lusten.
- b. om beter geuren waar te kunnen nemen.
- c. om een ander paard te begroeten.

48. De lippen van het paard zijn

- a. slechts zeer matig beweeglijk.
- b. zeer gevoelig.
- c. ongevoelig.

49. Paarden waarbij de tastharen zijn afgeschoren

- a. weigeren soms enkele dagen te eten.
- b. hebben geen gevoel meer in de lippen.
- c. zijn gretiger en minder kieskeurig met betrekking tot hun voedsel.

50. Paarden kunnen zeer goed horen.

- a. Onjuist, ze moeten hun oren in de juiste richting draaien om toch maar iets te kunnen horen.
- b. Juist, ze kunnen geluiden horen op ruim 400 m afstand.
- c. Paarden horen niet beter of slechter dan de mens.

51. De hartslag van een gezond paard in rust bedraagt:

- a. 80 à 100 slagen per minuut.
- b. 8 à 15 slagen per minuut.
- c. 36 à 42 slagen per minuut.

52. De hartslag (polsslag) kan bij een paard opgemeten worden

- a. waar de gezichtsader onder de kaak doorloopt.
- b. aan de voorste poot, juist boven de hoeven.
- c. in de aarsopening.

53. De lichaamstemperatuur van een gezond paard in rust

- a. ligt tussen de 39 °C en 40 °C.
- b. ligt tussen de 37 °C en 38 °C.
- c. ligt onder de 36,5 °C.

10.8 Hfdst. 8: Veilig omgaan met dieren

Module runderen

10.8.1 Veilig omgaan met runderen

1. Wanneer 1 rund in de kudde onrustig is, neemt de kans op ongelukken toe.
 - a. Juist, omdat de andere dieren in de kudde dit onrustig gedrag gaan overnemen.
 - b. Niet juist, 1 onrustig dier kan het gedrag van een ganse kudde niet beïnvloeden.
 - c. Niet juist, er is geen oorzakelijk verband.

2. Binnen een kudde koeien
 - a. zijn de dieren die net onder de hoogste rang staan, het meest vredelievend en dus het minst gevaarlijk.
 - b. is het hoogste rangdier het meest vredelievend.
 - c. is het hoogste rangdier het meest agressief.

3. Een nerveus dier
 - a. drijf je best samen met enkele kuddegenoten.
 - b. drijf je best alleen op.
 - c. zonder je best alleen af, probeer je het te vangen en doe je het een touw aan.

4. Een brave stier mag je ten alle tijden vertrouwen.
 - a. Juist, een brave stier kan je altijd voor 100% vertrouwen.
 - b. Neen, zelfs een zogezegd brave stier kan vroeg of laat onverwacht agressief uit de hoek komen.
 - c. Een stier laat vooraf heel goed zien wanneer hij niet meer te vertrouwen is, en dan heb je nog alle tijd om jezelf in veiligheid te brengen.

5. Luidkeels roepen en tieren naar runderen

- a. veroorzaakt angst, onrust en paniek.
 - b. maakt aan de runderen duidelijk wie de baas is.
 - c. werkt kalmerend bij de runderen.
6. Stokken mogen altijd gebruikt worden bij het drijven van rundvee.
- a. Juist, zowel om te slaan als te leiden.
 - b. Enkel om de dieren te geleiden.
 - c. Neen, nooit. Je mag geen stok bij je dragen.
7. Elektrische prikkelaars
- a. mogen nooit gebruikt worden.
 - b. mogen bij volwassen runderen altijd gebruikt worden.
 - c. mogen enkel gebruikt worden in geval van hoge nood of bij zelfverdediging.
8. Wanneer een rund aan een touw niet vooruit wil,
- a. vraag je een begeleider om het dier achteraan te duwen of een zacht tikje op het achterstel te geven.
 - b. vraag je een begeleider om met de staart van het dier te draaien.
 - c. vraag je een begeleider om hard op de staartinplant van het dier te slaan.

Module varkens

10.8.2 Veilig omgaan met varkens

9. Wat is correct?
- a. Tijdens het drijven lopen varkens best van licht naar donker.
 - b. Varkens lopen individueel makkelijker dan in groep.
 - c. Varkens worden best in kleine groepen verplaatst.
10. Bij het drijven of verplaatsen van varkens

- a. gebruik je best geen scherpe voorwerpen om de dieren aan te porren tot lopen.
- b. zorg je er best voor dat dit van licht naar donker gebeurt.
- c. zorg je best voor open zijwanden langs het looptraject.

11. De beladingsgraad bedraagt maximum:

- a. 285 kg/m²
- b. 235 kg/m²
- c. 135 kg/m²

12. Welke bewering is juist:

- a. De vrachtwagen (met twee etages) wordt eerst onderaan volgeladen, dan pas bovenaan.
- b. Elektrische prikkelaars mogen altijd gebruikt worden bij het drijven van varkens.
- c. Vleesvarkens hebben best tot net voor het transport nog gegeten.

13. Wat is de ideale laadhelling?

- a. 20 graden.
- b. 30 graden.
- c. 45 graden.

14. Wanneer je varkens wil opdrijven,

- a. doe je dit best één voor één, zodat ze mekaar niet kunnen hinderen.
- b. doe je dit best in kleine groepjes.
- c. doe je dit best in zo'n groot mogelijke groep; hoe groter de groep, hoe makkelijker het gaat.

15. Tijdens het drijven van varkens

- a. zorg je voor zeer veel plots bewegende voorwerpen, onverwachte dingen, plots licht aan en uit.

- b. zorg je ervoor dat er zich geen onverwachte, plots bewegende voorwerpen en personen voordoen en vermijd je glinsteringen en scherp licht tijdens het verplaatsingstraject.
- c. heeft het varken helemaal geen oog voor wat er om zich heen gebeurt.

16. Tijdens het transport

- a. mogen de dieren dicht op mekaar gepakt zitten.
- b. moeten alle varkens gelijktijdig kunnen liggen en in hun natuurlijke houding kunnen staan.
- c. moet er een oppervlakte van 2m² per dier voorzien zijn.

17. Tijdens het transport

- a. mogen volwassen fokberen en reforme zeugen samen vervoerd worden.
- b. mogen geslachtsrijpe mannelijke dieren en vrouwelijke soortgenoten samen gehouden worden.
- c. moeten volwassen fokberen volledig gescheiden gehouden worden.

18. Bij aankomst aan het slachthuis

- a. moeten de varkens snel maar rustig afgeladen worden.
- b. laat je de varkens eerst nog een half uurtje op de vrachtwagen zitten alvorens ze af te laden.
- c. moeten de varkens snel afgeladen worden en hierbij mag je gebruik maken van een elektrische prikkelaar.

Module kleine herkauwers

10.8.3 Veilig omgaan met kleine herkauwers

19. Schapen moeten tijdens transport kunnen drinken.

- a. Neen, nooit.
- b. Enkel bij transport dat langer dan 4 uur duurt.
- c. Enkel bij transport dat langer dan 8 uur duurt.

20. Schapen moeten tijdens transport voeder ter beschikking krijgen.

- a. Neen, nooit.
- b. Enkel bij transport dat langer dan 4 uur duurt.
- c. Enkel bij transport dat langer dan 8 uur duurt.

21. Tijdens transport na zonsondergang

- a. moet in de laadruimte een zwakke verlichting branden.
- b. moet het in de laadruimte donker zijn opdat de dieren rustig blijven.
- c. moet er 150 Lux aan licht op dierniveau aanwezig zijn.

22. Tijdens het drijven

- a. loop je best recht op de dieren af.
- b. loop je schuin naar de dieren toe.
- c. sluip je achter de dieren zodat ze u niet zien.

23. Tijdens het drijven

- a. laat je de dieren best schrikken.
- b. blijf je zelf altijd rustig.
- c. zorg je ervoor dat de dieren u niet zien.

Module pluimvee

10.8.4 Veilig omgaan met pluimvee

24. Bij het vangen van pluimvee

- a. wordt er best blauw licht gebruikt.
- b. is het best donker in de stal.
- c. wordt er best voor veel wit licht gezorgd zodat de dieren goed kunnen zien wat er te gebeuren staat.

25. Omdat je levende dieren transporteert

- a. rij je best offensief en snel.
- b. rij je best anticiperend.
- c. speelt de rijstijl geen rol, als je maar zo snel als mogelijk op de plaats van bestemming geraakt.

26. Opfokdieren worden voor transport

- a. niet nuchter gezet opdat ze over voldoende energie blijven beschikken.
- b. worden best 15 uur voor transport nuchter gezet.
- c. worden best 1 uur voor transport nuchter gezet.

Module paarden

10.8.5 Veilig omgaan met paarden

27. Bij het vangen van paarden met behulp van een kraal:

- a. vang je eerst de dieren en zet dan pas de trailer tegen de kraal.
- b. zet je eerst de trailer tegen de kraal en vang pas daarna de dieren.
- c. speelt het geen rol of je vooraf de trailer al dan niet tegen de kraal zet.

28. Tijdens transport moeten paarden een halster dragen.

- a. Neen, nooit.
- b. Ja, altijd.
- c. Wanneer paarden ouder zijn dan 8 maanden.

29. Tijdens transport moeten paarden in individuele compartimenten geplaatst worden.

- a. Neen, nooit.
- b. Ja, altijd.

c. Bij transporten van langer dan 8 uur.

30. Volwassen paarden mogen samen met veulens worden getransporteerd in hetzelfde compartiment.

a. Enkel wanneer het een merrie met een veulen aan de voet betreft.

b. Ja, dit mag altijd.

c. Neen, dit mag nooit.

31. Bij het benaderen van een paard

a. kijken we strak in de ogen van het paard.

b. kijken we naar de omgeving en gaan we zigzaggend op het paard af.

c. gaan we best in alle stilte langs achteren.

32. Wanneer we achter om het paard gaan

a. doen we dit best in alle stilte zonder het dier aan te raken.

b. houden we best met onze hand lichamelijk contact met het paard.

c. doen we dit best door met luide stem te spreken; doch zonder het dier aan te raken.

33. Door grondwerk oefeningen te doen met je paard

a. werk je aan respect, vertrouwen en gehoorzaamheid bij je paard.

b. wordt er geen rekening gehouden met de lichaamstaal van het paard.

c. stel je jezelf onderdanig op ten opzichte van uw paard.

34. Opengesperde ogen of het rollen van de oogappel

a. laat agressie door het paard zien.

b. laten angst of afweer zien.

c. laten een onderdanige en volgzame houding van het paard zien.

35. Oren in de nek

- a. geven afkeer, voorzichtigheid of terughoudendheid weer.
- b. laten agressie door het paard zien.
- c. duiden op aarzelen of besluiteloosheid.

36. Spelende oren (één oor naar voor, het andere opzij of naar achteren)

- a. duiden op aarzelen of besluiteloosheid.
- b. duiden op angst of afweer.
- c. duiden op agressie.

37. Een losjes hangende lip

- a. duidt op aarzelen of besluiteloosheid.
- b. betekent welbehagen en ontspanning.
- c. duidt op afkeer, ergernis of pijn.

38. Vaste mond met samengeperste lippen

- a. duidt op afkeer, ergernis of pijn.
- b. duidt op aarzelen of besluiteloosheid.
- c. betekent welbehagen en ontspanning.

39. Wanneer een paard tijdens het laden zijn achterwerk naar u toont

- a. doe je best een stapje opzij.
- b. kan je het paard best duwen op zijn achterwerk.
- c. wil het paard aan u tonen dat het onderdanig en nederig is.

OPLOSSINGEN

Hoofdstuk 1 <i>Module runderen</i>	Hoofdstuk 3 <i>Module runderen</i>	8 c	5 b	Hoofdstuk 8 <i>Module runderen</i>
1 c	1 c	9 b	6 c	1 a
2 b	2 a	10 c	7 a	2 b
3 b	3 a	11 a	8 b	3 a
4 c	4 a	12 b	9 a	4 b
5 b	<i>Module varkens</i>	13 c	10 a	5 a
6 c	5 b	14 c	11 b	6 a
<i>Module varkens</i>	6 a	15 c	12 c	7 b
7 a	7 a	Hoofdstuk 6	13 a	7 c
8 a	8 a	<i>Module algemeen</i>	14 a	8 a
<i>Module kleine</i>	<i>Module kleine</i>	1 <i>Module algemeen</i>	15 a	<i>Module varkens</i>
<i>herkauwers</i>	<i>herkauwers</i>	2 c	16 a	9 c
9 b	9 a	3 a	17 a	10 a
10 b	10 c	4 a	18 b	11 b
<i>Module pluimvee</i>	11 a	5 c	19 a	12 a
/ /	12 a	6 a	<i>Module varkens</i>	13 a
<i>Module paarden</i>	<i>Module pluimvee</i>	7 c	20 b	14 b
11 a	13 a	8 b	21 c	15 b
Hoofdstuk 2	14 a	9 a	22 b	16 b
<i>Module algemeen</i>	15 a	10 c	23 a	17 c
1 a	<i>Module paarden</i>	11 b	24 b	18 a
2 b	16 a	12 b	25 a	<i>Module kleine</i>
3 b	17 a	13 a	26 a	<i>herkauwers</i>
4 c	18 a	14 a	<i>Module kleine</i>	19 b
5 a	Hoofdstuk 4	15 b	<i>herkauwers</i>	20 c
6 c	<i>Module runderen</i>	16 c	27 a	21 a
7 b	1 <i>Module runderen</i>	<i>Module paarden</i>	28 b	22 b
8 b	2 b	17 c	29 c	23 b
9 a	3 c	18 a	30 b	<i>Module pluimvee</i>
10 b	<i>Module kleine</i>	<i>Module varkens</i>	31 a	24 a
11 b	<i>herkauwers</i>	19 c	32 c	25 b
12 c	4 c	20 c	33 b	26 b
13 c	<i>Module paarden</i>	21 c	<i>Module pluimvee</i>	<i>Module paarden</i>
14 b	5 c	22 a	34 b	27 a
15 b	<i>Module pluimvee</i>	23 b	35 a	28 c
<i>Module runderen</i>	6 a	24 c	36 b	29 c
16 c	7 c	25 b	37 a	30 a
17 b	<i>Module varkens</i>	<i>Module kleine</i>	38 c	31 b
18 b	8 b	<i>herkauwers</i>	39 b	32 b
<i>Module varkens</i>	9 c	26 a	40 b	33 a
19 a	10 b	27 b	41 b	34 b
20 c	11 b	28 c	42 c	35 a
21 a	12 c	29 a	<i>Module paarden</i>	36 a
<i>Module kleine</i>	13 c	<i>Module pluimvee</i>	43 a	37 b
<i>herkauwers</i>	Hoofdstuk 5	30 a	44 b	38 a
22 c	<i>Module algemeen</i>	31 c	45 c	39 a
23 a	1 b	<i>Module runderen</i>	46 a	
24 a	2 b	32 a	47 b	
<i>Module pluimvee</i>	3 b	Hoofdstuk 7	48 b	
25 b	4 b	<i>Module runderen</i>	49 a	
26 b	5 c	1 c	50 b	
27 c	6 b	2 a	51 c	
<i>Module paarden</i>	7 b	3 b	52 a	
28 a		4 b	53 b	

EXAMENREGLEMENT 'VERVOERDER VAN DIEREN' EN 'LESGEVERS VERVOERDER VAN DIEREN'

1. Algemene bepalingen

- a. Een gunstig resultaat van het examen leidt naargelang de gevolgde procedure tot de toekenning van een certificaat als erkend lesgever, of tot vakbekwaamheid voor het vervoer van dieren.
- b. Het onderhavige reglement is beschikbaar in de cursustekst en op de website van DGZ.
- c. De examenstof wordt vastgelegd door de examencommissie, zijnde het consortium K.U.Leuven-KHK-DGZ – ARSIA volgens de afgesloten samenwerkingsovereenkomst, en omvat de bepalingen zoals vastgelegd in Verordening 1/2005 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer, uitgewerkt en toegelicht in de cursustekst.
- d. Het examen voor de vervoerders is schriftelijk, en bestaat uit een algemeen kennisgedeelte, inclusief lange afstandtransport (totaal 15 vragen). Iedere deelnemer moet ook kiezen voor minstens één diersoortspecifiek gedeelte (kleine herkauwers, paarden, pluimvee en loopvogels, runderen, varkens) (elk 10 vragen). Alle vragen worden gekozen uit de reeks beschikbaar in de cursustekst, waarvan de meest recente versie op de website www.dgz.be staat.
- e. Iedere kandidaat zal de volledige bundel met vragen aangeboden worden, en ondertekent elk afzonderlijk blad voor ontvangst.
- f. Een mondeling examen kan door de vervoerders aangevraagd worden bij de examencommissie onderbouwd met de nodige motivatie.

2. Voorwaarden voor deelname aan het examen

- a. De kandidaat moet meerderjarig zijn.
- b. Elke kandidaat kan zich schriftelijk inschrijven bij DGZ per mail (helpdesk@dgz.be), fax (078/05 23 23) of per brief (DGZ Vlaanderen, Deinse Horsweg 1 te 9031 Drogen)
- c. Het examengeld wordt cash betaald op de examendag en dit voor het examen wordt afgelegd door de kandidaat.
- d. Elke kandidaat moet zich aanmelden met zijn/haar identiteitskaart en zijn/haar inschrijvingsbewijs.

3. Voorschriften tijdens het examen

- a. De procedure van het examen wordt bij aanvang door de verantwoordelijken uitgelegd.

- b. Kandidaten die zich meer dan 30 minuten na het meegedeelde aanvangsuur aanbieden, kunnen niet meer deelnemen.
- c. Kandidaten kunnen de zaal pas 45 minuten na het aanvangsuur verlaten.
- d. De examenduur is 1,5 uur.
- e. Tijdens het examen mag er geen communicatie zijn onder welke vorm dan ook, tenzij via de toezichters, die ook instaan voor de begeleiding van de kandidaten.
- f. GSM-toestellen worden afgezet en opgeborgen.
- g. Enkel de kandidaten en de toezichters mogen in de zaal aanwezig zijn tijdens het examen.
- h. De kandidaten beschikken enkel over hun eigen schrijfmateriaal om de examenvragen te kunnen invullen.
- i. Etenswaren en drank zijn niet toegelaten.
- j. Bij fraude of poging tot fraude, vastgesteld tijdens of na het examen, wordt de kandidaat uitgesloten, en zijn/haar examen ongeldig verklaard. Er zal een rapport opgemaakt worden door de examencommissie.

4. Het examengeld

- a. Het examengeld bedraagt 100 EUR, en 50 EUR bij herexamen.

5. Examenresultaten

- a. Een kandidaat is geslaagd mits minstens 9/15 te behalen op de algemene module en minstens 6/10 voor een diersoortspecifieke module.
- b. Het examenresultaat en het certificaat, dat aan de kandidaat zal toelaten dieren te vervoeren, zal binnen 15 werkdagen na het examen ter beschikking gesteld worden.
- c. Kandidaten kunnen voor de niet-geslaagde modules of voor aanvullende modules na slagen voor de basismodule een nieuw examen afleggen mits betaling van het inschrijvingsgeld.
- d. De kandidaten waarvan het examen door de examencommissie ongeldig werd verklaard, worden per aangetekend schrijven op de hoogte gesteld binnen een termijn van vijftien werkdagen.
- e. De examenresultaten worden door de commissie één jaar bewaard.

6. Beroepsprocedure

- a. Kandidaten kunnen binnen een termijn van twee maanden na kennisgeving hun resultaten inkijken bij de examencommissie.
- b. Binnen een termijn van drie maanden na kennisgeving kunnen de kandidaten een met motieven omkleed beroepschrift neerleggen bij de examencommissie via aangetekend schrijven.

7. Contact

- a. In geval van vragen of problemen kan er contact opgenomen worden voor verdere toelichting met DGZ via email helpdesk@dgz.be of telefonisch op het nummer 078 05 05 23

VERORDENING (EG) NR. 1/2005 VAN DE RAAD

van 22 december 2004 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten en tot wijziging van de Richtlijnen 64/432/EEG en 93/119/EG en van Verordening (EG) nr. 1255/97